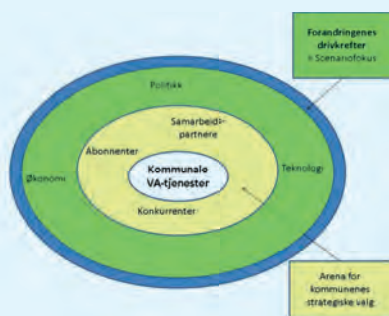

Fra driftsassistanser til regionale vannassistanser

Norsk Vann Rapport

Det utgis tre typer rapporter:

Rapportserie A

Dette er de opprinnelige hovedrapportene.

Dette kan være:

- Rapportering av prosjekter som er gjennomført innenfor organisasjonens eget prosjektsystem
- Rapportering av spleiselagsprosjekter hvor to eller flere andelseiere i Norsk Vann BA samarbeider for å løse felles utfordringer
- Rapportering av prosjekter som er gjennomført av andelseiere eller andre.
Rapporten vil i slike tilfeller kunne være en ren kopi av originalrapporten eller noe bearbeidet

Fortløpende nummer xx-årstall

Rapportserie B

Dette er en serie for «enklere» rapporter, for eksempel forprosjekter, som vil være grunnlag for videre prosjektvirksomhet mm.

Fortløpende nummer Bxx-årstall

Rapportserie C

Dette er rapporter delfinansiert av Norsk Vann, men som er utgitt av andre.

Fortløpende nummer Cxx-årstall

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norsk vann.no
www.norsk vann.no

Prosjektresultatene fra Norsk Vann Rapport (serie A og B) kan fritt benyttes internt i egen organisasjon. Når prosjektresultatene benyttes i skriftlig materiale, må kilde oppgis. Videre salg/ formidling av resultatene utover dette er kun tillatt etter skriftlig avtale med Norsk Vann BA.

Norsk Vanns rapporter utarbeides i samspill mellom rådgiver, styringsgruppe og referansegruppe for prosjektet og er ikke behandlet i Norsk Vanns styrende organer. Norsk Vann har ikke ansvar for feil eller ufullstendigheter som måtte forekomme i rapporten og kan ikke stilles økonomisk eller på annen måte til ansvar for problemer som måtte oppstå som følge av bruk av rapporten.

Norsk Vann Rapport

Ekstrakt

I dette prosjektet er det sett nærmere på dagens driftsassistanser for vann og avløp i Norge, hva slags funksjoner de ivaretar, nytteverdi for deltakerne og behov og mulighet for videreutvikling av tilbudet.

Deltakerkommunene er i stor grad fornøyd med de tjenestene de får fra sine driftsassistanser. Hvor stor evne driftsassistansene har til å bidra med løsning av dagens utfordringer i kommunene varierer, da mange av driftsassistansene har begrensede ressurser og tjenestetilbud. Erfaringene er særlig gode fra regioner der kommunene har etablert et omfattende driftsassistanse-samarbeid.

Det er utarbeidet fire ulike scenarier for situasjonen i 2030 med ulikt utfall av statlige forvaltningsreformer, og for hvert scenario er det drøftet en eventuell kortsiktig strategi (5-10 års perspektiv) med satsing på utvikling av regionale vannassistanser.

Basert på erfaringsundersøkelse, scenarier, intervjuer, samt innspill på workshop og i møter, er det utarbeidet forslag til hvordan dagens driftsassistanser kan videreutvikles til regionale vannassistanser med økt nytteverdi for deltakerkommunene.

Rapporten anbefaler at det skjer en videreutvikling av eksisterende assistanser samt etablering av assistanser der det ikke finnes slike tilbud i dag. Det er gitt konkrete råd om:

- Aktuelle samarbeidsområder og oppgaver for regionale vannassistanser
- Organisering og styring av samarbeidet
- Videreutvikling av samarbeidet med Norsk Vann
- Aktuelle prosesser for etablering og utvikling av regionale vannassistanser

Norsk Vann BA

Adresse: Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Telefon: 62 55 30 30
E-post: post@norskvann.no
Internettadresse: norskvann.no

Rapportens tittel

Fra driftsassistanser til regionale vannassistanser

Forfatter

May Rostad og Svein Aannestad, Kinei AS

Rapportnummer: 203 - 2014

ISBN 978-82-414-0353-8

ISSN 1890-8993 (trykt utgave)

ISSN 1890-9248 (elektronisk utg.)

Emneord, norske

Organisering av vannbransjen
Driftsassistanse
Regional vannassistanse

Emneord, engelske

Organisation of the water industry
Technical assistance
Regional water assistance

Forord

Dagens driftsassistanter er viktige aktører for kommunene/selskapene i de områder der det er etablert slike. De bidrar med kompetansestøtte, -utvikling og -utveksling både overfor den enkelte deltaker i assistansen og felles for alle deltakerorganisasjonene. Enkelte utfører også nærmere avtalte drifts- og forvaltningsoppgaver. Med norsk kommunestruktur og sett i lys av de rekrutteringsutfordringer vannbransjen har, gir ordningen med driftsassistanse både stor nytteverdi og effektiviseringsgevinst for sine deltakere.

Norsk Vanns årlige samlinger for driftsassistanse viser at det er svært ulikt hvordan assistansene er organisert og hva slags tilbud de gir til deltakerne. Det er helt klart et potensiale til å videreutvikle en rekke av driftsassistanse til å bidra med kompetansestøtte på enda flere områder – der deltakerne har behov for det. Samtidig er det en utfordring at man ikke har lyktes med å etablere driftsassistanter i alle deler av landet. Det ble på bakgrunn av dette bevilget midler fra Norsk Vanns prosjektsystem til gjennomføring av prosjektet «Fra driftsassistanse til regional VA-assistanse», som har resultert i denne rapporten.

Målet med prosjektet har vært å evaluere ulike typer driftsassistanseorganisasjoner og gi anbefalinger for hvordan driftsassistanseordningen kan videreutvikles til god regional kompetansestøtte for kommuner og selskap i hele landet. Det gis bl.a. anbefalinger om aktuelle organisatoriske modeller, prosess for etablerings- og omstillingsprosesser, og menyer av aktuelle oppgaver for assistansene.

Følgende personer har vært styringsgruppe for prosjektet:

- Sigbjørn Fossdal, Bykle kommune
- Trond Uglebakken, Alta kommune
- Stein Moen, Øvre Eiker kommune
- Arne Eikefet, Lindås kommune

Kinei AS ved May Rostad og Svein Aannestad har vært rådgivere og stått for kartlegging og utarbeidelse av rapporten. Toril Hofshagen i Norsk Vann har vært prosjektleder.

Norsk Vann håper rapporten vil bidra til en positiv utvikling av regionale vannassistanser i Norge

I tillegg har prosjektet hatt en bredt sammensatt referansegruppe, som har vært invitert til deltakelse på workshop midtvegs i prosjektet samt hatt forslag til sluttrapport på høring. Alle driftsassistanse har vært invitert til å delta i referansegruppen, i tillegg til representanter for myndigheter, Norsk Vanns samfunnsutviklingskomite samt Fagforbundet. Følgende personer har medvirket med konkrete innspill til prosjektet fra referansegruppens side: Terje Farestveit, Marit S. Bendixen, Roy Rindal, Morten Finborud, Bjarte Koppen, Geir Helø, Leif Johansen, Oddvar Kristoffersen, Tor Gunnar Jantsch, Elisabeth Lyngstad, Arild Metveit, Magne Lorentzen, Trude Rostrup Bertnes, Kjell L. Andersen, Paul Windt, Hanne Rolsdorph, Knut Andreas Moum, Elisabeth S. Andersen, Magnhild Føllesdal, Gunnar Kvaalen og Vibeke Olsbu.

Resultatene av kartleggingen og forslag til anbefalinger i rapporten er også drøftet på en fellessamling for alle driftsassistanse i januar 2014.

Vi tar forbehold om at presisjonsnivået i beskrivelse av dagens driftsassistanter har vært avhengig av tilgjengelige opplysninger gjennom en spørreundersøkelse, høringsrunde samt ellers offentlig tilgjengelig informasjon.

Norsk Vann håper rapporten vil bidra til en positiv utvikling av regionale vannassistanser i Norge. Vi takker alle bidragsytere til dette prosjektet for innsatsen!

Hamar, 30. juni 2014
Toril Hofshagen, Norsk Vann

Sammendrag og anbefalinger

Det anbefales å satse på en videreutvikling av driftsassistansene til regionale vannassistanser, som et viktig strategisk tiltak som kan styrke kommunenes/-selskapenes ressurser til å løse viktige utfordringer på vann- og avløpsområdet. Vann- og avløpsanleggene er samfunnskritisk infrastruktur, og både små og store kommuner/selskap må gjøre omfattende tiltak for å oppfylle stadig strengere lovpålagte krav, øke fornyelsestakten på ledningsnett, møte befolkningsveksten og tilpasse anleggene til et endret klima. Økt kompetanse-samarbeid gjennom regionale vannassistanser er et viktig steg på veien mot en bedre tilpasset organisering av den offentlige vannbransjen.

Driftsassistansene i Norge i dag

Kapittel 2 i rapporten beskriver dagens driftsassistanser i Norge. Det er i alt 18 regioner av kommuner som har etablert samarbeid som kan defineres som driftsassistanser. Kommunene i Rogaland, Troms og Finnmark har ikke driftsassistanse. I regioner som har driftsassistanser er det også en del kommuner som ikke er medlemmer

Kartleggingen viser at driftsassistansene har svært ulikt innhold, omfang, organisering og finansiering. Begrepet driftsassistanse benyttes om samarbeid som kun omfatter faglig nettverksbygging og erfaringsutveksling til virksomheter som gir teknisk rådgivning ute på anleggene og utfører utvalgte drifts- og forvaltningsoppgaver i kommunene. De første driftsassistansene ble etablert på 1970-80 tallet. De fleste driftsassistansene er etablert med statlig etableringstilskudd, da myndighetene vurderte dette som effektive tiltak for å bedre kompetansen i kommunene og oppnå bedre resultater på de kommunale vann- og avløpstjenestene.

Kartleggingen av erfaringer og nytteverdi med driftsassistansene er positive. Deltakerne er fornøyd med de tjenestene de får. Hvor stor evne de har til å bidra med løsning av dagens utfordringer i kommunene/selskapene varierer, da mange av driftsassistansene har begrensede ressurser og tjenestetilbud. Samtlige driftsassistanser bidrar med å skape et regionalt fagnettverk for både driftspersonell og ingeniører i kommunene. Denne funksjonen blir vurdert til å være svært viktig da fagmiljøene i de fleste kommunene er små.

Kjennetegn ved assistansesamarbeid med størst nytte for deltakerne

De mest utviklede driftsassistansene er organisert som interkommunale selskap som har bygd opp kompetansen med egne ansatte over tid. For å lykkes med rekrutteringen, er virksomhetene samlokalisert med andre større fagmiljø

i kommuner og vannselskap. Denne organiseringen gir eierkommunene/-selskapene mulighet for å bygge opp kompetanse på spesialiserte områder som flere har behov for. Deltakerne kan benytte seg av tjenestene uten konkurranseutsetting, da det kan defineres som egenregi-produksjon. Dette er kostnadseffektivt sammenlignet med at den enkelte kommune skal bygge opp kompetansen, og som mindre kommuner ikke har anledning til. Driftsassistansene prioriterer å bygge opp felles kompetanse og tilbyr ressurser for å gjennomføre drifts- og forvaltningsoppgaver. Dette er oppgaver der det er begrensede muligheter for å kjøpe god kompetanse i markedet. I tillegg bidrar driftsassistansene med organisering av felles utviklingsprosjekter som gjennomføres av driftsassistansen eller ved innkjøp av tjenester fra markedet.

De mest utviklede driftsassistansene kjennetegnes av god evne til utvikling av funksjon og tjenester som gir nytte for både store og små kommuner. Større kommuner har også god nytte av driftsassistansene når samarbeidet bidrar til å styrke det totale fagmiljøet i den regionale vannbransjen, og driftsassistansen er en aktiv pådriver for å utvikle gode løsninger på nye og/eller forsømte områder for å oppnå god beredskap, tjeneste- og vannmiljøkvalitet.

Driftsassistansene som i stor grad bidrar til å løse viktige oppgaver på vannområdet lykkes fordi det er aktiv eierstyring, der formålet med driftsassistansen er godt forankret i alle kommunene på både administrativt og politisk nivå. Styrene arbeider også aktivt med strategiarbeid, slik at driftsassistansen utvikles for å oppnå definerte mål og løse prioriterte utfordringer for eierne. Finansieringsmodellene kjennetegnes av at en relativt liten andel av kostnadene dekkes inn med medlemsavgift fordelt på innbyggertall og/eller andre fordelingsnøkler. Deltakerkommunene betaler i stor grad direkte for de tjenestene som benyttes og som de har behov for.

Scenarier for organisering av kommunale vann- og avløpstjenester i 2030

Kapittel 3 beskriver mulige alternativer for fremtidig organisering av den kommunale vannbransjen i et 15-20 års perspektiv. Formålet med å lage ulike scenarier (framtidbilder) er at utviklingen er usikker og i stor grad avhengig av om det gjennomføres statlige reformer. Reformen kan skape drivkrefter for en annen organisering av vannbransjen enn i dag. Strategier for hvordan kommunene/selskapene best kan løse dagens utfordringer kan ikke vente på slike eventuelle endringer i fremtida. Det kan likevel være nyttig «å kikke litt i krystallkula» og se hvordan ulike strategiske valg i dag kan ha ulik nytte eller robusthet i ulike framtidbilder. En slik framtidanalyse gir litt større «kontroll» på fremtida for å unngå å bli handlingslammet i dag.

Det er utarbeidet fire ulike scenarier for situasjonen i 2030, beskrevet som «Vannproffene», «Kommuneproffene», «Kommuneselvstyr» og «Vannselskap». Ulikt utfall av statlige forvaltningsreformer (usikre drivkrefter) danner grunnlaget for de fire scenariene. Sikre drivkrefter, som kommunenes store investerings- og rekrutteringsutfordringer, beskrives i alle scenariene med ulikt resultat eller tilstand. For hvert scenario er det drøftet en mer kortsiktig strategi (5-10 års perspektiv) med satsing på utvikling av regionale vannassistanser. Det er også vurdert i hvilken grad det fortsatt vil være behov for regionale vannassistanser på lengre sikt. Konklusjonen er at en satsing på regionale vannassistanser i dag ikke vil være bortkastet, men være del av den framtidige løsningen i alle de beskrevne scenariene.

Anbefaling om etablering/utvikling av flere regionale vannassistanser

Erfaringer fra regioner der kommunene har etablert omfattende regionalt vann-assistansesamarbeid er gode. Deltakerkommunene får løst sine utfordringer i større grad enn kommuner med mer begrenset samarbeid. Det anbefales derfor at flere av dagens driftsassistanser videreutvikles til å løse flere av de kommunale utfordringene, etter modell fra «de beste». Kommuner i fylker som ikke har etablert driftsassistanse, anbefales å starte opp et systematisk samarbeid.

Oppbygging av kompetanse tar tid. Kapittel 4 definerer funksjon og aktuelle oppgaver for regionale vannassistanser og hvordan de kan utvikles trinn for trinn. Valg av hensiktsmessig organiserings- og finansieringsmodell er viktig for at vannassistansen skal utvikle seg som et nyttig verktøy for både store og små eierkommuner og selskap. Organisering som gir solid forankring og eierstyring er nøkkelen for å oppnå dette.

Aktuelle samarbeidsområder for regionale vannassistanser

Figuren under viser hva som er aktuelle samarbeidsoppgaver for en regional vannassistanse og som avgrenser denne typen interkommunalt samarbeid sammenlignet med samarbeid i regionale vannselskap. Regionale vannselskap har ansvar for tjenesteproduksjonen. En regional vannassistanse bistår de som har ansvaret for tjenesteproduksjonen med å få gjort oppgavene. Det innebærer ingen omorganisering av de kommunale virksomhetene. Deltakerne kan likevel beslutte at den regionale vannassistansen utfører enkelte drifts- og forvaltningsoppgaver for dem, angitt som oppgave D i figuren. Kapittel 4 beskriver mer detaljert aktuelle oppgaver innenfor kategoriene A-D.

Anbefalinger for organisering og styring av samarbeidet

De fleste driftsassistanser er i dag organisert som foreninger uten økonomisk formål eller som BA. Samarbeidet kan alternativt organiseres som samvirkeforetak eller interkommunalt selskap. Organisering som interkommunalt selskap gir eierne mulighet for en trinnvis utvikling av tjenestetilbudet i hele skalaen av oppgaver innenfor kategoriene A-D og i tråd med anskaffelsesregelverkets bestemmelser om egenregi.

I kapittel 4 er det presentert tre alternative konsepter for organisering av regionale vannassistanser ut fra ulike formål med assistansen samt ulike prinsipper for organiseringen:

- Kompetanse og rekrutteringssamarbeid
- Regional vannassistanse med egenkompetanse i interkommunale selskap
- Regional vannassistanse basert på innkjøp av kompetanse

Samarbeid med Norsk Vann

Det er gjennom prosjektet avdekket et behov for å videreutvikle samarbeids- og delingskulturen mellom de regionale vannassistansene og med Norsk Vann. Det blir viktig å avklare roller og arbeidsdeling, samt utnytte mulighetene for økt kompetanseutvikling i hele vannbransjen. En god infrastruktur for kommunikasjon og med både fysiske og digitale møteplasser blir viktig. Kapittel 5 drøfter noen av de viktigste områdene for videreutviklingen av samarbeidet.

Proessen med etablering og utvikling av regionale vannassistanser

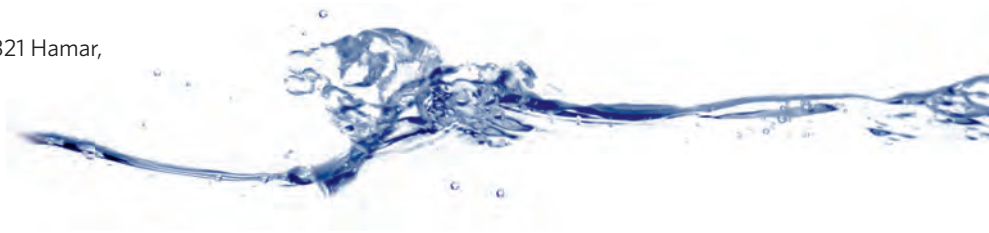
Kapittel 6 gir råd for hvordan kommunene/selskapene i en region kan gjennomføre en prosess for å avklare om og eventuelt hvordan en regional vannassistanse kan bli etablert eller utviklet fra en eksisterende driftsassistanse. I regioner som har en driftsassistanse, bør driftsassistansens styre og/eller årsmøtet gripe tak i utfordringen. I regioner som ikke har etablert noe felles kompetansesamarbeid, kan det være mer utfordrende å komme i gang med prosessen. I områder uten driftsassistanse kan kommunene/selskapene, evt. i samråd med Norsk Vann, drøfte behov og muligheter ut fra bl.a. denne rapporten. Myndighetene bør kunne ha en pådriverrolle i de regionale avklaringsprosessene, samt bidra med utrednings- og etableringstilskudd som kan senke terskelen for å komme i gang.

English summary

This report is published in Norwegian by Norwegian Water BA (Norsk Vann BA).

Address: Vangsvegen 143, NO-2321 Hamar,
Norway
Phone: + 47 62 55 30 30
E-mail: post@norskvann.no
Website: www.norskvann.no

Report no: 203 - 2014
Report title: From technical assistance to regional
water assistance
Date of issue: June 2014
Author: May Rostad and Svein Aannestad,
Kinei AS

ISBN 978-82-414-0353-8
ISSN 1504-9884 (printed edition)
ISSN 1890-8802 (electronic edition)

In this project we have looked at current technical assistances for water and wastewater in Norway, what kind of functions they fulfill, benefits to participants and the need and opportunity for further development of the assistances.

Participating municipalities are in general satisfied with the services they receive from their technical assistances. How great ability the assistances have to provide solutions to the current challenges in the municipalities varies, as many of them have limited resources and services. Experiences from regions where municipalities have established the most comprehensive technical assistances are particularly good.

It is developed four different scenarios for the situation in 2030 with different outcomes of governmental reforms, and for each scenario it is discussed a possible short-term strategy (5-10 years perspective) with focus on the development of regional water assistances.

Based on empirical investigation, scenarios, interviews and discussions in workshops and meetings, it is proposed how the current technical assistances can develop further towards regional water assistances with increased benefits for the participating municipalities.

The report recommends that there is a further development of existing assistances and the establishment of assistances where there are no such offers today. It is given specific advice on:

- Relevant areas of collaboration and tasks for regional water assistances
- Organisation and management of the cooperation
- Further development of cooperation with the Norwegian Water
- Relevant processes for the creation and development of regional water assistances

Innhold

1. Bakgrunn og mål for prosjektet	10	5. Samarbeid vannassistanser og Norsk Vann	35
1.1. Historisk utvikling av driftsassistansene i Norge	10	5.1. Digital infrastruktur for samhandling og kunnskapsdeling	35
1.2. Mandat for dette prosjektet og prosjektets avgrensning	11	5.2. Samarbeid om opplæring	36
1.3. Prosjektgjennomføring	11	5.3. Samarbeid om rekruttering	36
2. Driftsassistansene i Norge i dag	12	5.4. Formaliserte samarbeidsavtaler	36
2.1. Oversikt over driftsassistansene i Norge	12	6. Prosess for etablering/omstilling til vannassistanser	37
2.2. Kategorisering av dagens driftsassistanser	14	6.1. Norsk Vann som støttespiller for kommunene/selskapene	37
2.2.1. Regionalt samarbeid med interkommunal vannkompetanse	14	6.2. Staten som pådriver for regionale vannassistanser	37
2.2.2. Foreninger med konsulenter som utfører teknisk driftsassistanse	14	6.3. Sjekkliste for utrednings- og beslutningsprosessene	38
2.2.3. Foreninger som samarbeider om fagmiljø og kompetanseutvikling	14	6.3.1. Idefasen i regioner uten driftsassistanser	39
2.2.4. Konsulenter med serviceavtaler med kommuner i en region	15	6.3.2. Idefasen for regioner med eksisterende driftsassistanser	39
2.3. Kartlegging av driftsassistansenes funksjon og nytte	15	6.3.3. Veiledning til gjennomføring av utredningsfasen	39
2.3.1. Spørreundersøkelse til styrelederne av driftsassistansene	15	6.3.4. Planleggings- og etableringsfasen	40
2.3.2. Resultater fra eierstyringsprosess i Driftsassistansen i Østfold	16	Vedlegg 1	
2.3.3. Kartlegging av suksesskriterier for driftsassistansesamarbeid	16	Oversikt over driftsassistansene i Norge	41
2.4. Oppsummering og konklusjon	18	Vedlegg 2	
3. Scenarier for organisering av kommunale vann- og avløpstjenester i 2030	19	Resultater fra spørreundersøkelsen	52
3.1. Drivkrefter og omverdensanalyse	19	Vedlegg 3	
3.1.1. Usikre drivkrefter	20	Forslag til ny eierstrategi og selskapsavtale for DaØ IKS	55
3.1.2. Sikre drivkrefter	21	Vedlegg 4	
3.2. Scenarier for den offentlige vannbransjen i 2030	23	Anbudsgrunnlag for konsulentbasert vannassistanse	75
3.2.1. Vannproffene	24	Tidligere utgitte rapporter	107
3.2.2. Kommuneproffene	25		
3.2.3. Kommuneselvstyr	26		
3.2.4. Vannselskap	27		
4. Fra driftsassistanser til regionale vannassistanser	28		
4.1. Kommunenes viktigste utfordringer på vannområdet	28		
4.2. Definisjon av regionale vannassistanser	28		
4.3. Suksesskriterier for utvikling av regionale vannassistanser	30		
4.4. Alternative konsepter for regionale vannassistanser	30		
4.4.1. Kompetanse- og rekrutteringssamarbeid	30		
4.4.2. Vannassistanse med egenkompetanse i interkommunalt selskap	31		
4.4.3. Vannassistanse basert på innkjøp av kompetanse	32		
4.4.4. Modeller for finansiering av samarbeidet	33		
4.5. Valg av geografisk samarbeidsområde	34		

1. Bakgrunn og mål for prosjektet

Driftsassistanser var opprinnelig et felles navn på samarbeid mellom kommuner i et fylke/region, som skulle assistere kommunene med driften av avløpsrenseanlegg. Høygradige renseanlegg er kompliserte prosessanlegg som krever spesialisert kompetanse, noe de fleste kommuner og renseanlegg ikke hadde tilgang på. Senere har driftsassistansene utviklet seg til å hjelpe kommunene med mange flere tjenester,

også innen vannforsyning. Begrepet benyttes også om samarbeid som ikke tilbyr teknisk driftsassistanse, men der samarbeidet har som formål å skape et godt fagnettverk for ingeniører og driftspersonell i kommunene, og som i hovedsak arrangerer fagtreff, konferanser og andre faglige arrangementer for medlemmene.

1.1. Historisk utvikling av driftsassistansene i Norge

Interkommunalt samarbeid om kompetansestøtte og oppbygging av felles kompetanse for drift av avløpsanlegg, kalt driftsassistanser, har lang historie i Norge. Avløpssambandet Nordre Øyeren (ANØ) ble etablert på 60-tallet for kommuner på Romerike. NTNFs utvalg for drift av renseanlegg, som ledet et omfattende forskningsprogram i perioden 1975-1982, anbefalte miljømyndighetene å gi statstilskudd til etablering av driftsassistanser. I denne perioden ble det bygd ut mange høygradige renseanlegg i innlandet, og det ble avdekket stort behov for å styrke kommunenes spisskompetanse på renseanlegg. Tilskuddsordning til etablering ble opprettet i 1976 og varte helt fram til 90-tallet. I denne perioden ble det etablert driftsassistanser for avløp i mange fylker med ulike organisasjonsmodeller og omfang.

I 1995 etablerte staten «Program for vannforsyning» ledet av Helsedepartementet med Folkehelseinstituttet som sekretariat. Formålet var å bistå vannverkene til å oppfylle drikkevannsforskriftens krav gjennom ulike tiltak og støtte fra statens side. De gode erfaringene med driftsassistanser innen avløp gjorde at etablering av driftsassistanser innen vannforsyning fikk tilskudd gjennom dette programmet. Ordningen varte fram til 2003. I denne perioden ble det etablert nye driftsassistanser, og de fleste av driftsassistansene som samarbeidet om avløp utvidet tilbudet til også å omfatte vannforsyning.

I 2014 er det driftsassistanser i 18 regioner. Det er kun kommunene i Rogaland, Troms og Finnmark som ikke har etablert noen form for driftsassistanse, men det interkommunale selskapet IVAR IKS i Rogaland spiller en viktig rolle i sin region.

Driftsassistansene som regionale fagnettverk har i mange år hatt et formalisert samarbeid med Norsk Vann. I 1988 fikk driftsassistanseorganisasjonene være assosierte medlemmer i Norsk Vann. Fra 1997 ble det også etablert en ordning der kommuner som var medlemmer i driftsassistansene kunne inngå i et kollektivt medlemskap i Norsk Vann gjennom driftsassistansens medlemskap. Pr. 2013 har 11 driftsassistanser kollektivt medlemskap på vegne av 163 kommuner, som representerer 718.000 innbyggere. Prinsippet for dette medlemskapet er at kommuner som ikke selv har ressurser til å delta aktivt i det nasjonale fagmiljøet som medlemmene i Norsk Vann skaper, indirekte får tilgang til dette gjennom sin driftsassistanse. Driftsassistansene er representert i Norsk Vanns styre, komiteer og prosjektutvalg og kan gjennom dette påvirke bransjeforeningens policy og prioriteringer, samt bidra til at driftsassistansens deltakerkommuner får informasjon om og tar i bruk verktøy og kompetanse som er utviklet.

1.2. Mandat for dette prosjektet og prosjektets avgrensning

Målet med prosjektet er å evaluere ulike typer driftsassistanseorganisasjoner og gi anbefalinger for hvordan driftsassistanseordningen kan videreutvikles til god regional kompetansestøtte for kommuner og selskaper i hele landet. Prosjektet skal munne ut i forslag til en eller flere organsiastoriske modeller, herunder også forslag til prosess for regionale etablerings- og omstillingsprosesser, samt forslag til evt. anbudsgrunnlag for mulig konkurranse om oppgaven. Prosjektet skal også anbefale en meny av

aktuelle oppgaver for assistansene, herunder utnyttelse av Norsk Vanns tjenestetilbud på regionalt nivå.

I mandatet ligger det en avgrensning av hva dette prosjektet skal utrede. Det er ikke interkommunalt samarbeid mellom kommunene på vannområdet i bred forstand som skal utredes, men eksplisitt ordningene med driftsassistanter. Rapporten omhandler derfor ikke hvordan kommuner eventuelt kan samarbeide om ansvaret for utøvelse av vann- og avløpstjenestene i egne selskap.

1.3. Prosjektgjennomføring

Prosjektet er gjennomført i tre hovedfaser:

- 1) Kartlegging av dagens assistanser
- 2) Ideutviklingsfasen
- 3) Rapporteringsfasen

I kartleggingsfasen er det utarbeidet en oversikt over alle dagens driftsassistanter med fakta om organisering, finansiering, omfang og tjenestetyper. I tillegg er det gjennomført en spørreundersøkelse som hadde som formål å vurdere hvor godt dagens driftsassistanter møter de viktigste behovene i deltakerkommunene, og i hvilken grad virksomhetene har evne til å utvikle seg for å møte endrede og nye behov.

Ideutviklingsfasen bygger på resultatene fra kartleggingen og skulle svare på prosjektets problemstilling om hvordan driftsassistansene kan videreutvikles til å bli et enda bedre verktøy for kommunene til å løse utfordringene fremover. For å få innspill i denne fasen ble det gjennomført dialogmøter med utvalgte driftsassistanter og regioner, samt at det ble arrangert workshop med prosjektets styrings- og

referansegruppe. Foreløpige vurderinger ble også presentert i januar 2014 på den årlige driftsassistansesamlingen som Norsk Vann arrangerer, noe som også gav nyttige innspill til prosjektet.

I rapporteringsfasen er resultatene fra kartlegging og ideutvikling oppsummert og presentert. I tillegg er det utarbeidet anbefalinger om hvordan driftsassistansene kan videreutvikles i en positiv retning basert på det som er kartlagt som beste praksis og ønsker i dag. Det er også gitt anbefalinger om hvordan prosessen med å etablere nye assistanser og/eller videreutvikling av eksisterende assistanser kan gjennomføres.

Et utkast til rapport har vært sendt på høring til styringsgruppen, referansegruppen og driftsassistansene. Styringsgruppen har bidratt i vurdering av alle innkomne innspill før endelig rapport med anbefalinger ble ferdigstilt.

2. Driftsassistansene i Norge i dag

Det er i alt 18 regioner av kommuner som har etablert samarbeid som kan defineres som driftsassistanser. Kartleggingen viser at driftsassistansene har svært ulikt innhold, omfang, organisering og finansiering. Fylkene Rogaland, Troms og Finnmark har ikke driftsassistanse. I regioner som har driftsassistanser er det likevel en del kommuner som ikke er medlemmer.

Kartleggingen av erfaringer og nytteverdi med driftsassistansene er positive. Deltakerkommunene er fornøyd med de tjenestene de får. Hvor stor evne de har til å bidra med løsning av kommunenes utfordringer varierer, da mange av driftsassistansene har begrensede ressurser og tjenestetilbud. Samtlige driftsassistanser bidrar med å skape et regionalt fagnettverk for både driftspersonell og ingeniører i kommunene. Denne funksjonen blir vurdert til å være svært viktig da fagmiljøene i de fleste kommunene er små.

De mest utviklede driftsassistansene er organisert som interkommunale selskap som har bygd opp kompetansen med egne ansatte over tid. For å lykkes med rekrutteringen, er virksomhetene samlokalisert med andre større fagmiljø i kommuner og vannselskap. Denne organiseringen gir eierkommunene mulighet for å bygge opp kompetanse på spesialiserte områder som flere har behov for. Deltakerkommunene kan benytte seg av tjenestene uten konkurranseutsetning, da det kan defineres som egenregi-produksjon. Dette er kostnadseffektivt sammenlignet med at den enkelte kommune skal bygge opp kompetansen, og som mindre kommuner ikke har anledning til.

Driftsassistansene prioriterer å bygge opp felles kompetanse og tilbyr ressurser for å gjennomføre drifts- og forvaltningsoppgaver. Dette er oppgaver der det er begrensede muligheter for å kjøpe god kompetanse i markedet. I tillegg bidrar driftsassistansene med organisering av felles utviklingsprosjekter som gjennomføres av driftsassistansen eller ved innkjøp av tjenester fra markedet.

De mest utviklede driftsassistansene kjenne-tegnes av god evne til utvikling av funksjon og tjenester som gir nytte for både store og små kommuner. Større kommuner har også god nytte av driftsassistansene når samarbeidet bidrar til å styrke det totale fagmiljøet i den regionale vannbransjen og driftsassistansen er en aktiv pådriver for å utvikle gode løsninger på nye og/eller forsømte områder for å oppnå god beredskap, tjeneste- og vannmiljøkvalitet.

Driftsassistansene, som i stor grad bidrar til å løse viktige oppgaver på vannområdet, lykkes fordi det er aktiv eierstyring, der formålet med driftsassistansen er godt forankret i alle kommunene på både administrativt og politisk nivå. Styrene arbeider også aktivt med strategiarbeid, slik at driftsassistansen utvikles for å oppnå definerte mål og løse prioriterte utfordringer for eierne. Finansieringsmodellene kjennetegnes av at en relativt liten andel av kostnadene dekkes inn med medlemsavgift fordelt på innbyggertall og/eller andre fordelingsnøkler. Deltakerkommunene betaler i stor grad direkte for de tjenestene som benyttes og som de har behov for.

2.1. Oversikt over driftsassistansene i Norge

Tabell 2.1 viser oversikt over samtlige driftsassistanser og tilsvarende kompetansesamarbeid i de ulike regionene i Norge. «Godt Vann Drammensregionen» er tatt med i oversikten og som vurderingsgrunnlag i dette prosjektet,

selv om det ikke blir definert som driftsassistanse. Formål og samarbeidsoppgaver er tilsvarende det som andre regioner definerer som driftsassistansesamarbeid.

Tabell 2.1. Oversikt over driftsassistansene i Norge

Driftsassistanse-samarbeid	Region	Organisering	Utførende virksomhet/ Arbeidsgiver	Årsverk	Omsetning og finansiering		Type tjenester (se beskrivelse i tabell 2.2)						
					Mill.kr	% finans. medlem-avgift 4)	A. Nettverksbygging, kompetanseutvikling og rekruttering		B. Felles utviklingsprosjekter og innkjøp	C. Individuelle tjenester til kommunens egen oppgaveløsning		D. Felles spisskompetanse og utstyr for å utføre utvalgte oppgaver i	
							Fagtreff, konferanser, studieturer m.m.	Opplærings/bransjekurs, rekrutterings tiltak		Avlopsrensning anlegg	Vannverk	Akkreditert prøvetaking	Øvrige oppgaver og funksjoner
DIHVA	Hordaland	IKS	DIHVA IKS	8,0	12,3	10 %	X	X	X			X	X
DisØ	Østfold	IKS	DisØ IKS	8,0	7,1	32 %	X	X	X	X	X	X	X
GVD	Drammensregionen	Prosjekt 1)	Glitre vannverket	8,0	9,7		X	X	X				X
DIH	Hedmark	Forening	Hias IKS	3,5	4,3	98 %	X	X	X	X	X	X	X
DiO	Oppland	Forening	Norconsult	2,4			X	X	X	X	X	X	
Telemark	Telemark	Forening	Sweco, Telemark	2,5	3,9	100 %	X		X	X	X	X	
Aust Agder	Aust Agder	Forening	Sweco, Telemark		2,5	100 %	X		X	X	X	X	
Sør Trøndelag	Sør Trøndelag	Forening	Rambell, Trondheim	0,3	0,8	100 %	X		X	X			
Nord-Trøndelag	Nord-Trøndelag	Sør	Forening	Rambell, Trondheim	0,3	0,4	100 %	X		X	X		
Møre og Romsdal	Møre og Romsdal	Forening	Sivig, Gjestad	0,6	2,0	70 %	X	X	X				
DIVA	Vest Agder	Forening 2)	Cowi	0,3	1,0	100 %	X		X				
DISFVA	Sogn og Fjordane	Forening	Sivig, Tobias Dahle	0,4	0,5	36 %	X		X				
HEVA	Helgeland i Nordland	Forening	Helgeland Regionråd IKS	1,0	0,7	40 % 5)	X		X				
Nordre Nordland	Nordre Nordland	Forening	Nordland fylkeskommune	1,0	1,4	40 % 5)	X						
-	Buskenud	Serviceavtale 3)	Rambell, Drammen	1,4	2,5	100 %	X		X	X		X	
-	Rømerike	Serviceavtale 3)	Asplan Viak	0,5	0,9	100 %	X		X				
-	Vestfold	Serviceavtale 3)	Aquateam Cowi				X		X			X	
-	Follo	Serviceavtale 3)	Aquateam Cowi				X		X			X	

1) Definerer seg ikke som driftsassistanse, har tilsvarende funksjon. 2) Rådgivende omorganisering til IKS. 3) Direkte oppdragsavtaler med den enkelte kommunen uten felles/ kommunalt styre. Med eller uten at deltakerne har foretatt en felles anskaffelse. 4) Hvor stor andel av omsetningen som finansieres med medlemsavgift. 5) Fylkeskommunen i Nordland gir tilskudd til driftsassistansen.

I vedlegg 1 er det laget en mer detaljert oversikt over alle driftsassistansene, som viser omfanget av kommunedeltakere, hva som er virksomhetenes formål og organisering,

omfang, finansieringsmodellen samt en spesifisering over hvilke aktiviteter og tjenester som tilbys deltakerne.

Tabell 2.2. Oppgaver som driftsassistansene utfører innenfor tjenesteområdene A-D.

Tjenesteområder	Aktuelle tjenester
A. Nettverksbygging, kompetanseutvikling og rekruttering	Nettverksbygging og erfaringsformidling: Fagmøter, konferanser, driftsoperatørsamlinger, studieturer og befaringer på anlegg. Opplæring med bruk av bransjeutviklede kurs i samarbeid med Norsk Vann og andre Rekruttering: Bistå kommunene med profilering av vannbransjen på yrkesmesser og bedriftsmesser, samarbeide med høyskoler og universitet for å gjøre bransjen kjent for studentene og bidra med prosjektoppgaver m.m., skaffe lærlingplasser for elever på videregående skole blant medlemmene m.m. Bistå deltakerkommunene med å ta i bruk verktøyene utviklet for rekruttering fra Norsk Vann, bidra med vannkompetanse på regionale høyskoler og videregående skoler
B. Felles utviklingsprosjekter og innkjøp	Fellesprosjekter Utarbeide forskrifter, prosedyrer og planer som hovedplaner, beredskapsplaner, klimatilpasningsplaner, ROS-analyser m.m. Utvikle og implementere felles kvalitets- og internkontrollsystem Felles innkjøp av laboratorietjenester, serviceavtaler, fellingskjemikalier m.m.
C. Individuelle tjenester til kommunens egen oppgaveløsning	Teknisk driftsassistanse på kommunenes renseanlegg, vannverk og evt. stasjoner. Kalibrering av måleutstyr, vurdering av arbeidsmiljø, optimalisering av renseprosesser m.m. Utlån/utleie av spesialutstyr Resultatrapportering: Sammenstille resultater av kontrollprøver på vannverk og renseanlegg og utarbeide årsrapport med vurderinger. KOSTRA-rapportering Byggherrestøtte: Bistå kommunene ved anskaffelser av vannverk, renseanlegg og andre større anskaffelser i planleggings- anskaffelses- og igangkjøringsfasen
D. Felles spisskompetanse og utstyr for å utføre utvalgte oppgaver i kommuner/selskap (et effektivt alternativ til at anleggseierne bygger opp kompetanse/ressurser selv eller kjøper tjenestene fra konsulenter og leverandører)	Akkreditert prøvetaking (driftsassistansen får akkreditering for de deltakende kommunene og er ansvarlig for opplæring og oppfølging av kommunenes praksis) Lekkasjesøking (driftsassistansen har utstyr og bemanning som ambulerer rundt i kommunene) Ledningskartverk (driftsassistansen oppdaterer kommunenes ledningskartverk) Felles Vassdragsteknisk Ansvarlig (VTA) for flere kommuner ansettes eller formidles gjennom driftsassistansen Driftsassistansen organiserer/utfører beredskapsøvelser, kontroll med mindre avlopsanlegg, resipient-, vassdrags- og fjordundersøkelser samt bistår kommunene med vassdragsfaglig kompetanse Utleie av personell (VA-leder/teknisk sjef) i kortere perioder ved sykdom og vakante stillinger i kommunene

---

2.2. Kategorisering av dagens driftsassistanser

Tabell 2.1 viser hvordan driftsassistansene er organisert, hvilken omsetning de har samt hvilke oppgaver de utfører for deltakerkommunene. **Tabell 2.2** spesifiserer ytterligere hvilke oppgaver driftsassistansene utfører innenfor disse kategoriene. Basert på denne kartleggingen kan vi dele inn driftsassistansene i fire ulike kategorier med felles kjennetegn:

1. Omfattende regionalt samarbeid med interkommunal vannkompetanse
2. Foreninger med innleid konsulent som utfører teknisk driftsassistanse
3. Foreninger med formål å utvikle fagmiljø og kompetanse for deltakerne
4. Konsulenter med individuelle serviceavtaler med kommunene i en region

2.2.1. Regionalt samarbeid med interkommunal vannkompetanse

Fire av driftsassistansene omfatter de fleste funksjoner og oppgavetyper som angitt i **tabell 2.2**; Hordaland, Østfold, Drammensregionen og Hedmark.

To av disse virksomhetene er organisert som interkommunale selskap (IKS), der deltakerkommunene er eiere og har bygget opp felles kompetanse i selskapet. Kommunene kan da på lovlig måte kjøpe tjenester fra selskapet uten at tjenestene må konkurranseutsettes. Driftsassistansen i Hordaland (DIHVA IKS) er etablert sammen med Bergen Vann KF, og kan dra nytte av den store kommunens kompetanse og attraktivitet for å rekruttere personell med god vannkompetanse. Driftsassistansen i Østfold (DaØ IKS) er lokalisert sammen med Frevar KF, som er ett av de største fagmiljøene i Østfold.

I «Godt Vann Drammensregionen» (GVD-samarbeidet) er det Glitrevannverket IKS som er sekretariat og arbeidsgiver for det regionale samarbeidet for ni kommuner. Dette vannverket er i utgangspunktet etablert for å produsere vann for fire av regionens kommuner. GVD-samarbeidet kjøres som et prosjektorganisert utviklingsprogram for å oppfylle felles mål vedtatt i felles hovedplaner for vann og avløp.

Driftsassistansen i Hedmark er organisert som forening, og har gjennom anbuds-konkurranse engasjert Hias IKS, som produserer VAR-tjenester til fire av regionens kommuner, som utførende virksomhet. Slik gjør driftsassistansen seg nytte av kompetansen til eieren av de største prosessanleggene i Hedmark. Bruk av denne «kommunale» kompetansen gjør også driftsassistansen uavhengig i forhold til å bistå deltakerkommunene med innkjøp av konsulenttjenester

i markedet. For kommunene som ikke er medeiere i Hias er denne organiseringen av driftsassistansen sårbar. Eierne har i selskapsavtalen gitt selskapet en begrensning i å engasjere seg i andre oppgaver dersom det ikke fremmer selskapets kompetanse og/eller at det gir beregnede tekniske eller økonomiske fordeler. Eventuelle framtidige fornyelser av kontrakter med driftsassistansen må derfor avveies mot eiernes nytteverdi. Fire av kommunene i Hedmark (Kongsvinger, Grue, Nord-Odal og Eidskog) har et interkommunalt vannselskap, GIVAS IKS, som har overtatt ansvaret for vanntjenestene. GIVAS IKS er medlem av driftsassistansen.

Det bør nevnes at det interkommunale selskapet IVAR IKS i Rogaland også tjener en viktig rolle for sine eierkommuner, men det er ikke definert som «driftsassistanse» i den tradisjonelle betydningen av begrepet og omtales derfor ikke videre i denne rapporten.

2.2.2. Foreninger med konsulenter som utfører teknisk driftsassistanse

Driftsassistansene i Oppland, Telemark, Aust-Agder, Sør- og Nord-Trøndelag er alle organisert som foreninger. Ingen av driftsassistansene har egne ansatte, men har engasjert et konsulentfirma som utførende driftsassistans- evirksomhet. Konsulentfirmaet er også sekretariat for foreningens styre.

Driftsassistansene i Telemark og Aust-Agder har avtale med SWECO i Seljord, som har ansatt personell med drifts- og prosesskompetanse på vannbehandlings- og renseanlegg. De samme personene driver med driftsassistanseoppgavene i begge fylkene. Avtalene er ikke tidsbegrensede og løper til driftsassistansene eventuelt sier dem opp.

Driftsassistansen i Oppland, som for tiden utføres av Norconsult på Lillehammer og Driftsassistansen i Trøndelag-fylkene, som for tiden drives av Rambøll i Trondheim, er konkurranseutsatte avtaler med 2-4 års varighet. Driftsassistansen i Oppland har et omfattende omfang for både vann og avløp tilsvarende omfanget i Hedmark, Telemark og Aust-Agder. I Trøndelagsfylkene er driftsassistansen kun avgrenset til oppfølging av høygradige avløpsrenseanlegg og omfatter bare noen av kommunene i de to fylkene.

2.2.3. Foreninger som samarbeider om fagmiljø og kompetanseutvikling

Fem av driftsassistansene har nettverksbygging og kompetanseutvikling som formål og utfører ikke direkte teknisk eller administrative tjenester til den enkelte

kommune eller anlegg. Alle disse er organisert som foreninger uten økonomisk formål.

De to driftsassistansene i Nordland; HEVA og Driftsassistansen i Nordre Nordland, har egne ansatte, der hhv. Helgeland regionråd og Nordland fylkeskommune er arbeidsgiver. De tre øvrige driftsassistansene i Møre og Romsdal, Vest-Agder og Sogn og Fjordane har engasjert en konsulent til å være sekretær for driftsassistansen.

2.2.4. Konsulenter med serviceavtaler med kommuner i en region

Rambøll i Drammen har på grunnlag av inngåtte rammeavtaler for konsulenttjenester med kommunene i Buskerud og noen kommuner i Vestfold, kontrakter om driftsassistansetjenester. Kommunene har ikke inngått noe felles samarbeid om vannkompetanseutvikling gjennom avtalene med Rambøll, og virksomheten styres ikke av kommunene

i fellesskap. Bakgrunnen for dagens ordning er mer historisk betinget ved at driftsassistanse-kompetansen til Rambøll og kompetanse knyttet til akkreditert prøvetaking, ble overdratt fra det tidligere interkommunale selskapet BUVA, Buskerud vann og avløpssenter AS, som nå er nedlagt.

Aquateam Cowi har driftsassistanseavtaler med Follo-kommunene og kommuner i Vestfold, der den enkelte kommune og konsulenten har inngått direkte avtaler.

Asplan Viak har inngått driftsassistanseavtaler med kommuner på Romerike, der det heller ikke er noen organisert felles styring fra deltakerkommunene.

Alle disse tre driftsassistansene har hovedfokus på drift og resultatrapportering på høygradige renseanlegg samt på akkreditert prøvetaking.

2.3. Kartlegging av driftsassistansenes funksjon og nytte

2.3.1. Spørreundersøkelse til styrelederne av driftsassistansene

Driftsassistansenes rolle og funksjon og i hvilken grad de evner å bistå kommunene/selskapene med løsning av nødvendige oppgaver, er kartlagt i en spørreundersøkelse. Spørreundersøkelsen ble stilet til styrelederne av driftsassistansene, som representerer deltakerkommunene, og hadde som formål å kartlegge følgende forhold:

1. Deltakerkommunenes tilfredshet med dagens driftsassistanseordning
2. Deltakerkommunenes største utfordringer
3. Utfordringer knyttet til å omstille og utvikle driftsassistansen i tråd med deltakerkommunenes behov
4. Utfordringer og muligheter knyttet til å skaffe god kompetanse i driftsassistansen
5. Samarbeidet med Norsk Vann, herunder bruk av Norsk Vanns «verktøykasse» for kommuner
6. Behov for bistand til videreutvikling av driftsassistansen og evt. på hvilke områder
7. Evt. andre innspill, synspunkter og utfyllende kommentarer

Det var i alt 11 av de 17 driftsassistansene, som besvarte undersøkelsen. Undersøkelsen besvart av 5 styreledere/medlemmer, de øvrige ble besvart av daglig leder for driftsassistansen. I det følgende presenteres hovedkonklusjoner fra denne kartleggingen. Vedlegg 2 viser mer detaljerte resultater fra kartleggingen.

5 av de 11 driftsassistansene har gjennomført en evaluering av driftsassistansens funksjon og oppgaver eller meldte at en slik evaluering pågår. De øvrige driftsassistansene som er styrt av kommunene i fellesskap, evaluerer og justerer arbeidsprogrammet på årsmøtene. Styreledere og daglig leder hevder i denne undersøkelsen at kommunene gjennomgående er fornøyd med driftsassistansene og nytten den gir for kommunene. I kapittel 2.3.2 omtales resultater fra en eierstrategiprosess mer inngående.

Driftsassistansene er forskjellige og har i ulik grad mulighet til å bistå kommunene med deres utfordringer. Selv om driftsassistansen bidrar med å skape et regionalt fagmiljø og gir råd og veiledning, er det mange kommuner som har for lite ressurser til å få gjennomført tiltakene som trengs. Det blir stadig vanskeligere å rekruttere og beholde ingeniører, særlig i de mindre kommunene.

De mest utbygde driftsassistansene er organisert som interkommunale selskap og har større evne enn de øvrige til å ekspandere virksomheten og tilpasse tjenestetilbudet slik at flere utfordringer i kommunene blir løst. I disse driftsassistansene blir en stor del av tjenestene betalt av de som bruker tjenestene og en mindre andel er finansiert med medlemsavgift. Det gir større brukertilfredshet og en oppnår at de større kommunene også opplever god nytte.

Driftsassistansene mener også at de kunne ha bidratt med å løse flere utfordringer dersom myndighetene i større grad følger opp kommuner som ikke oppfyller lovpålagte krav

eller det stilles mer spesifikke krav til kompetanse. I tillegg til manglende påtrykk fra tilsynsmyndighetene er det minst etterspørsel etter bistand fra driftsassistansen fra de minste kommunene som ofte har de største utfordringene.

Driftsassistansene som kjøper tjenestene fra konsulentfirma får tilgang til kompetanse knyttet til et større fagmiljø, noe som er viktig for å sikre driftsassistansen god kompetanse. Driftsassistansen i Hordaland og Østfold har bygd opp en organisasjon med så mange ansatte at de i seg selv representerer et godt fagmiljø. I tillegg er de samlokalisert med store kommuner/selskap som øker attraktiviteten ytterligere. Driftsassistansen i Hedmark benytter fagmiljøet i Hias IKS, som er fylkets største vannfaglige miljø. Driftsassistanser som bare har en person ansatt eller kjøper tjenester fra små konsulentvirksomheter er sårbare mht. å sikre nødvendig kompetanse.

Alle driftsassistansene som har svart på undersøkelsen oppgir at samarbeidet med Norsk Vann er viktig, og at de i stor grad benytter Norsk Vanns tjenester og verktøy. Alle driftsassistansesekretariatene deltar aktivt på Norsk Vanns kurs, fagtreff og konferanser. Når det gjelder forventninger fra driftsassistansene til dette Norsk Vann prosjektet, er de fleste mest opptatt av å få ideer til nye tjenestetilbud som kan gis. Flere har også forventninger til at prosjektet skal bidra med kunnskap om alternative modeller for organisering og finansiering av driftsassistansene.

En hovedkonklusjon fra kartleggingen er at de mest utbygde driftsassistansene i stor grad bidrar til å bistå kommunene med å løse viktige utfordringer og lovpålagte oppgaver til nytte for både store og små kommuner. Driftsassistansene som er organisert som interkommunale selskap (IKS), har et bedre tilpasset tjenestetilbud for både store og små kommuners behov. En forutsetning for at driftsassistansen skal være nyttig for kommunene er imidlertid at kommunen selv har et minimum av egne ansatte, ellers er det ingen i kommunene til å gjennomføre nødvendige tiltak.

2.3.2. Resultater fra eierstyringsprosess i Driftsassistansen i Østfold

Med bakgrunn i en henvendelse fra Halden, Sarpsborg og Fredrikstad kommune, (som er de tre største eierkommunene), vedtok representantskapet for Driftsassistansen i 2012 å iverksette en prosess med utarbeidelse av ny selskapsavtale, styreinstruks, instruks for valgkomité, styrehonorar og revisor. Det ble nedsatt en arbeidsgruppe som skulle iverksette prosessen og som foreslo at også utarbeiding av eierstrategi skulle være en del av arbeidet.

Arbeidsgruppen bestod av representantskapets leder, en representant fra hver av medlemskommunene Halden,

Sarpsborg og Fredrikstad, en representant fra Moss-regionen og en representant fra Indre Østfold-kommunene, samt daglig leder som sekretær.

I arbeidet ble driftsassistansens virksomhet evaluert grundig gjennom en kartlegging i kommunene og kommunalt eide virksomheter om hvordan behovet var for driftsassistansens tjenester og om tilfredsheten med oppgavegjennomføring, kompetanse m.m.

Kartleggingen viste ikke store forskjeller i type behov mellom store og små kommuner. Byer over 30 000 innbyggere har mindre behov for hjelp til drift av digitalt kartverk og saksbehandling og overordnet planlegging, herunder utarbeidelse av rehabiliteringsplaner. Kommunene ble også bedt om å melde inn behov for de ulike tjenestene som driftsassistansen tilbyr. Denne kartleggingen viste at det er godt samsvar mellom behov/ønsker og de tjenestene som tilbys.

Forslaget til eierstrategi definerer formål, oppgaver som er selskapets kjernevirksomhet, styringsprinsipper (fordeling av eierandeler) og økonomi (egenkapital, regulering av priser og finansieringsmodell). Forslaget til eierstrategi for perioden 2015-2018, selskapsavtale og finansieringsmodell er i sin helhet vist i vedlegg 3.

2.3.3. Kartlegging av suksesskriterier for driftsassistansesamarbeid

Som en del av dette prosjektet ble det arrangert dialogmøter med utvalgte driftsassistanser med formål å kartlegge nytteverdi, suksesskriterier, utviklingsplaner og synspunkter på videre satsing på driftsassistanser som et strategisk tiltak.

Utredning av regional vannassistanse i Vest-Agder

Kommunene i Vest-Agder utredet på intervjudispunktet en omorganisering av driftsassistansen fra forening til et interkommunalt selskap etter modell fra Hordaland og Østfold. Kristiansand kommune, som den ene store kommunen, er pådriver i etablering av det nye interkommunale selskapet. Kristiansand kommune mener dette er et viktig strategisk tiltak som kan gjøre vannbransjen på Sørlandet mer attraktiv. I forslag til selskapsavtale åpnes det også opp for at flere kommuner, dvs. fra andre fylker, kan bli medeiere senere, ut i fra en oppfatning av at en framtidig driftsassistanseordning med fokus på kompetanseutvikling blir mer slagkraftig dersom den er felles for flere fylker.

Driftsassistansen i Hordaland

Driftsassistansen i Hordaland, DIHVA IKS, er sammen med driftsassistansen i Østfold det mest omfattende vannkompetansesamarbeidet i landet. DIHVA er organisert som et

IKS og har 8 ansatte. I tillegg formidles ressurser i deltakerkommunene til å utføre oppgaver i andre deltakerkommuner. Virksomheten videreutvikler kontinuerlig tilbudet og får stadig flere kommuner som deltakere og eiere, også i andre fylker (Rogaland og Sogn og Fjordane). DIHVA har sterk tilknytning til fagmiljøet i Bergen Vann KF gjennom samlokalisering og bruk av felles ressurser.

Styret og ledelsen i DIHVA mener at det vil være behov for «spleiselag» på kompetanse, slik det praktiseres gjennom DIHVA, også i framtiden uavhengig av endring av kommunestruktur og evt. andre strukturendringer som medfører at anleggseierne blir færre og større. De erfarer at det er de store og mellomstore kommunene som i størst grad etterspør DIHVAs tjenester i dag; ikke de små kommunene. Også i DIHVAs vedtekter åpnes det opp for at DIHVA kan påta seg driftsansvar for VA-tjenester i kommunene, noe som gjør DIHVA til et fleksibelt verktøy for eierne i den framtidige utviklingen av vanntjenester i denne regionen.

Driftsassistanse og andre vannsamarbeid i Møre og Romsdal

Tidligere var utførende virksomhet for driftsassistansen fylkeskommunen i Møre og Romsdal. Fylkeskommunen er ikke lenger aktør, og foreningen har gjennomført en anbudskonkurranse og inngått en 3-årig kontrakt med en konsulent. Omfanget av kontrakten representerer ca. 0,6 årsverk og aktivitetene er i hovedsak knyttet til nettverksbygging, opplæring og etterutdanning. Ordningen skal evalueres i 2014 som grunnlag for deltakerkommunenes beslutning om evt. endringer i innhold og organisering av driftsassistansen.

Kommunene i Møre og Romsdal består av tre regioner rundt byene Ålesund (Sunnmøre), Kristiansund (Nordmøre) og Molde (Romsdal). De tre bykommunene representerer de viktigste vannfaglige miljøene i fylket og for videreutviklingen av kompetansen i regionen. De mindre kommunene støtter seg ofte på de store kommunenes kompetanse direkte eller via driftsassistansen og er avhengig av dette. Mangelen på kompetanse er prekær i mange av de mindre kommunene.

Særlig vannledelsen i Ålesund og Molde uttrykker tvil om det er et rett strategisk tiltak nå å bygge opp driftsassistansen etter modell fra Hordaland og Østfold. Et viktig motargument er at det faktisk kan hemme nødvendige endringer i infrastrukturen for produksjonen av vann-tjenestene. I Møre og Romsdal er det de små kommunene som har størst behov for driftsassistansens tjenester, og de har også behov for bistand fra de store kommunene.

Etablering av vannselskap i Molderegionen med ansvar for forvaltning og driftsoppgaver for fem kommuner og et

privat vannverk er utredet, men ble ikke realisert. Molde kommune var positive til å ta ansvar for tilretteleggingen for dette, men de mindre kommunene takket nei. Et argument i denne avgjørelsen var også at driftsassistansen dels gjorde dette unødvendig. Ålesund/Sunnmøreregionen vurderer for tiden å etablere et mer prosjektorganisert vannsamarbeid etter modell fra GVD-samarbeidet i Drammensregionen samt etablering av et regionalt tilsynskontor for private avløpsanlegg.

Pågående prosesser med andre typer vannsamarbeid og usikkerheten i den framtidige kommunestrukturen er forhold som påvirker spesielt de større kommunenes vurdering av behovet for driftsassistanse og hva innholdet i et slikt regionalt kompetansesamarbeid primært skal omhandle. Bykommunene har størst nytte av å samarbeide direkte med hverandre og være aktive deltakere i det nasjonale fagmiljøet.

Godt Vann Drammensregionen (GVD-samarbeidet)

GVD-samarbeidet omfatter 9 kommuner i Drammensregionen; 7 i Buskerud og 2 i Vestfold. Samarbeidet ble opprinnelige etablert som et verktøy for å følge opp gjennomføringen av en felles hovedplan for vannforsyning for eierkommunene i Glitrevannverket. På avløpssiden startet samarbeidet som et tiltak for å jobbe sammen om ren Drammensfjord, og det er også utarbeidet en felles hovedplan for avløp, som felles mål for samarbeidet.

Hovedutfordringene i hovedplanene for både vann og avløp er «vann på avveie», dvs. felles innsats for å redusere vannlekkasjer fra vannledningsnettet og reduksjon av fremmedvann og styrke funksjonen til avløpsnettet.

GVD-samarbeidet defineres ikke som en driftsassistanse, men har en funksjon og et oppgavesamarbeid som ligner de meste utbygde driftsassistansene. Kompetanserefokus er i stor grad ledningsnettet og i mindre grad prosessanlegg. De samme kommunene har dessuten driftsassistanseavtale med Rambøll når det gjelder driftsbesøk, rapportering av renseresultater og akkreditert prøvetaking.

I 2011 utredet kommunene i GVD-samarbeidet etablering av et interkommunalt selskap som kunne overta ansvaret for vann- og avløpstjenestene, som et neste trinn i det velutviklede samarbeidet. Forslaget fikk imidlertid ikke oppslutning fra et tilstrekkelig antall kommuner til at dette ble gjennomført. 3 av kommunene har i ettertid etablert et interkommunalt selskap med ansvar for vei og vann-tjenester (Lier, Røyken og Hurum).

GVD-samarbeidet er veldig aktivt og har stor oppslutning fra deltakerkommunene. Organisering som et program med prosjektorganiserte tiltak er imidlertid en ressurskrevende

samarbeidsform. Alle fagsjefene sitter i programstyret og er fagansvarlige for ulike deler av samarbeidet. Dette gir god forankring, men er tidkrevende.

2.4. Oppsummering og konklusjon

Basert på kartleggingen som er gjort i dette prosjektet er det grunnlag for å hevde at driftsassistanser som er godt utbygd som regionale vannassistanser er nyttige for både store og små kommuner. God organisering og egnede finansieringsmodeller er viktig for at eierne kan utvikle vannassistansen i tråd med behovene til å løse de mange oppgavene på området.

3. Scenarier for organisering av kommunale vann- og avløpstjenester i 2030

Dette kapitlet beskriver mulige alternativer for framtidig organisering av den kommunale vannbransjen i et 15-20 års perspektiv. Formålet med å lage ulike scenarier (fremtidsbilder) er at utviklingen er usikker og i stor grad avhengig av om det gjennomføres statlige reformer. Reformen kan skape drivkrefter for en annen organisering av vannbransjen enn i dag. Strategier for hvordan kommunene best kan løse dagens utfordringer kan ikke vente på slike eventuelle endringer i framtida. Det kan likevel være nyttig «å kikke litt i krystallkula» og se hvordan ulike strategiske valg i dag kan ha ulik nytte eller robusthet i ulike fremtidsbilder. En slik framtidanalyse gir litt større «kontroll» på framtida for å unngå å bli handlingslammet i dag.

Det er utarbeidet fire ulike scenarier for situasjonen i 2030. Ulikt utfall av statlige forvaltningsreformer (usikre drivkrefter) danner grunnlaget for de fire scenariene. Sikre drivkrefter, som kommunenes store investerings- og rekrutteringsutfordringer, beskrives i alle scenariene med ulikt resultat eller tilstand. For hvert scenario er det drøftet en mer kortsiktig strategi (5-10 års perspektiv) med satsing på utvikling av regionale vannassistanser i dag. Det er også vurdert i hvilken grad det fortsatt vil være behov for regionale vannassistanser på lengre sikt.

Med bakgrunn i regjeringens igangsatte kommereform, som kan føre til omfattende endring av kommunestrukturen i Norge, har flere som har deltatt med innspill til dette prosjektet spurt om det er riktig å satse videre på driftsassistanser i dag. Kanskje vil det skje endringer i kommunestrukturen som gjør driftsassistansene overflødige. På denne bakgrunn er det laget noen alternative scenarier for framtida for å ha et bakteppe for diskusjonen om det er rett eller feil å satse på utvikling av driftsassistansene nå. Ved å ha flere mulige framtidutviklinger med oss, kan dagens beslutninger vurderes opp mot de ulike scenariene og se hvilke strategier som er robuste.

kommunenes tilgang på nødvendig kompetanse for å løse utfordringene på vann- og avløpsområdet bedre enn i dag. Bør dagens driftsassistanser utvikles til å bli regionale vannassistanser? Bør kommuner som ikke har driftsassistanse i dag jobbe for å få etablert en vannassistanse for sin region, evt. bli deltaker i en eksisterende?

Scenariofokuset er "Hvordan vil omverden for kommunal vannbransje være i 2030?"

Det velges et scenariofokus på ca. 15-20 år, da det antas å ta flere år før eventuelle endringer i kommunestruktur og evt. andre forvaltningsreformer er gjennomført.

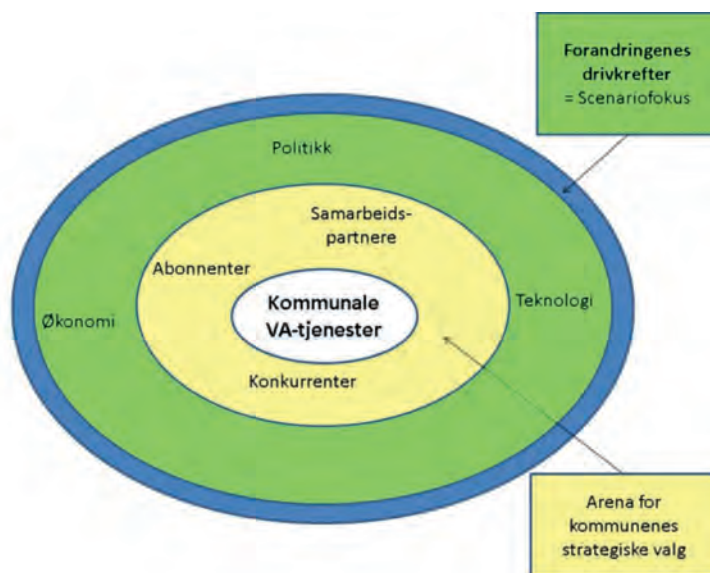
Hovedspørsmålet i dette prosjektet er om og eventuelt hvordan dagens driftsassistanser kan utvikles for å styrke

3.1. Drivkrefter og omverdensanalyse

Den kommunale vannbransjen påvirkes av drivkrefter i både den nære og fjerne omverden. **Figur 3.1** viser drivkrefter i fjerne omgivelser, kalt kontekstuelle omgivelser, som kommunene ikke har mulighet til å påvirke, og de nære omgivelsene, kalt transaksjonelle omgivelser, som kommunen i større grad kan påvirke (van der Heijden 2005 ¹⁾).

Drivkrefter i de kontekstuelle omgivelsene og som har stor betydning for den kommunale vannbransjen, skal danne grunnlag for struktur og innhold i scenariene. **Figur 3.2** viser de antatt viktigste drivkreftene, sortert i sikre og usikre.

1) Van der Heijden, Kees. 2005. Scenarios – The Art of Strategic Conversations. 2nd

Figur 3.1. Omgivelsene for kommunenes vann- og avløpstjenester

DRIVKREFTER	
• Kommunestruktur og ansvar for tjenesteproduksjonen • Ansvar og utøvelse av tilsynsmyndighet • Finansieringsregime og krav til organisering av vanntjenestene • Myndighetskrav til kvalitet, sikkerhet, beredskap og kompetanse	USIKRE
• Samfunnskritisk infrastruktur • Kompetansearbeidskraft – en begrenset ressurs • Store utfordringer og investeringer • Teknologiutvikling som endrer arbeidsprosesser • Vannbransjen – en framtidrettet og attraktiv bransje	SIKRE

Figur 3.2. Viktige sikre og usikre drivkrefter som påvirker vannbransjen

3.1.1. Usikre drivkrefter

Dette er drivkrefter som en pr. i dag ikke vet utfallet av. De fleste av disse drivkreftene vil være et resultat av nasjonal politikk, evt. påvirket av EU-politikk og internasjonale avtaler. De usikre drivkreftene utgjør grunnstrukturen i scenariene, dvs. de danner utgangspunktet for de ulike scenariene. Hvordan ser framtiden ut ved ulik politikk?

Kommunestruktur og ansvar for tjenesteproduksjon

Regjeringen har som kjent satt i gang et omfattende kommunereformarbeid. Kommunal- og moderniseringsminister Jan Tore Sanner har satt ned et hurtigarbeidende ekspertutvalg, som skal foreslå kriterier som har betydning for oppgaveløsningen i kommunene. Regjeringen ønsker en kommunesektor som er tilpasset morgendagens utfordringer. «Vi trenger mer robuste og større kommuner. Det er nødvendig både for å sikre innbyggerne gode tjenester i tråd med deres behov, og for å styrke lokaldemokratiet. Jeg oppretter nå et ekspertutvalg, som skal vurdere kriterier for

god oppgaveløsning i kommunene», sier Sanner. Utvalget leverte sin første delrapport, «Kriterier for god kommunestruktur» mars 2014.

Om vannsektoren sier ekspertutvalget: «Vann- og avløpssektoren har gunstige økonomiske rammevilkår ved at kommunene og selskapene kan kreve inn avgifter og gebyrer som dekker kommunens utgifter til selvkost. Den viktigste årsaken til forskjellen i selvkost mellom kommuner er kommunestørrelse. Uavhengig av kravet til rensing, standard på tjenesten og effektivitet er de små kommunene dyrere, da det er få abonnenter å fordele kostnadene på. Når kommunene blir små, det vil i denne sammenhengen si at de forsyner færre enn 5 000 personer, øker enhetskostnadene vesentlig. Kommuner som i tillegg har bygget ut infrastruktur for hytter og reiselivsnæring, får enda større enhetskostnader. Disse har bygd ut stor kapasitet for å kunne håndtere maksbelastningene i turistseongene, mens gjennomsnittlig utnyttelse er lav.

Det er påvist et investeringsbehov i vann og avløpsinfrastrukturen på ca. 490 mrd. kroner fram til 2030. Dette bl.a. fordi avløpssystemene er underdimensjonert for å takle økende nedbørmengder. I et innspill til ekspertutvalget skriver interesseorganisasjonen Norsk Vann at det er et stort behov for nytenkning og teknologiutvikling for å løse kravene og utfordringene på vann- og avløpsområdet på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte. I tillegg vil det kreve økt kompetanse og kapasitet. Spesielt i de små kommunene er det allerede i dag problemer med å rekruttere og beholde arbeidskraft. I kampen om fagfolkene vil større kompetansemiljøer ha en konkurransefordel sammenliknet med små miljøer.»

Utvalget vurderer at for at kommunene skal kunne levere gode nok tjenester til innbyggerne er det viktige kriterier at kommunene har **tilstrekkelig kapasitet og relevant kompetanse samt mulighet til å oppnå effektiv tjeneste-produksjon**. De mener ut fra dette (og en del andre kriterier som ikke er så aktuelle for vanntjenestene) at kommuner som minimum bør være mellom 15000-20000 innbyggere.

Ut fra dette er det sannsynlig at kommunestruktur og kommunenes ansvarsområder vil bli endret i perioden for fremtidsscenerier 2030. Kommunenes størrelse vil være avgjørende for hvilket oppgaveansvar de vil få. Vi vet ikke enda om kommunene blir så store at det blir naturlige kompetanseenheter for vanntjenestene eller om interkommunalt samarbeid fortsatt vil være aktuelt for å få gode nok fagmiljø og kostnadseffektiv tjenesteproduksjon.

Ansvar og utøvelse av tilsynsmyndighet

I dag er forurensningsmyndighet for utslipp av avløpsvann delegert til kommunene for små og mellomstore anlegg. Endel kommuner har så langt vært passive i sin myndighetsutøvelse overfor egne kommunale utslipp og for utslipp fra mindre, private avløpsanlegg. Fylkesmannen sitter igjen med myndigheten for utslipp fra avløpsanlegg for større tettbebyggelser, dvs. de anleggene der det i utgangspunktet er størst kompetanse.

På vannforsyningsområdet ble tilsynsmyndigheten flyttet fra kommunale næringsmiddeltilsyn til det statlige Mattilsynet i 2004. Så langt har ikke statliggjøringen av tilsynet ført til en vesentlig satsing på kvalitet og kompetanse fra myndighetenes side.

Myndighetene har dermed ikke stått frem som noen drivkraft de senere årene for å få etablert et mer omfattende kompetansesamarbeid regionalt som kan bistå kommunene med gjennomføring av nødvendige forbedringstiltak. Dette står i kontrast til myndighetenes tidligere pådriverrolle og statlige incentivordninger for oppstart av driftsassistanser som beskrevet i kapittel 1.

Finansieringsregime og krav til organisering av vanntjenestene

Dagens finansieringsregime for de kommunale vann- og avløpstjenestene er basert på selvkostprinsippet, og der folkevalgte i kommunestyrene vedtar gebyrene. Vanntjenestene i Danmark har et finansieringsregime basert på selvkost, men konkurransetilsynet i Danmark stiller effektiviseringskrav basert på årlig benchmarking av selskaperes effektivitet. I Danmark er det også krav om at vanntjenestene må produseres av vannselskap, adskilt fra den kommunale etatsorganiseringen.

Hvorvidt det vil bli noen statlig dikterte reformer i Norge mht. finansiering og organisering av vann- og avløpstjenestene, vites ikke. Et krav om selskapsorganisering og endringer i selvkostregimet vil være vesentlige drivkrefter med store konsekvenser for vannsektoren. En av mange konsekvenser kan være at lokalpolitikere i kommunene får redusert innflytelse på utbygging og tilrettelegging av infrastruktur for å oppnå ønsket befolkningsvekst og utbygging.

Myndighetskrav til kvalitet, sikkerhet, beredskap og kompetanse

Per i dag setter ikke helse- eller miljømyndighetene kompetansekrav til den ansvarlige for produksjon av vann- og avløpstjenester, som f.eks. brannvernmyndighetene gjør overfor kommunale brannvesen eller som NVE, som damsikkerhets-myndighet, gjør overfor ansvarlige for dammer. I kontrast til dette er det svært omfattende myndighetskrav til akkreditert prøvetaking på større avløpsrensaneanlegg, og som krever et svært omfattende kvalitetssystem på et begrenset område av avløpsvirksomheten.

Mer omfattende, men balanserte krav til kompetanse vil være en vesentlig drivkraft for utvikling av vannbransjens organisering, standard på tjenesten og nivået på sikkerhet og beredskap, men det griper på den annen side inn i det lokalpolitiske handlingsrom til å organisere sin virksomhet ut fra lokale behov og hensyn.

3.1.2. Sikre drivkrefter

De viktigste sikre drivkreftene er de vi kjenner til og som påvirker utviklingen i dag og i årene framover. Disse drivkreftene vil være tema i alle scenariene. De viktigste sikre drivkreftene omtales i det videre.

Samfunnskritisk infrastruktur

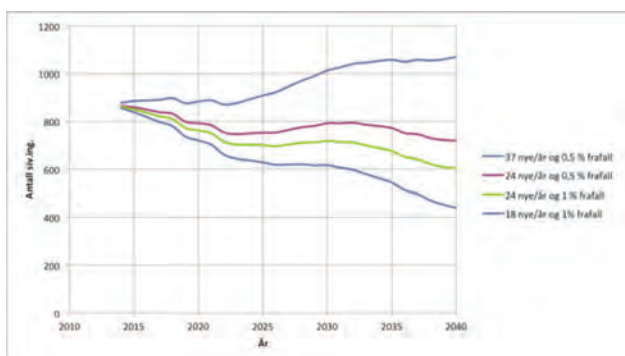
En tilfredsstillende vannforsyning og avløpshåndtering er en helt nødvendig tjeneste for å sikre helse og miljø og for at et moderne samfunn skal fungere. Vann- og avløpsanleggene er kritisk infrastruktur, og samfunnet vil raskt bli lammet dersom vanntilførselen til innbyggere og næringsliv

faller bort. Vann- og avløpstjenestenes betydning vil sannsynligvis få stadig større oppmerksomhet i årene fremover bl.a. som følge av klimaendringene og en stadig mer kritisk vannsituasjon globalt.

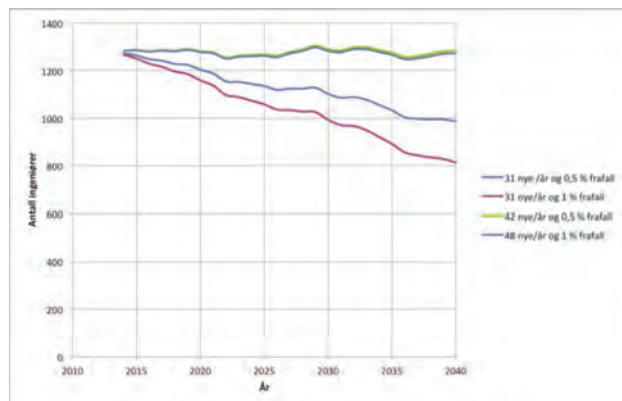
Kompetansearbeidskraft – en begrenset ressurs

Oddvar Lindholm, professor ved NMBU og Svein Erik Moen, spesialrådgiver i Norsk Vann, har nylig publisert en artikkel om tilgangen på ingeniørkompetanse til vannsektoren.²⁾ Utredningen viser at det i 2013 er ca. 870 sivilingeniører og ca. 1280 ingeniører i vannsektoren i Norge. Det rekrutteres i dag ca. 25 nye sivilingeniører og ca. 30 ingeniører per år til sektoren. Andelen ansatte ingeniører og sivilingeniører i kommunene som er eldre enn 60 år, har økt fra 10,2 % i 2006 til 21,4 % i 2013. For å møte de kommende utfordringene og behovene i fremtiden er det behov for ca. 40 nye sivilingeniører og ca. 50 nye ingeniører per år frem mot år 2040. Begrenset tilgang på ingeniørkompetanse, som er merkelig alt i dag, vil bli enda større knapphetsressurs i årene framover. Det må utdannes flere ingeniører, og mer samarbeid kan bidra til økt produksjon av vanntjenester med totalt sett færre ingeniørårsverk enn vi benytter i dag. Med de store utfordringene som vannsektoren står foran med klimaendringer, fortettingen i byene, fornyelse av dårlig ledningsnett, gjennomføring av vannforskriften m.m., antas det å være behov for minst 1070 sivilingeniører i 2040, som er 20 % økning sammenlignet med antallet i 2013.

Figur 3.3 og 3.4 viser henholdsvis utviklingen av antall gjenværende sivilingeniører (mastergrad) og ingeniører (bachelor) i vannbransjen i 2040 gitt ulike scenarier for tilvekst av nye ingeniører og frafall fra sektoren til andre bransjer, død og uførhet.

Figur 3.3. Antall gjenværende sivilingeniører

Figur 3.4. Antall gjenværende ingeniører

Store utfordringer og investeringer

Sektorens store kompetanseutfordringer er bakgrunnen for dette prosjektets fokus på økt samarbeid for å bedre kommunenes/selskapenes evne til å gjennomføre nødvendige tiltak. De viktigste utfordringene er:

- Vedlikeholde og fornye vann- og avløpsinfrastrukturen på en effektiv og bærekraftig måte
- Gjennomføre nødvendige klimatilpasningstiltak
- Oppfylle krav fra myndighetene til kvalitet og sikkerhet på vann- og avløpstjenestene
- Oppfylle kommunenes/selskapenes egne ambisjoner for utbygging av infrastrukturen, driftssikkerhet og beredskap, servicenivå overfor publikum m.m.

Kartlegging av vannsektorens tjenestekvalitet med Norsk Vanns verktøy for tilstandsvurdering, bedreVA, og den obligatoriske rapporteringen til Mattilsynet og KOSTRA, viser at drikkevannskvaliteten jevnt over er svært god, men at det er et stort etterslep når det gjelder fornyelse av ledningsnett og utfordringer med å etterleve rensekraft på mange avløpsrenseanlegg.

Norsk Vann rapport B17/2013 «Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren», anslår at kommunene/selskapene må investere i størrelsesorden 124 milliarder kroner for å tilfredsstille dagens krav og må investere ytterligere 186 milliarder kroner fram mot 2030 for å imøtekomme nye krav, befolkningsvekst, ledningsfornyelse, klimatilpasninger m.m. I tillegg kommer investeringsbehovene i huseiernes egne vann- og avløpsanlegg på hhv. 76 mrd. kr i dag og 104 mrd. kr frem til 2030. I sum er investeringsbehovene i offentlige og private vann- og avløpsanlegg svimlende 490 mrd. kr frem til 2030.

2) Lindholm, Moen. 2013. Rekruttering av sivilingeniører og ingeniører.

Teknologiutvikling som endrer arbeidsprosesser

Utvikling og bruk av nye teknologier gir også mulighet for bedre og mer kostnadseffektiv oppgaveløsning. Bruk av nye teknologiløsninger for kunnskapsdeling og samhandling gjør det mulig å organisere seg i større enheter enn før. Dette gir muligheter for å produsere tjenestene med færre årsverk og finne kunnskap og erfaringer på en effektiv måte.

I tillegg kan teknologiutvikling i vannbransjen gi lavere kartleggings-, prioriterings- og planleggingskostnader i tillegg til at nye løsninger kan redusere investeringsbehov. Det er viktig med god kompetanse for å nyttiggjøre seg og ta i bruk nye løsninger.

Innenfor opplæring, etter- og videreutdanningsområdet kan teknologibruk redusere behovet for fagpersonell som skal undervise. Gjennom utvikling av felles digitale læringsmidler kan mange flere få bedre opplæring med færre ressurser.

Vannbransjen – en framtidsrettet og attraktiv bransje

Selv om vi har beskrevet rekruttering av ingeniørkompetanse som en viktig utfordring, er det også drivkrefter som gjør at vannbransjen kan bli en attraktiv bransje for mange unge. Unge mennesker er idealistiske og er opptatt av å arbeide med oppgaver som gir mening. Dersom bransjen lykkes med å endre imaget fra en teknisk orientert bransje til en internasjonal bransje med fokus på å løse verden viktigste helse-, klima- og miljøutfordringer, vil den bli mer attraktiv. Det må vises frem de spennende karrieremulighetene nasjonalt og internasjonalt på vannområdet, noe som det også jobbes med i regi av bl.a. Norsk Vann og andre. For i større grad å bli synlig og lykkes med nødvendig oppmerksomhet og rekruttering, kreves det langsiktig innsats av mange aktører i vannbransjen.

3.2. Scenarier for den offentlige vannbransjen i 2030

Figur 3.5. Scenario grunnstruktur og fire scenarier for utvikling av vannbransjen

Scenariometoden som er valgt spenner opp fire ulike scenarier ved hjelp av to ulike og usikre drivkrefter som har kraft til å påvirke utviklingen av den offentlige vannbransjen.

Hver av aksene er sammensatt av to drivkrefter:

- Organisering av den offentlige vannbransjen:** Krav til organisering og finansiering av de offentlige vann- og avløpstjenestene og organisering av myndighet/graden av myndighetskrav.

2. Statlig styring og myndighetsutøvelse:

Kommunestruktur og kommunenes ansvar for produksjon av vanntjenester.

De fire scenariene er beskrevet som en situasjon i 2030 som et resultat av at ytterpunktene av drivkreftene som virker på hver av de to aksene i scenario grunnstrukturen; grad av statlig styring og myndighetsutøvelse og ytterpunkter mht.

hvordan de offentlige VA-tjenestene er organisert og finansiert. De fire scenariene kan i utgangspunktet være like sannsynlige eller usannsynlige. Scenariet Kommuneselvstyr innebærer få endringer i drivkreftene i forhold til situasjon i dag, og kan beskrives som «business as usual»-scenariet. De øvrige scenariene forutsetter et trendbrudd på den ene og/eller begge drivkreftene.

3.2.1. Vannproffene

Krav til selskapsorganisering	Statlig vannmyndighet
• 20 store regionale vannselskap i landet med totalansvar overfor abonnenter og myndigheter på vann- og avløpsområdet • Krav om kommunalt eierskap • Selvkost med statlig regulering • Er også ansvarlig for drift av private avløpsanlegg i områder med sårbare resipienter, som er et myndighetskrav • Selskapene står for den praktiske gjennomføringen av overvåking av tilstanden i vassdragene • Selskapene representerer store og attraktive fagmiljø med høy vannfaglig kompetanse • Den offentlige og private vannbransjen i de ulike landsdelene utgjør et felles arbeidsmarked og samarbeider tett med utvalgte universitet og høyskoler for å sikre FoU samt utdanning • Den norske vannbransjen har blitt mer og mer internasjonalisert og attraktiv. De ansatte kan veksle mellom offentlige og private virksomheter, samt delta i internasjonale vannprosjekter	• Statlig vannmyndighet for vannforsyning og forurensning av vassdragene, som geografisk er organisert iht. de om lag 11 vannregionene • Et faglig kompetent myndighetsorgan som gir konseksjoner og setter krav til organisering, kompetanse, kvalitet, sikkerhet og beredskap • Myndighetskravene vurderes ift. tilstanden i vassdrag og sjøområder og forsyningssikkerheten for vann i de ulike vannregionene • Vannmyndigheten er også regulator ift. vannselskapenes gebyrinntekter og investeringsprogram • Vannselskapene har krav til ISO- og Miljøsertifisering i tillegg til at myndighetene selv utfører en offensiv kontroll

Drøfting av den regionale vannassistansens rolle i dette scenariet (i 2030):

Dette scenariet forutsetter at staten har gitt klare føringer for hvordan tjenestene skal organiseres og med en tilsvarende stor statlig reform mht. organisering av myndighetsfunksjonene. En slik utvikling basert på frivillighet er vanskelig å se for seg. Det kan også være slik at en utvikling mot så få og store vannselskap vil ta tid. Dette kan være et neste trinn i en utvikling av vannselskap, der mindre vannselskap etter hvert

fusjonerer til større enheter. Scenariet vil tilsvare situasjonen i Storbritannia og Nederland, der tjenestene produseres av noen få vannselskap. I de nordiske landene er det bare Danmark som så langt har statlig krav til selskapsorganisering, og der konkurransetilsynet regulerer selvkostregimet for finansiering gjennom årlig benchmarking og krav til effektivisering.

I dette scenariet vil det ikke være like stort behov for vannassistanser i tillegg til vannselskapene og med Norsk Vann som felles bransjeorganisasjon. Kompetansen som

eventuelt er bygd opp i regionale vannassistanser kan ved en slik reform eller utvikling overføres til vannselskapene.

3.2.2. Kommuneproffene

Kommuner med ansvar	Statlig vannmyndighet
• Etter kommunereformen er det 100-150 kommuner i Norge • Kommunene er vannfaglig kompetente, og de fleste kommuner har selv ansvar for leveransen av vann- og avløpstjenester til abonnentene • I tett befolkede regioner skjer vannproduksjon og avløpsrensning i interkommunale selskap, som underleverandører til de kommunale vann- og avløpstjenestene • Kommunene er også ansvarlig for driftsoppfølging av private avløpsanlegg i områder med sårbare resipienter • Lokalpolitikere fastsetter vanngbyene iht. selvkost og vurderer geografisk utbredelse av de kommunale vann- og avløpstjenestene ift. utbyggings-politikken, utover det som er gitt i konsesjoner fra den statlige vannmyndigheten • Den offentlig og private vannbransjen i de ulike landsdelene utgjør et felles arbeidsmarked og samarbeider tett med utvalgte universitet og høyskoler for å sikre FoU samt utdanning	• Statlig vannmyndighet for vannforsyning og vassdragsforurensning • Et faglig kompetent myndighetsorgan som gir konsesjoner og setter krav til kompetanse, kvalitet, sikkerhet og beredskap • Myndighetskravene vurderes ift. til-standen i vassdrag og sjøområder og forsyningssikkerheten for vann i de ulike vannregionene • Kommuner og vannselskap har krav til ISO- og Miljøsertifisering i tillegg til at vannmyndighetene selv utfører en offensiv kontroll

Drøfting av den regionale vannassistansens rolle i dette scenariet (i 2030):

Scenariet innebærer at antall kommuner pr. fylke reduseres fra dagens 14-44 kommuner til 4-10 kommuner. Tjenesteproduksjonen skjer delvis i kommuner og delvis i vannselskap slik som i dag. Den statlige reformen på myndighetssiden, som setter kompetanse og vannmiljø i fokus, kan øke behovet for at kommunene som er ansvarlig for tjenesteproduksjonen, fortsatt trenger et vannkompetansesamarbeid regionalt i tillegg til Norsk Vann som sentral bransjeorganisasjon.

Kommunestrukturen vil neppe være iht. vannregionene, og det er behov for et betydelig interkommunalt samarbeid for gjennomføring og koordinering av tiltak for å oppnå felles mål.

Vannassistansene kan være et slikt interkommunalt samarbeid. Regionale vannassistanser kan fortsatt bistå kommunene med opplæring og utdanning samt synliggjøring av vannbransjens samfunnsfunksjon og karrieremuligheter. Vannassistansene må samarbeide tett med Norsk Vann som nasjonal bransjeorganisasjon, videregående skoler og regional høyskole for å rekruttere nødvendig kompetanse til kommunene. De kommuneide vannassistansene må være operative virksomheter som gjennomfører viktige felles oppgaver for kommunene i tråd med utviklingen av nye behov.

3.2.3. Kommuneselvstyr

Kommuner med ansvar	Kommunal og statlig myndighet
▪ Det er ikke gjennomført større endringer i kommunestrukturen, men ansvar for tjenesteproduksjonen på vann- og avløpsområdet er mer differensiert ▪ Det er fortsatt 350 kommuner i Norge, og alle kommuner har ansvar for tjenestene ▪ Finansieringen av tjenestene er basert på selvkost med kommunestyrene som fastsetter gebyrene ▪ Utviklingen går i retning av etablering av flere selskap med totalansvar for tjenestene, særlig i regioner med stort utbyggingspress ▪ Kommuner ute i distriktene, som preges av nedgang i folketall og lite utbyggingsbehov, har problemer med rekruttering av fagfolk ▪ Kommunene er selv forurensnings-myndighet for utslipp fra små og mellomstore avløpsanlegg og øver i liten grad påtrykk for gjennomføring av tiltak hvis det ikke er utbyggingspress ▪ Kvalitet, sikkerhet og beredskap i tjenestene varierer mye rundt i landet	▪ Kommunene er myndighet for utslipp fra små og mellomstore avløpsanlegg ▪ Fylkesmannen er myndighet for utslipp fra større tettbebyggelser ▪ Fylkeskommunene er fortsatt vannregionmyndighet ▪ Regelverket for vann- og avløpstjenestene og forvaltning av vassdragene styres fortsatt av ulike departementer og statlige myndighetsorgan ▪ Regelverket gir kommunene stort handlingsrom mht. organisering, tjenesteproduksjon og vassdragsforvaltning ▪ Det er ingen sentrale kompetansekrav til de som er ansvarlige for tjenesteproduksjonen ▪ Myndighetene preges generelt av lite ressurser og vannfaglig kompetanse og utøver i liten grad kontroll med kommunenes tjenestekvalitet og myndighetsutøvelse

Drøfting av den regionale vannassistansens rolle i dette scenariet (i 2030):

Dette scenariet representerer en framtid der lite har skjedd med kommunestrukturen og/eller organiseringen av vannbransjen. Dette kan være et sannsynlig scenario dersom kommunereformen ikke resulterer i vesentlige endringer i kommunestrukturen og det heller ikke har skjedd endringer mht. kommunal myndighet og ansvar.

I dette scenariet vil regionale vannassistanser fortsatt spille en viktig rolle. Regioner som har samarbeidet i vannassistanser over lang tid kan få oppslutning fra deltakerkommunene til å

etablere felles vannselskap med totalansvar for tjenestene. Evt. drivkraft for etablering av vannselskap kan være deltakerkommunenes positive erfaringer med samarbeidet.

Det kan på den annen side hevdes at satsing på etablering av regionale vannassistanser nå (der kommunene unngår å gi fra seg ansvar, og der de ansatte i kommunene ikke berøres av en omstilling), også kan være en brems for etablering av flere frivillige vannselskap nå og senere.

3.2.4. Vannselskap

Krav til selskapsorganisering	Kommunal og statlig myndighet
• 75-100 interkommunale vannselskap i landet med totalansvar overfor abonnenter og myndigheter på vann- og avløpsområdet • Krav om kommunalt eierskap og selvkost med statlig regulering • Selskapene representerer attraktive fagmiljø med spesialisert vannteknisk kompetanse • Den offentlige og private vannbransjen i de ulike landsdelene utgjør et felles arbeidsmarked og samarbeider tett med utvalgte universitet og høyskoler for å sikre FoU samt utdanning	• 350 kommuner med myndighet for små og mellomstore utslipp. Fylkesmannen er myndighet for utslipp fra større tettbebyggelser • Fylkeskommunene er fortsatt vannregionmyndigheter • Regelverket for vann- og avløpstjenestene og forvaltning av vassdragene styres fortsatt av ulike departement og statlige myndighetsorgan • Konkurransetilsynet er blitt regulatormyndighet for offentlige vann- og avløpstjenester. Tilsynet fastsetter inntektsrammer, godkjenner investeringsplaner og fastsetter effektiviseringskrav • Vannmyndighetene preges generelt av lite ressurser og vannfaglig kompetanse og utøver i liten grad kontroll med kommunenes tjenestekvalitet og myndighetsutøvelse

Drøfting av den regionale vannassistansens rolle i dette scenariet (i 2030):

Uavhengig av framtidig kommunestruktur kan staten gjennomføre reformer som gir strengere statlig styring med vannsektoren, inkl. krav om organisering i vannselskap. En utvikling som i dette scenariet er tilsvarende vannreformen i Danmark.

I Norge er det så langt ikke blitt etablert mer enn to slike vannselskap som har totalansvar; GIVAS IKS (Kongsvinger, Grue, Nord-Odal og Eidskog) og VIVA IKS (Lier, Røyken og Hurum - selskapet er i etableringsfasen). I Sverige er det etablert ca. 10 slike regionale vannselskap de siste 10 årene.

Om det vil være behov for regionale vannassistanser i dette scenariet vil dels være avhengig av størrelsen på selskapene som etableres.

Med 75-100 vannselskap og som ikke dekker vannregionene, kan det fortsatt være behov for å ha et interkommunalt samarbeid i vannassistanser eid av selskapene, med tilpasset rolle og funksjon til aktuelle utfordringer. Samarbeid om kompetanseutvikling og rekruttering og der den offentlige vannbransjen samarbeider med privat vannbransje som en næringsklynge, kan fortsatt være aktuelt.

Etablering av regionale vannassistanser kan være et nyttig første steg i retning av realisering av dette scenarioet også. Et velutviklet vannassistansesamarbeid vil gjøre omstillingen til vannselskap enklere, og det vil gi et bedre grunnlag for å velge hensiktsmessig selskapsstruktur.

4. Fra driftsassistanser til regionale vannassistanser

Erfaringer fra regioner der kommunene har etablert omfattende regionalt vannassistansesamarbeid er gode. Deltakerkommunene får løst sine utfordringer i større grad enn kommuner med mer begrenset samarbeid. Det anbefales derfor at flere av dagens driftsassistanser videreutvikles til å løse flere av de kommunale utfordringene, etter modell fra «de beste». Kommuner i fylker som ikke har etablert driftsassistanse, anbefales å starte opp et systematisk samarbeid.

Et viktig kriterium for at den regionale vannassistansen skal bli et godt redskap for deltakerkommunene/selskapene, er god forankring av det interkommunale samarbeidets formål og strategier i administrativ og politisk ledelse

i kommunene. En strategi med oppbygging av felles vannkompetanse på kort sikt (5-10 års perspektiv) vil ikke være bortkastet, men være del av den framtidige løsningen i alle fremtids-scenariene i kapittel 3.

Oppbygging av kompetanse tar tid. Dette kapitlet definerer funksjon og aktuelle oppgaver for regionale vannassistanser og hvordan de kan utvikles trinn for trinn. Valg av hensiktsmessig organiserings- og finansieringsmodell er viktig for at vannassistansen skal utvikle seg som et nyttig verktøy for både store og små eierkommuner og selskap. Organisering som gir solid forankring og god eierstyring er nøkkelen for å oppnå dette.

4.1. Kommunenes viktigste utfordringer på vannområdet

Årlige tilstandsvurderinger av kommunale vann- og avløpstjenester gjennom bedreVA og KOSTRA, samt Norsk Vann rapport B17/2013 «Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren» dokumenterer utfordringer og store investeringsbehov i årene framover på vann- og avløpsområdet.

Situasjonen i mange kommuner preges av for lavt aktivitetsnivå til å kunne gjøre alle nødvendige tiltak fordi det ikke er tilgang på nok ingeniørkompetanse. Spesielt små og mellomstore kommuner taper i konkurransen om denne knapphetsressursen. Situasjonen forventes å være krevende også i årene framover, som beskrevet i kapittel 3.1.2.

Vannbransjen står overfor en rekke utfordringer som krever handling nå, som økt fornyelsestakt av ledningsnettet, klimatilpasning, skjerpede statlige krav til kvalitet og sikkerhet samt lokale ambisjoner om utbygging m.v.

Mangelen på fagfolk skaper problemer, bl.a. ved at nødvendige prosjekter forsinkes, systematisk planarbeid utsettes, og kvaliteten på anskaffelser av tjenester i markedet blir for dårlig.

En regional vannassistanse kan bistå kommunene/selskapene med avbøting av mange av disse utfordringene, slik dette er beskrevet i kapittel 2. Etablering av samarbeid gjennom regionale vannassistanser er et virksomt tiltak for å gjøre noe med utfordringene nå.

4.2. Definisjon av regionale vannassistanser

Dette prosjektets mandat er å vurdere hvordan kommunene/selskapene kan lykkes bedre med å løse dagens utfordringer på vann- og avløpsområdet gjennom et kompetansesamarbeid *uten* å slå sammen kommuner eller ved at ansvaret for tjenestene overføres til et vannselskap med totalansvar. Det anbefales å kalle slike interkommunale samarbeider for «regionale vannassistanser» og ikke dagens litt misvisende begrep «driftsassistanser». Samarbeidet kan omfatte alle typer drifts- og forvaltningsoppgaver som er typiske egenregioppdrag for kommuner/selskaper på vann- og avløpsområdet.

Kommuner som velger å inngå direkte avtaler med konsulenter og/eller leverandører om driftsassistanse på renseanlegg og vannbehandlingsanlegg faller utenfor det som i denne sammenheng defineres som et regionalt samarbeid mellom kommuner om vannkompetanse. Avtalene reguleres da direkte mellom kommunen og leverandøren som i andre oppdrag kommunen kjøper i markedet.

Det anbefales at regionale vannassistanser ikke bygger opp kompetanse på oppgaveområder der det finnes god tilgang på kompetanse i det private konsulent-, leverandør- og

entreprenørmarkedet. Det sentrale er å bygge opp felles ressurser for løsning av alle de øvrige oppgavene der kommunene/selskapene vil ha nytte av å bruke et felles kompetanseorgan fremfor å besitte kompetansen selv.

Oppbygging av kompetanse tar tid, og erfaringene fra dagens godt fungerende driftsassistanser er at dette bør skje trinnvis over tid. Hvilket utviklingstrinn som er aktuelt for dagens driftsassistanser vil avhenge av både eksisterende omfang av samarbeidet og hva som er de største utfordringene for kommunene/selskapene i den aktuelle regionen. **Figur 4.1** viser aktuelle utviklingstrinn for interkommunalt samarbeid på vannområdet helt fra det minst omfattende samarbeidet som faglig nettverk, til etablering av vannselskap som har overtatt ansvaret for tjenestene helt fram til abonnentene. Det er de nederste 4 trinnene i den omvendte pyramiden som inngår i det vi i denne rapporten definerer som regionale vannassistanser (kategori A-D) og der aktuelle samarbeidsoppgaver er nærmere spesifisert i **tabell 4.1** (tilsvarer **tabell 2.2** i kapittel 2).

Figur 4.1. Definisjon av regionale vannassistanser, oppgaver og en mulig trinnvis utvikling

Aktuelle oppgaver som vannassistansen kan utføre innenfor kategori A-D, og som dagens driftsassistanser dels gjør i dag, er beskrevet i **tabell 4.1**.

Tabell 4.1. Aktuelle tjenester fra regionale vannassistanser innenfor oppgaveområdene A-D beskrevet i **figur 4.1**.

Samarbeidsområde	Aktuelle tjenester
A. Nettverksbygging, kompetanseutvikling og rekruttering	Nettverksbygging og erfaringsformidling: Fagmøter, konferanser, driftsoperatørsamlinger, studieturer og befaringer på anlegg. Opplæring med bruk av bransjeutviklede kurs i samarbeid med Norsk Vann og andre Rekruttering: Bistå kommunene med profilering av vannbransjen på yrkesmesser og bedriftsmesser, samarbeide med høyskoler og universitet for å gjøre bransjen kjent for studentene og bidra med prosjektoppgaver m.m., skaffe lærlingplasser for elever på videregående skole blant medlemmene m.m. Bistå deltakerkommunene med å ta i bruk verktøyene utviklet for rekruttering fra Norsk Vann, bidra med vannkompetanse på regionale høyskoler og videregående skoler
B. Felles utviklingsprosjekter og innkjøp	Fellesprosjekter: Utarbeide forskrifter, prosedyrer og planer som hovedplaner, beredskapsplaner, klimatilpasningsplaner, ROS-analyser m.m. Utvikle og implementere felles kvalitets- og internkontrollsystem Felles innkjøp av laboratorietjenester, serviceavtaler, fellingskjemikalier m.m.
C. Individuelle tjenester til kommunens egen oppgaveløsning	Teknisk driftsassistanse på kommunenes renseanlegg, vannverk og evt. stasjoner. Kalibrering av måleutstyr, vurdering av arbeidsmiljø, optimalisering av renseprosesser m.m. Utlån/utleie av spesialutstyr Resultatrapportering: Sammenstille resultater av kontrollprøver på vannverk og renseanlegg og utarbeide årsrapport med vurderinger. KOSTRA-rapportering Byggherrestøtte: Bistå kommunene ved anskaffelser av vannverk, renseanlegg og andre større anskaffelser i planleggings- anskaffelses- og igangkjøringsfasen
D. Felles spisskompetanse og utstyr for å utføre utvalgte oppgaver i kommuner/selskap (Et effektivt alternativ til at anleggseierne bygger opp kompetanse/-ressurser selv eller kjøper tjenestene fra konsulenter og andre private leverandører)	Akkreditert prøvetaking (assistansen får akkreditering for de deltakende kommunene og er ansvarlig for opplæring og oppfølging av kommunenes praksis) Lekkasjesøking (assistansen har utstyr og bemanning som ambulerer rundt i kommunene) Ledningskartverk (assistansen oppdaterer kommunes ledningskartverk) Felles Vassdragsteknisk ansvarlig (VTA) for flere kommuner ansettes eller formidles gjennom assistansen. Vannassistansen organiserer/utfører beredskapsøvelser, kontroll med mindre avløpsanlegg, resipient-, vassdrags- og fjordundersøkelser samt bistår kommunene med vassdragsfaglig kompetanse Utleie av personell (VA-leder/teknisk sjef) i kortere perioder ved sykdom og vakante stillinger i kommunene

---

4.3. Suksesskriterier for utvikling av regionale vannassistanser

Utvikling av en regional vannassistanse med omfattende tjenestetilbud tar tid, dersom dagens utgangspunkt enten er ingen driftsassistanse eller at driftsassistansen har et begrenset omfang. Erfaringene fra de best utviklede driftsassistansene er at samarbeidet må bygges opp på noen grunnleggende suksesskriterier:

- Formålet med regional vannassistanse må være godt forankret i både administrativ og politisk ledelse i deltakerkommunene
- Alle deltakerkommunene, både store og små, må ha nytte av samarbeidet for å kunne prioritere det, samt at kostnadene må fordeles mellom deltakerne på en slik måte at nytte og kostnader står i forhold til hverandre
- Egnede organisering av den regionale vannassistansen er viktig for å lykkes med god eierstyring og utvikling av tjenestesamarbeidet
- Den regionale vannassistansen bør satse på å tilby spesialiserte drifts- og forvaltningsoppgaver som deltakerkommunene har behov for og som ikke lett kan kjøpes i markedet fra konsulenter, utstyrsleverandører og entreprenører
- På områder med god tilgang på kompetanse i markedet, bør eventuelle fellesprosjekt som gjennomføres i regi av den regionale vannassistansen anskaffes ved konkurranseutsetting i markedet på vanlig måte

Neste kapittel presenterer ulike konsepter for utvikling av regionale vannassistanser og gir veiledning i hvordan de nevnte suksesskriteriene kan oppfylles.

4.4. Alternative konsepter for regionale vannassistanser

I det etterfølgende presenteres tre alternative konsepter for organisering av regionale vannassistanser ut fra ulike formål med vannassistansen samt ulike prinsipper for organiseringen:

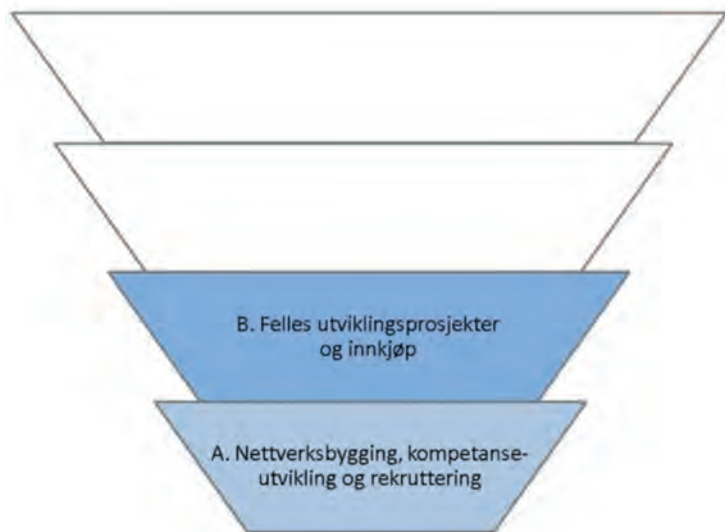
1. Kompetanse- og rekrutteringssamarbeid (begrenset omfang)
2. Regional vannassistanse med egenkompetanse i interkommunalt selskap
3. Regional vannassistanse basert på innkjøp av kompetanse

4.4.1. Kompetanse- og rekrutteringssamarbeid

Vannassistansens formål (eksempel):

Vannassistansen er et interkommunalt samarbeid som skal styrke kompetanseutvikling og rekruttering av fagpersonell, slik at deltakerne i samarbeidet gjøres bedre i stand til å løse sine utfordringer i arbeidet med å tilby tilfredsstillende vann- og avløpstjenester:

- Vannassistansen skal legge til rette for utvikling av godt fagmiljø og erfaringsutveksling for ansatte i regionens vannbransje gjennom fagmøter og konferanser
- Vannassistansen skal aktivt kartlegge opplæringsbehov hos anleggseierne og formidle aktuelle kurs. Opplæring med bruk av bransjeutviklede kurs arrangeres av vannassistansen når det lokale behovet gir grunnlag for dette
- Vannassistansen skal gjennomføre felles tiltak som kan styrke den regionale vannbransjens attraktivitet for å skaffe nødvendig ingeniør- og fagarbeiderkompetanse. Dette kan være både løpende aktiviteter og/eller utviklingstiltak som gjennomføres som prosjekter i regi av vannassistansen
- Vannassistansen kan også bistå deltakerne i gjennomføring av prioriterte fellesprosjekter for utviklingsoppgaver og innkjøp

Figur 4.2. Samarbeid om kompetanse, rekrutteringsoppgaver og fellesprosjekter

Organisering av vannassistansen

De fleste driftsassistansene er i dag organisert som foreninger uten økonomisk formål eller BA. Samarbeidet kan alternativt organiseres som et samvirkeforetak. Årsmøtet er foreningen eller samvirkeforetakets øverste organ.

Alternativt kan virksomheten organiseres som et interkommunalt samarbeid iht. lov om interkommunale selskap. Det gir mulighet for en trinnsvis videreutvikling av tjenestetilbudet overfor eierne etter modell beskrevet i kapittel 4.4.2. Det er representantskapet som er øverste organ for et interkommunalt selskap.

Organisering som forening er det enkleste for denne typen mindre omfattende samarbeid. Etablering av IKS er en mer krevende prosess, som ikke er nødvendig dersom deltakerkommunene ikke har ambisjoner om å videreutvikle samarbeidet på nye områder.

Egne ansatte eller kjøp av tjenester

Et annet sentralt spørsmål er om vannassistansen bør ha egne ansatte eller kjøpe tjenester i markedet. En vannassistanse med kun kompetanseutvikling, rekruttering og fellesprosjekter som formål og arbeidsområde vil ikke kreve noen stor organisasjon. Avhengig av ambisjonsnivå og geografisk virkeområde kan det være behov for i størrelsesorden 1-3 årsverk. Ved ansettelse av eget personell er det en fordel at virksomheten samlokaliseres med et relevant fagmiljø i en kommune eller vannselskap, for å ha et tilstrekkelig stort kompetansemiljø til å rekruttere dyktige personer.

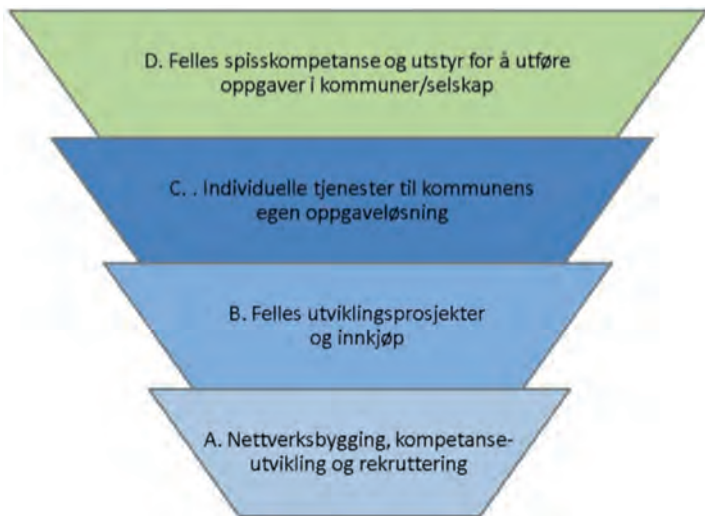
Kjøp av sekretariattjenesten fra et konsultantselskap er også et alternativ, selv om kompetansen som skal benyttes i denne funksjonen ikke nødvendigvis er typisk konsulentkompetanse. Vannassistansen risikerer også å miste oppbygd kompetanse ved kontraktsperiodens utløp.

4.4.2. Vannassistanse med egenkompetanse i interkommunalt selskap

Vannassistansens formål (eksempel):

Vannassistansen er et interkommunalt samarbeid som skal styrke kompetanseutvikling og rekruttering av fagpersonell, samt utføre prioriterte fellesprosjekter, utviklings-, drifts- og forvaltningsoppgaver slik at eierne kan levere gode vann- og avløpstjenester på en kompetent og kostnads-effektiv måte:

- Vannassistansen skal legge til rette for utvikling av godt fagmiljø og erfaringsutveksling for ansatte i regionens vannbransje gjennom fagmøter og konferanser
- Vannassistansen skal aktivt kartlegge opplæringsbehov hos anleggseierne og formidle aktuelle kurs. Opplæring med bruk av bransjeutviklede kurs arrangeres av vannassistansen når det lokale behovet gir grunnlag for dette
- Vannassistansen skal gjennomføre felles tiltak som kan styrke den regionale vannbransjens attraktivitet for å skaffe nødvendig ingeniør- og fagarbeiderkompetanse. Dette kan være både løpende aktiviteter og/eller utviklingstiltak som gjennomføres som prosjekter i regi av vannassistansen
- Vannassistansen skal bistå kommuner/selskap med rådgivning og teknisk driftsassistanse ved bruk av egne ansatte eller innleid spesialistkompetanse, for å styrke kvaliteten på deltakernes produksjon av tjenester
- Vannassistansen utfører drifts- og forvaltningsoppgaver i deltakerkommuner/-selskap (eller formidler slik kompetanse i deltakerkommuner/selskap), på områder der mange kommuner/selskap har behov, og det er kostbart og/eller krevende å få rekruttert den nødvendige kompetansen hos den enkelte

Figur 4.3. Aktuelle arbeidsområder for vannassistansen, som kan utvikles trinnvis

Organisering av vannassistansen

Det er en klar fordel å organisere det interkommunale samarbeidet slik at det muliggjør oppbygging av felles kompetanse og utstyr som kan benyttes til å utføre oppgaver i deltakerkommunene og i fellesprosjekter. Fordelen med å organisere samarbeidet som et IKS er at eierkommunene har fått et selskap som kan utvikles over tid til løsning av felles oppgaver etter hvert som utfordringer, kompetansebehov og eksterne rammebetingelser endres. Organisering som IKS er nøye regulert i lov om interkommunale selskap og gir eierkommunene god styring med virksomheten. Selskapsavtalen regulerer samarbeidets formål, styring og selskapets handlingsrom.

Selskapets øverste organ for eierstyring er representantskapet, som velges av kommunestyrene i eierkommunene. Representantskapet vedtar både budsjett, økonomiplan og evt. låneopptak i tillegg til godkjenning av årsregnskapet og må ha to årlige møter. Dette gir eierkommunene sterk kontroll og eierstyring.

Representantskapet velger styret, som skal ivareta selskapets interesser.

Vedlegg 3 viser utkast til ny selskapsavtale for Driftsassistansen i Østfold IKS, som er endret etter gjennomføring av en grundig eierstrategiprosess i 2013-2014. Ny selskapsavtale er ikke vedtatt i kommunene skrivende stund, men utkastet viser hvordan eierne gjennom selskapsavtalen kan styre selskapets formål og aktiviteter.

Balanse mellom egenregiproduksjon og kjøp av tjenester i markedet

Denne modellen for vannassistanse muliggjør oppbygging av felles kompetanse for gjennomføring av oppgaveløsning i kommunene/selskapene på en effektiv måte. Vannassistansen må på samme måte som eierne vurdere hva som bør utføres med egne ressurser i egenregi og hvilke oppgaver markedet kan løse på en kvalifisert og kostnads-effektiv måte. Organiseringen som interkommunalt selskap (IKS) gir mulighet for å gjøre begge deler.

Når en juridisk virksomhet skal utføre oppgaver for en kommune gjelder i utgangspunktet regelverket for offentlige anskaffelser som innebærer at oppdragene må konkurranseutsettes. EU vedtok 26. mars 2014 nye anskaffelsesdirektiver. En sentral endring i forhold til tidligere regelverk er at direktivene lovfester et eget unntak fra anskaffelsesregelverket for samarbeid mellom offentlige aktører – såkalt offentlig-offentlig samarbeid. Unntaket gjelder dersom forholdet mellom oppdragsgiver og leverandørselskapet kan defineres som egenregi-produksjon.

For at unntaket for egenregi skal komme til anvendelse må minimum disse to vilkårene være oppfylt:

- Oppdragsgiver/ne må utøve en tilsvarende kontroll over leverandørselskapet som over egen virksomhet. (Bestemmende innflytelse over strategiske målsetninger og viktige beslutninger i oppdragstakers virksomhet).
- Over 80 % av aktiviteten til leverandøren må være knyttet til de/n kontrollerende oppdragsgiver/ne

4.4.3. Vannassistanse basert på innkjøp av kompetanse

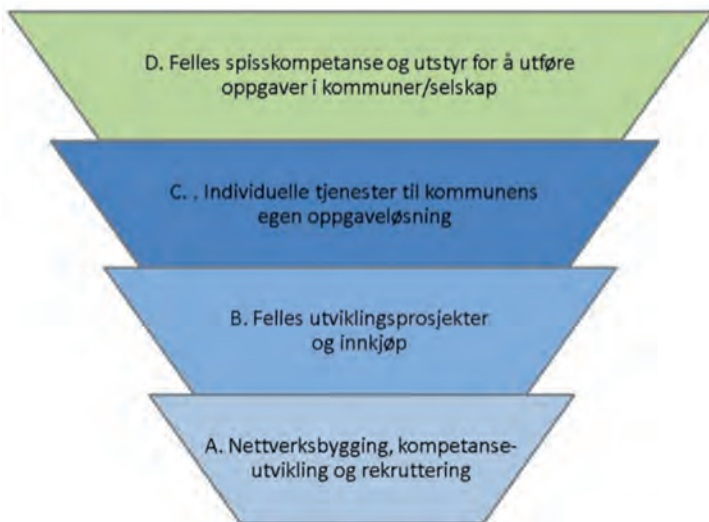
Vannassistansens formål (eksempel):

Vannassistansen er et interkommunalt samarbeid som skal styrke kompetanseutvikling og rekruttering av fagpersonell, samt utføre prioriterte fellesprosjekter, utviklings-, drifts- og forvaltningsoppgaver slik at eierne kan levere gode vann- og avløpstjenester på en kompetent og kostnadseffektiv måte.

Vannassistansens styre gjennomfører anbudskonkurranser og inngår avtaler med ulike leverandører av tjenester for å utføre vannassistansens oppgaver:

- Vannassistansen skal legge til rette for utvikling av godt fagmiljø og erfaringsutveksling for ansatte i regionens vannbransje gjennom fagmøter og konferanser
- Vannassistansen skal aktivt kartlegge opplæringsbehov hos anleggseierne og formidle aktuelle kurs. Opplæring med bruk av bransjeutviklede kurs arrangeres av vannassistansen når det lokale behovet gir grunnlag for dette

- Vannassistansen skal gjennomføre felles tiltak som kan styrke den regionale vannbransjens attraktivitet for å skaffe nødvendig ingeniør- og fagarbeiderkompetanse. Dette kan være både løpende aktiviteter og/eller utviklingstiltak som gjennomføres som prosjekter i regi av vannassistansen
- Vannassistansen skal bistå kommuner/selskap med rådgivning og teknisk driftsassistanse for å styrke kvaliteten på deltakernes produksjon av tjenester
- Vannassistansen utfører drifts- og forvaltningsoppgaver i deltakerkommuner/-selskap (eller formidler slik kompetanse i deltakerkommuner/selskap), på områder der mange kommuner/selskap har behov, og det er kostbart og/eller krevende å få rekruttert den nødvendige kompetansen hos den enkelte

Figur 4.4. Aktuelle arbeidsoppgaver for vannassistansen, som kan utvikles trinnvis

Organisering av vannassistansen

Dagens driftsassistanser som er organisert som forening eller BA kan alternativt organiseres som et samvirkeforetak i samsvar med lov om samvirkeforetak. Organisering som interkommunalt selskap, IKS kan også være aktuelt, men ikke nødvendig dersom en ikke ønsker å bygge opp egenkompetanse. Organisering som IKS gir imidlertid minst begrensninger mht. den videre utviklingen av det regionale samarbeidet.

Organisering av sekretariatsfunksjonen

For å sikre habilitet ved bestilling av tjenester som skal utføres for kommunene i form av ulike typer tjenesteaftaler med konsulenter, utstyrsleverandører og entreprenører, bør vannassistansen ha et uavhengig sekretariat. Vannassistansen kan ha egne ansatte eller leie inn ressurser fra en kommune, vannselskap eller en uavhengig konsulent.

Denne konsulenten bør da frasi seg mulighet til å delta i anbudskonkurranser om å utføre oppgaver for vannassistansen.

Vannassistansens sekretariat kan eksempelvis ha som funksjon å utføre følgende oppgaver som grunnlag for styret og årsmøtets beslutninger:

- Utarbeide forslag til felles mål for utvikling av regionens tjenestekvalitet
- Grunnlag for prioritering av utviklingsprosjekter, drifts- og serviceavtaler
- Gjennomføre anbudskonkurranser og inngå avtaler med eksterne leverandører
- Følge opp gjennomføring av prosjekt og andre tiltak og dokumentere resultatutviklingen

Eksempel på anbudsgrunnlag

I vedlegg 4 er vist eksempel på konkurransegrunnlag for anskaffelse av sekretariat for Driftsassistansen i Hedmark. I dette eksempelet var det Hedmark fylkeskommunes innkjøpsavdeling som bistod Driftsassistansen i Hedmark med å kjøre anskaffelsesprosessen og var å anse som oppdragsgiver i anskaffelsesprosessen.

4.4.4. Modeller for finansiering av samarbeidet

Finansieringen av samarbeidet må være slik at alle deltakerkommunene opplever at nytteverdien står i forhold til kostnadene. Vann- og avløpstjenestene er finansiert med gebyrer basert på selvkostprinsippet. Kostnadene med en vannassistanse kan inngå i gebyrgrunnlaget. Det vil ofte være rimeligere å få løst utvalgte oppgaver i fellesskap, enn at den enkelte kommune skal løse alle oppgaver hver for seg. I diskusjon om fordeling av kostnadene mellom store og små kommuner er det viktig å legge selvkostregelverket til grunn.

1. Finansiering med medlemsavgift

De fleste av dagens driftsassistanser har begrenset oppgaveomfang og der en hoveddel av kostnadene finansieres med medlemsavgift fordelt etter innbyggertallet i kommunen/selskapet og/eller med en kombinasjon av innbyggertall og antall renseanlegg/vannverk. I tillegg er det vanlig med kursavgifter som betales av dem som deltar på fagtreff, konferanser og kurs.

Inntektene fra medlemsavgift gir grunnlag for budsjett og handlingsprogram som vedtas av årsmøtet. Noen av driftsassistansene gir kommunene en ramme med timer som de selv prioriterer oppgaver innenfor, ellers er ofte tilbudet standardisert for alle deltakerne.

2. Grunnfinansiering med medlemsavgift samt kjøp av tjenester etter behov

De mest utviklede driftsassistansene har en grunnfinansiering med medlemsavgift som dekker en del fellesfunksjoner og som fordeles mellom deltakerkommunene på ulike måter og i kombinasjoner som i mindre grad er knyttet til tjenester som ytes ute i den enkelte kommune/selskap. I tillegg betaler deltakerne direkte for kurs, tjenester og utviklingsprosjekter som de benytter seg av.

Medlemsavgift kan fordeles på ulike måter og bør reguleres i selskapsavtalen/-vedtektene:

- En andel fordelt etter innbyggertall
- Et fast kronebeløp som betales av alle uavhengig av kommunestørrelse og antall anlegg
- En andel fordelt etter antall anlegg
- En kombinasjon av modellene over

Kostnadene med andre tjenester baseres på selvkost og fordeles mellom deltakerne:

- Fordelingsnøkkelen må utarbeides slik at det samsvarer med faktisk deltakelse og bruk. Hvert utviklingsprosjekt og tjeneste har et budsjett som et grunnlag for å fordele kostnadene
- Budsjett og kostnader ligger til grunn for inngåelse av avtaler om deltakelse eller påmelding

En gjennomtenkt modell for finansiering og som i så stor grad som mulig gjør at den enkelte kommune selv avgjør hvilke tjenester som det er behov for, gir en viktig drivkraft for at den regionale vannassistansen utvikles og omstilles løpende i tråd med eiernes faktiske behov.

For å kunne ivareta vannassistansens behov for å ha forutsigbarhet når det gjelder å starte opp nye tjenestetilbud og evt. ansette nye folk, bør avtalene med deltakerkommunene være av en viss varighet med avklarte oppsigelsesfrister.

4.5. Valg av geografisk samarbeidsområde

Så langt har fylker og regioner innenfor fylkene, i hovedsak vært geografiske enheter for driftsassistansene. Det er ikke nødvendigvis slik at fylkesgrenser er en naturlig avgrensning for samarbeidet. Hvilket geografisk område som er hensiktsmessig, må avklares for den enkelte vannassistanse. Det er ikke mulig å gi noe fasitsvar på hvilke kommuner som bør inngå i et vannassistansesamarbeid, men vi drøfter her noen modeller som har vært oppe til debatt i dette prosjektet.

En naturlig grense for samarbeid på vannforvaltningsområdet er vannregionene, jf. dagens inndeling av landet i 11 vannregioner som vist i **figur 4.5**. Ett av scenariene i kapittel 3, «vannproffene», beskriver en modell med omlag 20 store vannselskaper og en myndighetsorganisering som samsvarer med dagens 11 vannregioner. For etablering av regionale vannassistanser i dag, vil nok de største vannregionene være et altfor stort geografisk område.

Fylker og eventuelt mer definerte regioner i fylker er nok en bedre geografisk avgrensning i dag. Eierkommunene som skal samarbeide må ha tillit til de andre kommunene basert på erfaringer med samarbeid.

Det kan også være en løsning å etablere vannassistanser mellom større bykommuner og deres omlandskommuner når dette er de naturlige samarbeidsenheter i et fylke. Flere slike delområdesamarbeid kan også organiseres under en felles vannassistanse for et større geografisk område.

Det kan også være aktuelt at dagens driftsassistanser søker samarbeid med hverandre for å styrke tjenestene, evt. å fusjonere.

Figur 4.5. Vannregioner og vannområder

5. Samarbeid vannassistanser og Norsk Vann

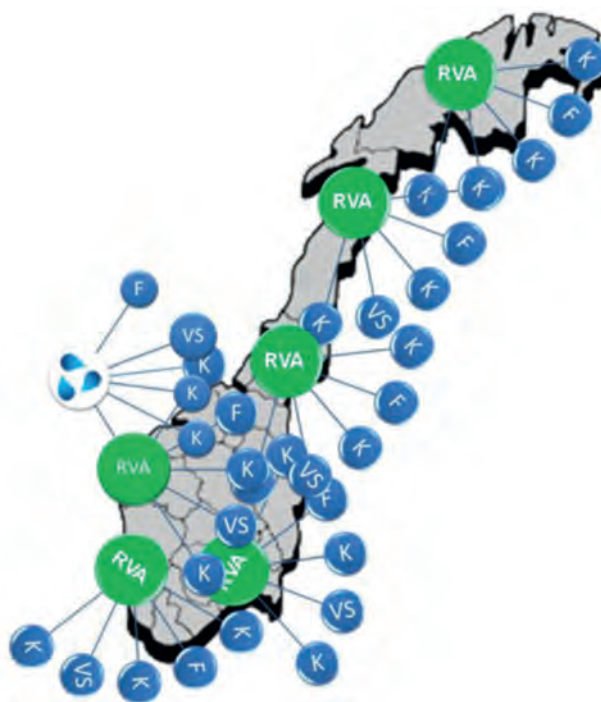
Etablering av regionale vannassistanser rundt i hele landet vil sammen med Norsk Vann være kommunenes/selskaperens system for kompetanse- og utviklingsstøtte, for å bli enda bedre til å løse utfordringene på vann- og avløpsområdet. Det blir derfor viktig å utvikle et godt og systematisk samarbeid mellom vannassistansene og

med Norsk Vann. Det blir viktig å avklare roller og arbeidsdeling, samt utnytte mulighetene for økt kompetanseutvikling i hele vannbransjen. En god infrastruktur for kommunikasjon og med både fysiske og digitale møteplasser blir viktig. Dette kapitlet drøfter noen viktige områder for videreutviklingen av samarbeidet.

Både Norsk Vann og regionale vannassistanser er kommunenes/selskaperens kompetansestøtte for å produsere gode vann- og avløpstjenester. Norsk Vann bistår medlemmene med påvirkning av bransjens rammebetingelser, omdømme og rekruttering, med kurs- og kompetansetilbud og gjennom produksjon av en rekke viktige verktøy for utfordringer som skal løses.

Regionale vannassistanser kan ha til dels likeartede oppgaver og tjenester som Norsk Vann. Da mange oppgaver er likeartede, har det i løpet av dette prosjektet kommet opp forslag om at Norsk Vann heller burde ha etablert regionale kontor i stedet for at kommunene/selskapene bygger opp regionale vannassistanser. Norsk Vann anser dette som en urealistisk løsning, da regionale vannassistanser må styres av kommunene/selskapene selv og tilpasses de ulike behovene rundt omkring i landet.

Anbefalingene i denne rapporten tar derfor utgangspunkt i at de regionale vann-assistansene er uavhengige av Norsk Vann og skal bistå kommunene/selskapene i regionen i deres konkrete utfordringer og behov for felles kompetansesatsing. Avklart samarbeid og god kommunikasjon mellom alle aktørene blir derfor særlig viktig.

Figur 5.1. Nasjonalt og regionale vannkompetansesamarbeid og fagnettverk for den offentlige vannbransjen. RVA: Regionale vannassistanser, K: Kommuner, F: Kommunale foretak, VS: Vannsekskap

5.1. Digital infrastruktur for samhandling og kunnskapsdeling

Et viktig tiltak for å styrke samarbeid, bidra til mer kompetanseutvikling og unngå dobbeltarbeid innebærer å videreutvikle den gode delingskulturen i vannbransjen, godt fasilitert av egnede digitale informasjons- og samhandlingsløsninger. Norsk Vanns nettsider www.norsk vann.no og www.va-jus.no er eksempler på plattformer for kunnskapsdeling i dag.

Kommunikasjonen i bransjen kan videreutvikles fra å benytte kommunikasjonskanaler som e-post, til i større grad å benytte kommunikasjonsplattformer som facebook og andre sosiale medier. Alle deltakerne i nettverket, både virksomheter og personene i nettverket, kan selv holde sin informasjon om kompetanse, arbeidsoppgaver, løsninger og synspunkter oppdatert og selv bygge sitt kunnskaps-

nettverk. Det skal i prinsippet ikke være nødvendig å dra på konferanser for å holde seg oppdatert på det som skjer i alle deler av bransjen for de som ønsker å følge med. (Det er selvfølgelig viktig å fortsette å møtes, men det vil redusere behovet for å møtes bare for å bli informert).

Verdens mest brukte leksikon, Wikipedia, utvikles løpende på frivillig basis, uten en «top-down» organisering. Med bruk av wiki-teknologi kan også viktige verktøy, «best praksis» eksempler og erfaringer formidles i en dugnad av engasjerte fagfolk i vannbransjen og holdes løpende oppdatert. Denne muligheten for økt kunnskapsproduksjon og deling av kompetanse kan videreutvikles i hele vannbransjen.

5.2. Samarbeid om opplæring

Kompetanseutvikling er en basisfunksjon i dagens drifts assistanser og anbefales videreutviklet i de regionale vannassistansene. På dette området er også samarbeid mellom vannassistansene og Norsk Vann viktig.

Bransjen må samarbeide om kurs- og etterutdanningstilbud som er viktig for de som arbeider i sektoren. Ved utvikling av felles e-læringsmoduler og e-lærebøker i bransjen i regi av Norsk Vann og/eller koordinert av Norsk Vann, kan læringsmaterialet tas i bruk i hele landet og holdes oppdatert på en enkel måte.

De regionale vannassistansene anbefales å kartlegge behov for opplæring og kan ut fra et regionalt behov tilrettelegge

for avholdelse av Norsk Vann kurs og/eller også gjennomføre den praktiske delen av opplæringen for visse kurs. Med bruk av digitale læringsmidler kan kursdeltakerne forberede seg til samlingene med de andre kursdeltakerne og møtes for å utvikle forståelsen av kunnskapen i praktiske oppgaver og/eller ved besøk på anlegg, trene på bruk av utstyr samt lære av hverandre. (Prinsippet for læringsmetoden kalles «flipped classroom»).

Personell som arbeider i de regionale vannassistansene kan også sertifiseres som lærere på utvalgte kurs og bidra med gjennomføring av kurs i andre regioner.

5.3. Samarbeid om rekruttering

Samarbeid om rekruttering er et annet viktig område. Samarbeidsprinsippet bør være tilsvarende som for opplæring. Det tilbys felles informasjonsmateriell og andre typer verktøy, som den regionale vannassistansen og enkeltkommunene kan benytte i arbeidet med synliggjøring og markedsføring av vannbransjen som arbeidsplass. Slikt materiell er allerede i stor grad utviklet av Norsk Vann og finnes tilgjengelig på www.vannkunnskap.no.

Et viktig samarbeidsområde for kommunene i en region er tilrettelegging for lærlinge- og traineeordninger og der den regionale vannassistansen kan gjøre en viktig jobb for å sikre samarbeid mellom kommunene om trainee- og praksisplasser og evt. oppfølging i forhold til aktuelle læringsmål.

5.4. Formaliserte samarbeidsavtaler

Norsk Vann og de regionale vannassistansene bør vurdere å inngå formelle samarbeidsavtaler som definerer samarbeidsområder, arbeidsdeling og ambisjoner for den kompetansen som skal utvikles og deles. Avtalene bør

tilpasses formålet og omfanget av tjenester som den enkelte regionale vannassistansen utfører for sine deltakere.

6. Prosess for etablering/omstilling til vannassistanser

Dette kapitlet angir noen råd for hvordan kommunene/selskapene i en region kan gjennomføre en prosess for å avklare om og eventuelt hvordan en regional vannassistanse kan bli etablert eller utviklet fra en eksisterende driftsassistanse. I regioner som har en driftsassistanse, bør driftsassistansens styre og/eller årsmøtet gripe tak i utfordringen. I regioner som ikke har etablert noe felles kompetansesamarbeid, kan det være mer utfordrende å komme i gang med prosessen.

I områder uten driftsassistanse kan kommunene/selskapene, evt. i samråd med Norsk Vann, drøfte behov og muligheter ut fra bl.a. denne rapporten. Myndighetene bør kunne ha en pådriverrolle i de regionale avklaringsprosessene, samt bidra med utrednings- og etableringstilskudd som kan senke terskelen for å komme i gang.

6.1. Norsk Vann som støttespiller for kommunene/selskapene

Pr. 2013 har 11 av driftsassistansene kollektivt medlemskap i Norsk Vann på vegne av 163 kommuner. Basert på kunnskapsgrunnlaget og anbefalingene i denne rapporten kan Norsk Vann på oppfordring fra driftsassistansene/kommunene/selskapene bidra inn i regionale utviklingsprosesser.

Norsk Vann som bransjeorganisasjon engasjerer seg også i den pågående kommunereformprosessen på vegne av sine medlemmer og har bl.a. utarbeidet et «Norsk Vann mener» om vannbransjens plass i kommunereformen:

Hovedbudskap:

«Vann- og avløpstjenestene er kommunenes mest grunnleggende oppgave og en forutsetning for enhver annen kommunal tjeneste. Den norske vann- og avløpsinfrastrukturen har en gjenanskaffelsesverdi på 1053 mrd. kr og et investeringsbehov på om lag 490 mrd. kr frem til 2030. Vannbransjen må derfor være et tema i kommunereformen på linje med andre viktige, kommunale tjenesteområder. Det er behov for robuste, kommunale kompetansetilgjanger som kan sikre en innovativ og kostnadseffektiv vann- og avløpstjeneste. Uansett kommune-størrelse vil det også være behov for interkommunale samarbeidsløsninger og statlig tilrettelegging for slikt samarbeid.»

Utdrag:

«Erfaringene har vist at også de største kommunene i Norge har behov for å samarbeide med andre kommuner på vann- og avløpsområdet, eksempelvis:

- *Interkommunale selskaper for å produsere hele eller deler av vann- og avløpstjenesten til eierkommunene*
- *Interkommunale assistanseordninger/kompetansesentra for å sikre nødvendig personell og utstyr på spesialområder som dampsikkerhet, prøvetaking, lekkasjesøk mv.*
- *Vertskommuner for å forvalte kommunenes forurensningsmyndighet for avløp fra spredt bebyggelse*

Samtidig viser erfaringene at det er krevende å realisere interkommunale samarbeidsløsninger og at mange forsøk har strandet de senere årene. Årsakene er flere. Det er ingen samordnet statlig forvaltning på området, og vann- og avløpstjenestene kommer sjelden opp på den rikspolitiske agendaen. I lokalpolitikken er det stort fokus på andre kommunale tjenestetilbud som helse og oppvekst, på bekostning av kommunaltekniske tjenester som vann og avløp.»

Norsk Vann mener:

«Regjeringen, Stortinget og kommunene bør i sine diskusjoner om kommunesammenslåing og kommunesamarbeid ha et bevisst forhold til vann- og avløpstjenestene, som et grunnleggende, kommunalt tjenesteområde. Selv om gjennomsnittlig kommune-størrelse i Norge øker, vil det likevel være behov for interkommunale samarbeidsløsninger innen vann og avløp.»

Statlige incentivordninger for å stimulere til samarbeid på vann- og avløpsområdet vil være viktig for å få fart på utviklingen. Samtidig må kommunenes eierstyring ivaretas på en god måte.»

6.2. Staten som pådriver for regionale vannassistanser

Staten ved nasjonale og regionale myndigheter på vann- og avløpsområdet kan spille en viktig rolle som pådriver i etablering og utviklingen av regionale vannassistanser.

Regionale tilsynsmyndigheter kan på eget initiativ invitere kommuneledelsen til dialog om behov for interkommunalt kompetansesamarbeid som et virkemiddel for å øke gjennomføringsevnen av nødvendige tiltak, på grunnlag av mangelfulle forhold avdekket ved tilsyn.

Tilsynsmyndighetene kan også være en samarbeidspartner for fagledelsen i kommunene for å synliggjøre behovene for tiltak overfor rådmenn og politiske beslutningstakere. Regionale tilsynsmyndigheter kan også være en viktig ressurs å samarbeide med i den krevende oppstartsfasen av et etablerings- og/eller omstillingsprosjekt for regionale vannassistanse. Det kan være nyttig å ha med myndighetene som en ekstern instans, da det ikke nødvendigvis er slik at de kommuner som har størst behov for et kompetansesamarbeid, selv er pådrivere for dette.

Nasjonale, statlige myndigheter oppfordres til å innføre incentivordninger i form av utrednings- og etableringstilskudd til regionale vannassistanser. Erfaringen med slike støtteordninger har vist seg svært gode tidligere, jf. omtale i kapittel 1. Norsk Vann har gjentatte ganger tatt opp behovet for statlig støtte til vannkompetansesamarbeid med Stortinget og aktuelle departementer, eksempelvis i Stortingets høring av Kommuneproposisjonen 2015.

6.3. Sjekkliste for utrednings- og beslutningsprosessene

Tabell 6.1 angir hovedpunktene for en trinnvis utviklings- og beslutningsprosess fra idefase, utredning og planlegging til etablering av en regional vannassistanse. Innhold og viktige avklaringer som bør gjøres utdypes for hver fase i prosjektet.

For hver fase som gjennomføres er det særlig viktig å definere hvem som skal være prosjektets eiere, som skal fatte beslutninger underveis basert på stadig bedre beslutningsgrunnlag.

Tabell 6.1. Sjekkliste for en trinnvis utrednings- og beslutningsprosess

Fase	Sjekkliste for mulig innhold i prosessen
1. Idefasen	- Dagens styrende organ/administrasjon/kommuner/myndigheter tar initiativ til å drøfte behovet for omstilling/videreutvikling - Hvis behov, ta stilling til hvem som skal være bestiller av en evt. utredning - Beskrive behovet og utforme et forslag til mandat for et utredningsprosjekt med budsjett og forslag til finansiering - Undersøke mulighetene for å søke tilskudd - Informere/markedsføre behovet i kommunene/selskapene, evt. andre ift. finansiering
Beslutning	Årsmøtet e.l. gir mandat til utredning inkl. til å søke finansiering. Alternativt vedtar årsmøtet å avslutte arbeidet.
2. Utredningsfasen	- Dokumentere behov, foreslå visjoner og mål for utvikling av samarbeidet. (Behov kan kartlegges gjennom spørreundersøkelse og/eller ved bruk av resultater fra bedreVA, KOSTRA og MATS) - Vurdere alternative strategier for oppbygging av kompetanse, geografisk utbredelse, tjenestetilbud, aktuell organisering, samarbeidspartnere, finansiering osv. - Anbefale et konsept med begrunnelse - Utarbeide skisse til videre arbeid i et planprosjekt inkl. budsjett - Informasjon og markedsføring av behovet og konseptforslaget overfor brukere og beslutningstakere
Beslutning	Kommunene (fortrinnsvis kommunestyrene)/selskapene vedtar prinsipielt om det skal etableres/videreutvikles en regional vannassistanse, samt gir evt. mandat for å planlegge etableringen basert på anbefalt konsept
3. Planleggingsfasen: Hvordan skal konseptet for vannassistanse bli realisert? Innholdet vil avhenge av hva som skal etableres/ endres	- Hvis endret organisering/etablering av selskap: Utarbeide forslag til vedtekter/endre vedtekter/selskapsavtale Utrede eierandeler og behovet for egenkapital, medlemsavgifter og annen finansiering av virksomheten Planlegge hvordan organiseringen kan sikre god eierstyring og gode utviklingsmuligheter ift. framtidige behov/visjonene for samarbeidet - Planlegging av kompetanseoppbygging og tjenestetilbud: - Prioritering av omfang i startfasen ift. muligheter og ressurser - Vurdering av egne ansatte, kjøp av kompetanse i deltakervirksomhetene og bruk av konsulenttjenester - Vurdering av evt. juridiske forhold knyttet til egenregiproduksjon og konkurransereglene - Prioritering av oppgaver, hvordan tilbudet kan realiseres og finansieres - Vurderer tiltak som raskt kan skape opplevd nytte og giv for samarbeidet - Informere, markedsføre og forankre behov og planer i kommuner/selskap - Fellesarenaer (rådmannsutvalg m.m.) og direkte møter - Samarbeid om saksframlegg m.m.
Beslutning	Kommunene (kommunestyrene)/selskapene beslutter om etableringen/-videreutviklingen skal iverksettes og gir evt. mandat til å starte etableringsfasen (hovedprosjekt)
4. Etablingsfasen	Etablere regional vannassistanse i form av selskap (IKS) eller annen egnet organisering Evt. utarbeide anbudsgrunnlag og gjennomføre anbudskonkurranse Evt. ansette folk og/eller inngå kontrakter med konsulenter og andre leverandører

6.3.1. Idefasen i regioner uten driftsassistanser

Områder som mangler driftsassistanser defineres i denne sammenhengen som:

- Fylker som ikke har etablert noen form for driftsassistanse i dag
- Fylker der bare en mindre andel av kommunene har etablert driftsassistanse
- Fylker der kommunene har serviceavtaler med konsulentfirma på drift av renseanlegg, men som ikke har etablert en felles eierstyrt driftsassistanse

I disse fylkene, som mangler etablerte samarbeidsorgan som kan ta initiativ til en debatt om behovet for en regional vannassistanse, kan det være krevende å komme i gang. I kapittel 6.1 og 6.2 har vi presentert hvordan evt. Norsk Vann og regionale tilsynsmyndigheter kan spille en rolle i denne fasen.

Interesserte kommuner/selskaper kan i samarbeid med Norsk Vann og regionale myndigheter invitere til et oppstartmøte (som eventuelt også har et faglig program), for å drøfte dagens situasjon for vann- og avløpstjenestene og kompetansebehov, samt drøfte om det bør iverksettes et utredningsprosjekt.

Hvis det er tilstrekkelig interesse for å vurdere et samarbeid, bør det som minimum besluttes:

1. Hvem som skal være ansvarlig for videre arbeid med utarbeiding av mandat for et utredningsprosjekt med kostnadsrammer og finansieringsforslag. Det kan være en fordel å oppnevne 3-5 personer som en prosjektgruppe, og at en person velges som ansvarlig leder
2. Frist for utarbeiding av mandatet
3. Hvem skal beslutte igangsetting av et eventuelt utredningsprosjekt basert på forslag til mandat, kostnader og finansiering

6.3.2. Idefasen for regioner med eksisterende driftsassistanser

Både styret for driftsassistansen og/eller deltakerkommuner/selskaper kan sette behovet for utvikling av driftsassistansen til en regional vannassistanse på dagsorden.

Driftsassistanser som benytter konsulentfirma som utøvende organ, kan gjøre en vurdering av behovet for endring i forkant av ny anbudskonkurranse. Styret kan legge fram forslag til et utredningsprosjekt for årsmøtet. En eventuell omstilling fra driftsassistanser til trinnvis utvikling av regional vannassistanse, inklusiv vurdering av organiseringen, bør utredes grundig i samarbeid med edeltakerkommunene/selskapene.

Årsmøtet som øverste organ, kan også uavhengig av eventuelle anbudskonkurranser gi styret et oppdrag om å utarbeide et mandat for videre utredning. Alternativt kan det opprettes en egen prosjektgruppe med prosjektleder som får bestillingen.

Årsmøtet i driftsassistansene arrangeres ofte som del av et fagtreff for kommunene.

I det faglige programmet kan det være forberedte innlegg om mulig utvikling av driftsassistansen, erfaringer fra andre regioner, innspill fra de regionale myndighetene om behov osv. Norsk Vann kan også bidra med kunnskap og delta i diskusjonen.

Årsmøtet kan deretter ta beslutninger om hvordan dette eventuelt skal følges opp.

6.3.3. Veiledning til gjennomføring av utredningsfasen

1. Etablering av en prosjektorganisasjon med klart ansvar

- Eierskapet til prosjektet må være definert, dvs. hvilket organ (et årsmøte, et representantskap, alle kommune-styrene eller andre) skal beslutte videre arbeid når utredningen med anbefaling foreligger. Hvis ikke dette framgår av mandatet, må prosjektet avklare dette
- Det bør opprettes en prosjektorganisasjon med en navngitt prosjektleder, som er ansvarlig for å lede gjennomføringen
- Det bør opprettes en prosjektgruppe med bred representasjon fra kommunene/selskapene som sammen med prosjektleder skal utrede et konsept for etablering av regional vannassistanse
- Frist for leveransen må være gitt i mandatet, evt. avklares i prosjektplanleggingen

2. Utredningens innhold

Utredningen bør omfatte følgende hovedpunkter:

a) Beskrive utfordringer på vann- og avløpsområdet:

- Beskrive dagens situasjon i de aktuelle kommunene/selskapene mht. tjenestenes tilstand og hva som antas regionens viktigste, felles faglige utfordringer. (Data er tilgjengelig i KOSTRA og i bedreVA for kommuner som benytter dette verktøyet, og regionale myndigheter kan evt. bidra i tilstands- og behovsbeskrivelsen)
- Beskrive dagens situasjon mht. ressurser i kommunene/selskapene til å løse de aktuelle oppgavene og utfordringene
- Eventuelt gjennomføre en evaluering av eksisterende driftsassistanse blant eierne når det gjelder tilfredsheten med de tjenester som tilbys og i hvilken grad ordningen i dag bidrar til å avhjelpe kommunene/selskapene med deres kompetansebehov og utfordringer

b) **Utredde alternative konsept for en regional vannassistanse**

- Vurdere alternativer for hvordan vannassistansen kan sikre den aktuelle kompetansen som kreves. Hvilke større fagmiljø er aktuelle å bygge opp en kompetanse i tilknytning til (kommuner, vannselskap, høyskoler) eller om det eneste realistiske er å kjøpe kompetanse i markedet (konsulenter og utstyrsleverandør)?
- Vurdere om de aktuelle kommunene bør ha egen vannassistanse eller om det vil være aktuelt å samarbeide/fusjonere med vannassistanser i andre regioner
- Vurdere hvilken organisering vannassistansen bør ha, interkommunalt selskap eller annen organisasjonsmodell, evt. prosjektorganisert samarbeid
- Vurdere nytteverdien for eierne å etablere vannassistansen og forutsetningene for det
- Vurdere evt. ulemper med etablering av en vannassistanse i regionen

c) **Prioritere viktige oppgaver og ressursbehov (2-4 års perspektiv)**

- Foreslå vannassistansens formål
- Prioritere de viktigste funksjoner og oppgaver som skal ivaretas av vannassistansen, som ikke er direkte tjenester til enkeltkommune (som kompetanseutvikling, rekruttering og fellesprosjekter)
- Prioritere hvilke øvrige oppgaver som vannassistansen skal utføre for kommunene på grunnlag av kartleggingen av felles viktige utfordringer i punkt a)
- Vurdere ressursbehov og grovt kostnadsoverslag for 2-4 årsperioden
- Vurdere alternative kostnadsfordelingsmodeller

d) **Anbefale et konsept for utvikling av regionale vannassistanser**

- Oppbygging av egenkompetanse kontra kjøp av tjenester
- Valg av organisasjonsform, evt. prosjektmodell og konsekvenser for eierstyring
- Evt. organisering av sekretariatsfunksjon ved innkjøp av utførende ressurser
- Forslag til omfang/budsjett for 2-4 årsperioden
- Forslag til modell for fordeling av kostnadene

(Alternativt at resultatene fra utredningen kommer fram til at det ikke bør etableres/utvikles en vannassistanse i regionen)

e) **Utarbeide forslag til vedtak til eier/eierne**

- Anbefale, evt. ikke anbefale etablering/utvikling av regional vannassistanse
- Hvis anbefaling, foreslå et konsept for videre planlegging
- Hvis anbefaling, foreslå et mandat for bestilling av planlegging av gjennomføring, inkl. budsjett for dette

3. **Informasjon og kommunikasjon**

Hvis rapport som anbefaler etablering/utvikling av regional vannassistanse foreligger, anbefales det å benytte ressurser på informasjon til kommunene:

- Til ledere og fagfolkene på vann- og avløpsområdet
- Til rådmennene og sentrale politikere (KS og regionråds-samarbeid kan være aktuelle arenaer)

Det viktigste budskapet som bør formidles fra rapporten er hvorfor det foreslås å etablere/utvikle en vannassistanse i regionen, hvilke utfordringer som skal løses og hva konsekvensen vil være av å ikke etablere samarbeidet.

4. **Beslutning om videre arbeid**

Det anbefales at det er kommunestyrene i deltakerkommunene som behandler anbefalingen om etablering/utvikling av en regional vannassistanse, særlig dersom konseptet innebærer å etablere et interkommunalt samarbeid med oppbygging av felles kompetanse.

Det er positivt dersom årsmøtet for en eksisterende driftsassistanse behandler rapporten med anbefalingene i forkant, og med forslag til saksutredning og innstilling til alle kommunene.

Dersom kommunene er skeptiske til etablering av et forpliktende interkommunalt samarbeid, er det viktig å bruke tid å skape forståelse for behovet for vannassistanse i «Informasjons- og kommunikasjonsfasen» i forkant av denne politiske behandlingen.

Dersom beslutningen om videre arbeid ikke skjer i kommunestyrene, men kun på årsmøtet for driftsassistansen, kan en risikere at planene kan stoppe opp etter neste fase, når etableringen/utviklingen av vannassistansen er planlagt mer i detalj.

6.3.4. Planleggings- og etableringsfasen

Det videre arbeidet skal ikke avklare behov og løsningsmodeller, men planlegge hvordan det vedtatte konseptet for etablering/utvikling av en regional vannassistanse kan gjennomføres. Jf. sjekklisten for aktuelle oppgaver i **tabell 6.1** og øvrige erfaringer og anbefalinger i denne rapporten.

Vedlegg 1

Oversikt over driftsassistansene i Norge

Resultater fra kartlegging av driftsassistansene i Norge.

Driftsassistansens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer, VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver			
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr.	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene	
Driftsassistansen i Hordaland - Vann og avløp IKS, DiHVA	27 kommuner som også eier selskapet.	Interkommunalt selskap (IKS) etter Lov om interkommunale selskaper.	Øverste organ er Representantskapet	DiHVA IKS, med egne ansatte og ressurser fra eier-kommunene	8 årsverk	Regnskap 2012 Int: 7?	Prioriterte funksjoner: *Kompetansesenter *Systematisk kompetanseutvikling i kommunene *Nettverk/erfaringsutv.	Samarbeidsprosjekter på områder som p.g.a. størrelse og kompleksitet etc. med fordel kan gjennomføres og organiseres i et fellesprosjekt: •Abonnementstilkår •Akkreditering – prøvetaking RA •Avløp spredd bebyggelse, mindre renseanlegg, Tilsyn •Beredskapsplaner/-øvelser, og ROS – analyser •Gebyr regelverket •Innkjøp laboratorietjenester vann og avløp •Internkontroll IK Mat og HMS •Ledningskart •Lekkasjekontroll, Lokal forskrift, •Lokal forskrift, •Prøvetakingsplaner •Resipientundersøkelser, •Vannforskriften. •VA – Norm •VTA.		
Hordaland fylke	3(4) kommuner som tilknyttede medlemmer	Ble først etablert som forening i 2005. IKS fra 2004	Hver eier-kommune har en representant med personlig vararepresentant, med unntak av Bergen som har to.	Administrasjonen består av 10 fagstillinger (hel-og deltid).		Medlemsavgiften utgjorden i 2012 1,18 mill.kr, som utgjør X % av omsetningen	*VA-dagene på Vestlandet *Fagtreff og kurs *Driftsoperatørforum og driftsoperatør-samlinger		Aktuelle nye oppgaver som planlegges nå: Rådgivning i forbindelse med utbygging av nye VA - anlegg, byggeledelse, byggherre støtte, •Javhengighets kontroll, 3 part kontroll. •Kostra rapportering, •Optimalisering av eksisterende RA og Vannbehandlingsanlegg, •Hovedplaner •Rekruttering	
Driftsassistansen i Østfold IKS; DaØ	18 kommuner er medeiere og deltakere	Interkommunalt selskap IKS	Representasjon og styre	DiØ IKS,	8 årsverk, som er ansatt i IKS et	7,1 mill.kr	1 dags driftsoperatørsamling	Renseanleggene. DaØ utfører driftsoptimalisering og prosjekter ved renseanleggene i medlemskommunene. Dette gjelder så vel drift som installasjon av nytt utstyr/rehabilitering.		
Østfold fylke			Styret består av 7 valgte repr. fra kommunene			Medlemsavgiften finansierer 32 % av omsetningen. Øvrig virksomhet finansieres	2 dagers fagtur	Målinger og prosjekter på ledningsnett. Lekkasjer, overløp og feilkoblinger på ledningsnett er en stor kilde til forurensning. DaØ gjennomfører derfor kartlegging via mengdemåling på ledningsnett med eget utstyr som også leies ut til andre som gjennomfører slike oppdrag.		

Driftsassistanseens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistansesamarbeidet	Styrende organ og styring	Utferende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistansestjenester i 2013 Mill.kr.		Oppgaver			
					Sum årsverk	Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene	
Godt Vann Drammens regionen	Gitrevannverketikommuner i Drammensregionen (7 Buskerud/ 2 Vestfold)	Prosjektorganisert samarbeidsprogram, GVD: "Godt Vann Drammensregionen": Felles mål og strategier er vedtatt i felles hovedplaner for vann og avløp	Programstyret 10 parter. Daglig leder i Gitrevannverket er programansvarlig overfor styret	Gitrevannverket IKS. *1 Programkoordinator og 3 fagansvarlige: *Utviklingsprosjekter søking *Lekkasjesøking *Nettverk	8 årsverk	9,7 mill.kr	Fagnettverk for: - Husvannmålere - Felles anskaffelser - varer/tjenester - ansaffelser - varer/tjenester - Regelverk og avtalevilkår - Abonnementer og forvaltning - Drift - Felles avløpsanlegg - Avløpsstrategi - Spredt internettbasert VA-norm - Slambehandling/-disponering - Vannkvalitet - HIBU/rekruttering	Felles utviklingsprosjekter pr. i.t.2014: - Ojleholdig avløp/industripåslipp - Kontroll og tilsyn - rørleggerarbeider - Værstasjoner - Sikkerhet/beredskap, brannslukking - Nødvann - Avløpsstrategi - Avløpsstrategi - Spredt bosetting - utvide VA-området	Utviklingsprosjekter •Felles utv. av VA- og avløpsnett •GIS VA (norm, kvalitet, signalkabler, software) •Felles Gemini (modellering vannnett) •Vannledn. - sanering/fornyelsesplan •Avløpsledn. - sanering/fornyelsesplan	
								A. Nettverk og kompetanse-utvikling Gemini-samling Andre kurs og fagtreff	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene Industrikontroll. Kommunene inngår påslippavtaler med bedrifter etter en mal utarbeidet av DaØ. Man foretar omfattende prøvetaking for å kartlegge bedriftenes avløp. Resipientkontroll. Kommunene plikter i sine utslippstillatelser å føre kontroll med lokale resipienter. Dette arbeidet utfører DaØ for flere kommuner. Utslipps- og slamkontroll. DaØ utfører utslipps- og slamkontrollen i Østfold på vegne av renseanleggene. Denne kontrollen gjøres ved hjelp av dataprogrammet "Norvar Avløp 2000". Resultatet av kontrollen presenteres to ganger i året som halvårs- og årsrapport. Spesialoppdrag: * Oppdatering av kommunenes ledningskartverk * Akkreditert prøvetaking * Kontrollordning for spredt avløp * Interkontrollsystem * Risikoanalyser * Beredsskapsplaner og beredsskapsøvelser * VA-sjef/Teknisk sjef for hire

Driftsassistansens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistansesamarbeidet	Styrende organ og styring	Utførelse virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistansetjenester i		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistansen i Hedmark, DIH, Hedmark fylke	Vannforsyning: 16 kommuner, Hedmark, Fylkeskommune, Hias IKS og GIVAS IKS	Forening uten økonomisk formål med vedtekter	Årsmøte øverste organ. Hvert medlem har 1 stemme	HIAS IKS	3,5 årsverk	4,5 mill.kr	*Fagtreff /fagtur hver vår og VA-Dagene for Innlandet hver høst *Årlig møte med samtlige medlemmer for kartlegging av behov for bistand innværende år.	*Utleie av diverse utstyr *Bistand i fellesprosjekter der flere medlemmer går sammen om å løse felles problemer. Lang og god historie på fellesprosjekter både regionalt eller for hele fylket. Eksempler på fellesprosjekt: Akkreditert prøvetaking og Klimatilpassings-prosjekt	Kategorier av oppgaver: ☐ Planlegging og utredning ☐ Byggherrestøtte i prosjekter ☐ Andre forvaltningsmessige oppgaver ☐ Industripåslipp til kommunalt avløpsnett ☐ Internkontroll og kvalitetssikringssystemer ☐ Informasjon, kurs, nettverksbygging og samarbeid ☐ Akkreditert prøvetaking ☐ Drift av vann- og avløpsanlegg Vann: *Godkjenningsprosess for vannverk *Planlegging og gjennomføring av tekniske tiltak *Internkontroll og beredskapsplaner *Planlegging og gjennomføring av tiltak på ledningsnett og pumpestasjoner *Planlegging/utredning av vannforsyning *Driftsoptimalisering av vannbehandlingsanlegg *Kvalitetssikring av målinger, f.eks. kontroll av vannmengdemålere *Byggherrestøtte ved gjennomføring av prosjekter (Faglig støttespiller, prosjektledelse m.m.) *Bistå vannverkseierne i forbindelse med krav til dokumentasjon og rapportering som kreves fra sentralt hold, som MATS *Kompetansesøtte for Gemini VA *Lekkasjesøking *ENØK optimalisering *Nettmodellering via programmet Epanett
		Inngår avtale med utførende organ via anbudsprosess	Styret: 5 medlemmer, fagfolk fra medlemmene	Varighet avtaleperiode: Avtale inngått 1.1.13. Varighet 2 år + mulighet til forlengelse 1 år+ 1 år.			Inntekter fra medlemskontigent dekker 98 % av kostnadene. Øvrige inntekter fra fagtreff/seminar	Avløp: *Optimalisering og valg av renseprosess, slamavvanning og slambehandling *Rehabilitering og utbygging av renseanlegg, og ved innkjøp og innkjøring av nytt utstyr *Tilstandsregistrering, planlegging og gjennomføring av tiltak på ledningsnett og pumpestasjoner *Kapasitetsmåling av pumpestasjoner, kontroll og kalibrering av mengdemålere og annet utstyr i renseanlegg *Påslipp av prosessavløp fra industri m.v. (Bistand ved driftsproblemer, utarbeidning av påslippavtaler) *Internkontroll og beredskapsplaner *Byggherrestøtte ved gjennomføring av prosjekter (Faglig støttespiller, prosjektledelse m.m.) *Planlegging/utredning innen avløpssektoren *Bistå medlemmene i forbindelse med krav til dokumentasjon og rapportering som kreves til Fvikesmannen. KOSTRA m.m.	

Driftsassistanse navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer, VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistanse i Oppland, DiO. Oppland fylke	Kommuner og eiere av private avløpsanlegg i Oppland. Omfatter både vann og avløp	Forening m/vedtekter Har arbeidsprogram og handlingsprogram for hvert år	Årsmøte øverste organ. Utvalgte fagrepr. fra Fylkes-mannen i Oppland og Oppland Fylkes-kommune har møte-og uttalerett, men ikke stemmerett. Styret: 5 medlemmer og 5 vara. Nestleder og styre-medlemmer velges blant de ansatte innen VA i Oppland fylke. Styreleder skal være ordfører eller rådmann i en av medlems-kommunene og utnevnes av KS Oppland	Nor-consult Utførelse på anbud 2010. Kontrakt på 3 år med opsjon på forlengelse med 1 + 1 år	2,4 årsverk Her av akkreditert prøve-taking 0,4 årsverk	? Mill.kr Medlems-kontingenten finansierer X % av omsetningen. Øvrig aktivitet finansieres av:	*Fagtreff, studieturer og kurs *Informasjon og kompetanseutvikling	Spleiselagsprosjekter	*Teknisk assistanse og administrativ assistanse *Rapportering renseanlegg *Akkreditert prøvetaking ved avløpsrenseanlegg *Digitalt ledningskartverk. *Kvalitetsikring av drift ved avløpsrenseanlegg og vannverk *Driftskontroll
	Samtlige 26 kommuner i fylket og 15 private bedrifter er medlemmer. Oppland fylkeskommune er også medlem	Bistand etter behov til Oppland fylkeskommune regulert gjennom egen avtale.				Kontingent: Etter antall innbyggere og antall anlegg. Høyeste: kr. 250' Laveste kr. 50' 1. Fastpris pr. kommune 2. Kr. pr. innbygger 3. kr pr. hhv. store og små renseanlegg			

Driftsassistansens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistansesamarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistansen i Telemark. Telemark fylke	Kommunene i Telemark	Forening uten økonomisk formål	Årsmøtet er øverste organ. Hver kommune har 2 stemme. Styre med 5 medlemmer og 3 varamedlemmer, valgt av årsmøtet. Folk fra VA faget i kommunen.	Sweco. Merk: Samme personell som arbeider i felles Aust-Agder = kompetanse	Årsverk 2,5 Her ingår Akkreditert prøvetaking	Avløp: Budsjett 2,9 mill.kr Medlemskontingent utgjør 2,33 mill.kr, som dekker 100 % av kostnadene iht selvkost-prinsippet	* Studieturer Fagsamling for driftsoperatører Andre kurs og seminar	Samordning og løsning av felles regionale oppgaver. Eks. Akkreditert prøvetaking	Tjenester på avløp: * Systematisk oppfølging av avløpsrenseanlegg for veiledning og driftsoptimalisering. * Teknisk assistanse for løsning av konkrete oppgaver ved enkeltanlegg. * Vurdering av resultater fra kontrollprøver og utarbeiding av årsrapporter for rensesanleggene. * Rapportering av KOSTRA data * Utarbeiding av IK-systemer * Innhentning av tilbud m.m. for nytt utstyr på anleggene * Igangkjøring av nytt utstyr * Arbeidsmiljømålinger og vurderinger * Tettstedsberegning og vurdering av kapasitet * Kartlegging av industripåslipp
Driftsassistansen i Aust Agder, *	Kommunene i Aust-Agder, 14 stk.	Forening uten økonomisk formål	Årsmøtet er øverste organ. Hver kommune har 1 stemme	Sweco. Merk: Samme personell som arbeider i Telemark = felles kompetanse	X Årsverk	Avløp: Budsjett 1,55 mill.kr Medlemskontingent utgjør 1,25 mill.kr, som dekker 100 % av kostn. iht. selvkost	* Studieturer Fagsamling for driftsoperatører Andre kurs og seminar	Samordning og løsning av felles regionale oppgaver. Eks. Akkreditert prøvetaking	Tjenester på avløp: * Systematisk oppfølging av avløpsrenseanlegg for veiledning og driftsoptimalisering. * Teknisk assistanse for løsning av konkrete oppgaver ved enkeltanlegg. * Vurdering av resultater fra kontrollprøver og utarbeiding av årsrapporter for rensesanleggene. * Rapportering av KOSTRA data * Utarbeiding av IK-systemer * Innhentning av tilbud m.m. for nytt utstyr på anleggene * Igangkjøring av nytt utstyr * Arbeidsmiljømålinger og vurderinger * Tettstedsberegning og vurdering av kapasitet * Kartlegging av industripåslipp
Aust Agder fylke			Styre med 5 medlemmer og 3 varamedlemmer, valgt av årsmøtet.			Vann: Budsjett 0,96 mill.kr. Medlemskontingent står for 0,81 mill.kr som dekker 100 % av kostnadene iht. selvkost-prinsipp			Tjenester på vann: * Systematisk oppfølging av vannverk for veiledning og driftsoptimalisering. * Teknisk assistanse for løsning av konkrete oppgaver * Utarbeiding av godkjenningssøknader, beregningsplaner, internkontrollsystem og prøvetakingsprogram for vannverk.

Driftsassistansens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistansen i Sør-Trøndelag	Medlemmer: 14 kommuner 1 bedrift	Selskap med begrenset ansvar, BA, uten økonom. formål.	Årsmøte er øverste organ	Rambø i Trondheim. Samme personell som i Nord-Trøndelag	0,3 årsverk	0,8 mill.kr	Fagsamlinger og ekskursjoner	Faggrupper: Olje- og fettutskillere, Vammålere	* Rutinebesøk med teknisk assistanse på renseanleggene * Rapportering resultater renseanlegg * IK ytre miljø * ROS-analyser * Akkreditert prøvetaking * Interne revisjoner
Deler av Sør-Trøndelag fylke	Kun avløp	Driftsassistansen styre har som ansvar å lede assistansen iht. retningslinjene og vedtak fattet av årsmøtet.	Styret er uten ansvar for den aktivitet som utføres av det til enhver tid utførende virksomhet som blir engasjert	Er engasjert basert ved anbuds-konkurranse. Dagens avtaleperiode er på to år med mulighet til forlengelse 1 + 1 år.	Medlemsavgiften finansierer 100 % av omsetningen.		Fellesprosjekt, eks: Innhente anbud lab.analyser og kjemikalier		
Driftsassistansen i Nord-Trøndelag	Medlemmer: 8 kommuner	Selskap med begrenset ansvar, BA, uten økonom. formål.	Årsmøte er øverste organ	Rambø i Trondheim. Samme personell som i Sør-Trøndelag	0,25 årsverk	0,4 mill.kr	Fagsamlinger og ekskursjoner	Faggrupper: Olje- og fettutskillere, Vammålere	* Rutinebesøk med teknisk assistanse på renseanleggene * Rapportering resultater renseanlegg * IK ytre miljø * ROS-analyser * Akkreditert prøvetaking * Interne revisjoner
Deler av Nord-Trøndelag fylke	Kun avløp		Er engasjert basert ved anbuds-konkurranse. Dagens avtaleperiode er på to år med mulighet til forlengelse 1 + 1 år.	Er engasjert basert ved anbuds-konkurranse. Dagens avtaleperiode er på to år med mulighet til forlengelse 1 + 1 år.	Medlemsavgiften finansierer 100 % av omsetningen. Grunnet for medlemssavgift: En innbyggerdel og en anleggsdel		Fellesprosjekt, eks: Innhente anbud lab.analyser og kjemikalier		

Driftsassistanse navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktsperiode	Omfang av driftsassistansetjenester i 2013 Mill.kr.		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistanse for vann og avløp i Møre og Romsdal, Møre og Romsdal fylke	Kommuner og og interkom. VAR-selskap som medlemmer	Forening m/vedtekter.	Årsmøtet øverste organ. Kommuner og IKS er stemmeberettiget	Siv.ing Gjestad AS	For 2013: 0,6	For 2013: 2 mill.kr	Driftsassistansen har som mål å sikre en effektiv utbygging og drift av vannforsyningsfylket gjennom opplæring, nettværkbygging og erfaringsformidling.	Har opprettet faggrupper der kommunene bistår hverandre med kompetansesøtte. (Desinfeksjon, Molde- og løvsanleggene i store slamanlegg. Alle ledes i dag av Molde komm.)	Pga. begrensede ressurser har slik direkte teknisk assistanse lite omfang i 2013.
	Vannverk organisert som andelslag/samvirk eforetak kan opptas som fullverdige medl. eller ass. medl. dersom kommunen som vannverket er hjemmehørende i også er medlem.	Fram til årsmøtet våren 2015 skal det gjennomføres en evaluering mht. organisasjonsform, arbeids-form, tjeneste-tilbud og oppnådde resultater	Mattilsynet og samvirke-vannverk møtet på årsmøtet	Kontrakt basert på anbud for perioden 2013-15	Kontingent utgjør 70%. Resterende finansieres ved kurs- og utstillings-avgifter	I samarbeid med medlemmene gjennomfører sekretariatet konferanser, kurs, driftsoperatørsamlinger, møter i faggrupper og ulike fellesprosjekt.			
	Andre offentlige etater og organer kan opptas som assosierte medlemmer. * RIR IKS og kommunene er medlem. 32 assosierte medlemmer, herav 28 andels/samvirkeva nnerk og alle distriktskontorene til Mattilsynet	Forening	Styret: 4 medlemmer og 2 varamedlemmer. Fagpersoner	(Fylkeskommunen tom. 2012.)	Gr. avgift Vann kr.11.800. Gr. avgift. Avløp kr.15.200	Program 2013: *Arrangerer VA-konferansen *2-dagers driftsoperatørsaml. *1-3 ferdypningskurs (1-2 dager med utvalgte tema) *3 kurs i samarbeid med Norsk vann (3 ukers kurs driftsoperatør, Elektro for ikke-elektrikere, HMS avløps-anlegg)	2012/2013: Fellesprosjekt: *Kartlegging status HMS avløp, sjekklister, kontroll/risikokartlegging og innkjøring av ventilasjons-anlegg * Annen kunnskapsformidling skjer gjennom svartjeneste pr. telefon og drift av hjemmeside på internett. * Driftsassistansen har også teknisk utstyr som disponeres av sekretariatet, og som kan lånes ut til medlemmene.		
Driftsassistanse i Vest Agder, DIVA; Vest Agder fylke	Kommunene i fylket	Forening	Årsmøte høyeste myndighet, der hver kommune har 1 delegat. Styret 5 medl. en 1 varam	Daglig ledelse legges til en av kommunene. Faglig bistand kjøpes av Cowi.	ca. 1 årsverk	1 mill.kr	*Fagmøter/samlinger *Fagturer og besöksrunder *Kursvirksomhet *Felles interesseforum for VA-bransjen i fylket		Det ble tidligere utført driftsbesøk på renseanlegg, men det gjøres ikke lenger
	Vann- og avløp	Hovedmålgruppe: Driftsoperatører			Kontingenten finansierer 100 % av virksomheten				

Driftsassistanse navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og kontraktsperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver	
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver
		Pågående omorganisering til IKS.	* Antall stemmer ut fra størrelse. Private og ansatte kan møte, men uten stemmerett			Beregningsgrunnlaget for kontingent i 3 deler: * Grunnkostn. * Folketall * Ant. anlegg		
Driftsassistansen i Sogn og Fjordane, DISFVA.	I dag er det 25 kommuner som er medlemmer. Private vannverkseiere kan søke om medlemskap	Forening. Formål: Sikre erfaringsutveksling og kompetansebygging innen kommunalteknikk.	Årsmøtet er høyeste organ. Styret: 3-5 medlemmer, som består av fagfolk for kommunene	Siv.ing. Tobias Dahle er engasjet	0,4 årsverk	0,5 mill.kr	De viktigste aktivitetene innen nettverks- og kompetansebygging er: * VA-konferansen * Andre kurs og fagtreff	
	Fylkesmannen og Mattilsynet kan delta på arrangement, men kan ikke være medlemmer. Private virksomheter kan ikke bli medlem eller delta på arrangement.	Organisasjonen vil og arbeide for omdømmebygging, rekruttering og sikring av gode fagmiljø i kommunene på VA-området				Medlems-avgift fra kommunene gir kr. 180 i inntekt, som finansierer 36 % av omsetningen Resten finansieres av inntekter fra kursavgift på VA-konferansen og leverandørutstilling		
Helgeland driftsassistanse VA, HEVA. Helgeland i Nord-land	Alle 18 kommunene på Helgeland	Forening uten økonomisk formål	Årsmøte er høyeste organ, som utgjør medlemskommunene	Daglig leder er utførende	1,0 årsverk	0,74 mill.kr	* Konferanser. * Fagtreff. * Kurs * Etter- og videreutdanning * Rekruttering	Teknisk rådgivning for den enkelte kommune utføres i liten grad
		Driftsassistansens funksjon og arbeids-program er forankret i "Program for bedre Vann" i Nordland fylkeskommune	Styret: 5 medlemmer og 2 vara-medlemmer	Helgeland regionråd IKS er forretningsfører og arbeidsgiver for daglig leder. Ellers har dette regionrådet ingen rolle		Medlemskont. ut fra antall innbyggere: Fra kr. 12-30 og utgjør X % av omsetningen.	Økt satsing på Ledningskartverk er et prioritert, felles innsatsområdet og som en ønskes videreutviklet	

Driftsassistanseens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistanse-samarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og ev. kontraktperiode	Omfang av driftsassistanstjenester i		Oppgaver			
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr. Finansiering	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene	
			Mattilsynet har 2 styre-medlemmer, de øvrige er fagfolk i kommunene							
Driftsassistansen i nordre Nordland	Kommuner og interkommunale vann- og avløpsverk kan oppnås som medlemmer Private vannverk kan oppnås som assosierte medlemmer dersom kommunen som vannverket er hjemme-hørende også er medlem	Forening uten økonomisk formål	Årsmøtet er øverste organ. Hvert medlem har en delegat til årsmøtet	Daglig leder er utførende	1 årsverk	1,35 mill.kr	Oppgaver/tjenester knyttet til nettverk og kompetanseutvikling: * Fagsamlinger	Felles innsatsområder: * Aktiv i forhold til regionale og sentrale myndigheter * Rekruttering til VA-bransjen	Rådgivning ved forespørsel	
Salten, Ofoten, Vesterålen og Lofoten	Overordnede mål: *Pådriver utvikle VA-bransjen i Nord-Norge. *Samarbeids-partner for kompetanse-delning i Nord-Norge. *Best på nettverks-bygging innen VA i Nord-Norge. Driftsassistansene s funksjon og arbeids-program er forankret i "Program for bedre Vann" i Nordland fylkeskommune	Styret består av 6 medlemmer og 2 møtende varamedlemmer. Styret r. Styret velges av årsmøtet. Alle i styret velges blant medlemmene	Nordland fylkeskommune er arbeidsgiver for daglig leder, som har kontor i Andøy kommune	Medlems-antall innbyggere og anlegg. Fra kr. 10'-27' pr. år. Sum kontingent: kr. 518', som utgjør ca. 40 % av omsetningen. Øvrig finansiering med tilskudd fra Nordland fylkeskommunen som utgjør 15 % av finansieringen						

Driftsassistansens navn, forkortelse og region	Deltakere / medlemmer. VA, V eller A	Organisering av driftsassistansesamarbeidet	Styrende organ og styring	Utførende virksomhet og av kontraktperiode	Omfang av driftsassistansetjenester i		Oppgaver		
					Sum årsverk	Omsetning i 2013 Mill.kr.	A. Nettverk og kompetanse-utvikling	B. Fellesoppgaver	C. Teknisk assistanse og rådgivning, ev. D. Utfører driftsoppgaver for kommunene
Driftsassistansen i Buskerud. Samtlige kommuner	Alle kommuner i Buskerud. Gol og Ål er kun omfattet av vårt tilbud innen akkreditert prøvetaking, mens annen driftsassistanse/rapportering håndterer de selv. Sande, Svelvik og Larvik i Vestfold.	Direkte avtale mellom den enkelte kommune/private konsulentene. Mest fokus på avløp, men vi tar oppdrag innen vann dersom det er ønsket om det.	Driftsassistansen er ikke organisert med noe styre. Vi har avtaler med den enkelte kommune (samt noen private anlegg). Rambøll har rammeavtale med Buskerud, Telemark og Vestfold (BTV-avtalen).	Rambøll. Ny kontrakt inngås mellom Rambøll og den enkelte kommune / selskap hvert år, med ett års varighet.	6-7 ansatte jobber deltid i prosjektet, arbeidsbyrden varierer gjennom året. Ca 1,4 årsverk Dette omfatter "faste, årlige" oppgaver. I tillegg kommer tilleggsoppdrag og kommunene måtte gi oss.	ca 2,5 mill.kr som faktureres kommunene. Utgiftene fordeles iht antall anlegg, størrelsen på anleggene og hva kommunene velger skal inngå i avtalen av antall rapporter, antall besøk, antall timer "service til frit benyttelse", antall anlegg med krav om akkreditert prøvetaking med mer. Vi serverer 60 avløpsrenseanlegg, hvorav ca 20 over 2000 pe.	For de geografiske områdene som ønsker det, arrangerer vi nettverksmøter der kommunene som tilhører samme region/område kan samles å diskutere felles problemstillinger i tillegg til å få litt faglig påfyll. Vi arrangerer også årlig et 2-dagers VA-Fagtreff der alle kommunene og private anlegg i regionen inviteres (både teknisk personell og driftspersonell)	Vårt system for akkreditert prøvetaking er godkjent av NA, og tilbys de kommunene som har anlegg som omfattes av akkrediteringskravet. Resultatdokumentasjon (statusrapporter gjennom året og årsrapport ved årets slutt), KOSTRA-rapportering, driftsbesøk med veiledning mm inngår som "faste oppgaver" som vi utfører for alle. Bistand med resipientovervåking, uttak av begroingsalger etc utføres også for de som ønsker det, både det praktiske og rapportering.	Vi tilbyr teknisk assistanse og rådgivning etter kundenes ønsker og behov. Rambøll har kompetanse innen de aller fleste områder, og personell med spisskompetanse kan hentes inn i tillegg til den "faste driftsassistansegruppa" dersom det er nødvendig. Utover det som utføres som "faste, årlige oppgaver", har vi de seinere år hatt oppdrag innen overvannshåndtering, flom og modellering, saneringsplaner, godkjenning av nye vannverk, oppretting av grunnvannsbørner, risikoanalyser og interkontrollsystemer, prosjektering av grøfter og mye mer.
Driftsassistansen på Romerike	Nittedal, Gjerdrum, Eidsvoll, Hurdal, Nes, Sørum og Fet kommuner	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Asplan Viak, Doffin-utlysning (2 +1+1 år fra 2012)	0,5	0,89	Arrangerer 4 fagmøter (2 for vann og 2 for avløp) og en fagtur per år	Arrangerer 4 fagmøter og en fagtur per år	Rapporterer resultater fra avløpsrenseanlegg og prøver på vannledningstett. Hver kommune har 40 timer til rådighet per år til teknisk assistanse. Også mulighet for å kjøpe mer assistanse for timebetaling.
Romerike	Både vann og avløp. Hurdal og Eidsvoll kommuner er kun med på avløpsrenseanlegget	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Aquateam Cowi					
Driftsassistansen i Vestfold	Kommuner i Vestfold	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Aquateam Cowi					
Vestfold fylke	Kun avløp	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Aquateam Cowi					
Driftsassistansen i Follo	Kommunene i Folloregionen	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Aquateam Cowi					
Follokommunene	Kun avløp	Direkte avtale mellom kommunene og konsulenten	Ikke felles styrende organ	Aquateam Cowi					

Vedlegg 2

Resultater fra spørreundersøkelsen

Resultater fra spørreundersøkelsen blant driftsassistansene

Som en del av dette prosjektets kartleggingsfase ble det gjennomført en spørreundersøkelse blant driftsassistansene. Undersøkelsen ble gjort for dels å få driftsassistansens styre/ledelse til å evaluere funksjonen av virksomheten i dag, samt gi en vurdering av hva som er deltakerkommunenes hovedutfordringer og driftsassistansens evne til å bistå kommunene med løsning av utfordringene.

- Antall svar: 11 av totalt 17 driftsassistanser
- Besvart av styreleder eller styremedlem: 5
- Besvart av utførende konsulent: 4
- Besvart av daglig leder i IKS: 1

Deltakerkommunenes tilfredshet med dagen driftsassistanse

Det må bemerkes her at alle deltakerkommunene ikke er spurt i denne undersøkelsen, men besvart av styreleder/andre medlemmer i styret og/eller den daglige ledelsen i driftsassistansen.

5 av driftsassistansene har utført eller utfører for tiden en evaluering av ordningen blant medlemmene, utover at arbeidsprogrammet m.m. blir vurdert og besluttet på årsmøtet. I Oppland og Østfold er ikke resultatene klare. I Nordland og Hedmark har deltakerne erklært tilfredshet med ordningene, men at det trengs noe nytenking. De øvrige driftsassistansene vurderer funksjon og opplegg løpende i styret og årsmøtet, men mener at kommunene er tilfredse med ordningene slik de fungerer i dag.

Deltakerkommunenes problemer med ressurser til å løse sine utfordringer

Driftsassistansens oppfatning av hva som er deltakerkommunenes største utfordringer er følgende (tallene i parentes er antall svar):

- Små fagmiljø og VA-folkene driver også med andre tekniske tjenester (2)
- For lite folk med for dårlig kompetanse ift. oppgavene – det blir mye brannslukking og mye som ikke blir gjort (2)
- Felles utfordring å rekruttere og beholde VA-ingeniører, særlig de mindre (11)
- Konkurransen om ingeniørene er stor, mellom kommunene, fra konsulentfirma og andre sektorer som er mer attraktive (3)
- Manglende evne til å synliggjøre behovet for investeringer og andre tiltak, samt behovet for å få mer ressurser (3)
- Mangler oversikt og ressurser til å kjøpe konsulent-tjenester også (1)
- Renseanleggene får stor sett bra med bistand fra driftsassistansen, men ledningsnett er dårlig (1)

- For dårlig kompetanse på rensing, oversikt over nettet og om industritilknytning (1)

I hvilken grad klarer driftsassistansen i dag å bistå kommunene med deres utfordringer og hvilke endringer må vi evt. gjøre:

- Vi har fått etablert et samarbeid med regional høyskole: Oppstart av ingeniørutdanning
- Vi (konsulentfirma) har mye kompetanse vi kan bidra med, men det krever at kommunene får definert behovet og at de får midler til å kjøpe tjenester.
- Kommunene har problemer med å sette i gang med nye oppgaver selv om de kjøper tjenester, det er krevende å følge opp
- Mer ressursbruk fra DA ville ha hjulpet, men da må ressursene økes. DA bør evt. bistå kommunene med synliggjøring av behov slik at det blir bevilget mer penger
- Selv med mer penger er det en utfordring med å skaffe kompetansen
- Mange av utfordringene i kommunene er felles og DA kan bidra med å løse dem i fellesskap
- Det er rom for endringer i handlingsplanen, kanskje bør den endres fra år til år
- Vi omorganiserer til IKS slik at vi kan bygge opp egenkompetanse og tilby kommunene flere tjenester som egenregi
- Vi må evt. øke antall ansatte og gi et større tilbud, som oppdatering av ledningskartverk, opplæring, kurs og rekruttering av personell fra skole samt markedsføring

De viktigste utfordringene ift. å kunne videreutvikle driftsassistanseordningen:

De største utfordringsområdene/mangel på drivkrefter for nødvendige endring (tallet er antall svar):

a) Manglende oppfølging fra myndighetene; kompetansekrav og tjenestekvalitet	8
b) Kommunenes egenvurdering av behov	4
c) Manglende betalingsvillighet	3
d) Dagens organisering er et hinder	*
e) Det er ressurskrevende prosess	*
f) Det er krevende å rekruttere fagfolk til DA	3
g) Andre viktige utfordringer	2

Enkelte driftsassistanser har utdypet utfordringene:

- Medlemskommunene har svært ulike behov. Det er en utfordring med stor medlemsavgift fordelt etter innbyggertall e.l. Store kommuner betaler uforholdsmessig

mye. Vurderer overgang til større andel direkte betalte tjenester

- Vi er tilbakeholdne med å fremme forslag om utvidelser da det er krevende å rekruttere fagfolk. Betalingsvilligheten er ikke testet ut
- Som IKS er det ikke noen særlige hindringer for videreutvikling (2)
- Det er mange ideer til hvilke områder det bør samarbeides om, men det er krevende å få til forpliktende avtaler med kommunene
- Store geografiske avstander er også en utfordring

Utfordringer til rekruttering av kompetanse til driftsassistansen:

Driftsassistansene er ulike og har ulike utfordringer og løsninger:

- Den personen vi har i DA har vært stabil i 7 år. Vi ser ikke at vi har noen utfordringer med dette
- Vi har en ansatt i 100 % stilling og det er vi tilfredse med
- Vi er et stort konsulentfirma og har kompetanse fra hele landet å trekke på
- Vi har ikke egne ansatte som kun driver med DA for kommunene, de deltar også i virksomhetens øvrige arbeidsoppgaver. Det er mindre attraktivt å jobbe med

DA-tjenestene enn våre øvrige oppgaver. Det er dessuten vanskelig å rekruttere personell som har kompetanse til direkte å kunne utføre VA-jobb

- Vi har innsett at vi må betale markedslønn skal vi klare å få tak i ønsket kompetanse. Vi har nå fått et så stort og godt fagmiljø som er kjent, så det er lettere å rekruttere nå
- Det er en stor utfordring at flere av de erfarne folkene snart er pensjonister og vi må lære opp nye
- Vi i DA rekrutterer og beholder folk gjennom et godt fagmiljø, interessante arbeidsoppgaver som verdsettes av kommunene. De ansatte får jobbe med fag og slipper interne prosesser i kommunene og saksbehandling. Konkurransedyktig lønn ift. kommunene er viktig

Aktuelle fagmiljø i regionen som det er naturlig å samarbeide med for å styrke kompetanse:

- Konsulentfirma som driftsassistansen samarbeider med
- Det er flere konsulentfirma som kan konkurrere om DA-utførelsen i regionen
- Interkommunale selskap og andre miljøer med VA-samarbeid i regionen
- Større kommuner og interkommunale selskap
- Universitetet, staten og fylkeskommunen

Driftsassistansenes bruk Norsk Vanns tjenester og verktøy		
1.	Deltar på årlige driftsassistansesamlinger på Hamar	9
2.	Benyttar den faglige svartjenesten hos Norsk Vann	8
3.	Benyttar den juridiske svartjenesten hos Norsk Vann	7
4.	Nyttiggjør seg Norsk Vanns rapporter og andre faglige verktøy i driftsassistansens arbeid	9
5.	Benyttar verktøy og produkter som Norsk Vann har utviklet innen omdømme, kundeservice og rekruttering	4
6.	Orienterer om nytt fra Norsk Vann på regelverksområdet ut til medlemmene av driftsassistansen	8
7.	Benyttar Norsk Vanns ulike hjemmesider og Norsk Vanns Bulletin (norsk vann.no, va-jus.no, vannkunnskap.no mv.) til å holde seg oppdatert og formidling til kommunene	8
8.	Deltar på Norsk Vann kurs, fagtreff og konferanser	10
9.	Arrangerer Norsk Vann kurs regelmessig eller sporadisk i egen region (3- ukers kurs, elektrokurs mv.)	7
10.	Benyttar Norsk Vann ansatte som foredragsholdere på egne arrangementer	9
11.	Er aktive i å foreslå tema/prosjekter/saksområder Norsk Vann bør engasjere seg i til nytte for driftsassistansene og deres deltakerkommuner	7
12.	Andre samarbeidsmåter, beskrives i punkt b. under	3

Tabellen viser antall driftsassistanser som benytter de ulike Norsk Vann tjenester og verktøy:

Kommentarer til samarbeidet mellom Driftsassistansene (DA) og Norsk Vann (NV):

- De årlige DA-treffene er veldig nyttig
- Vi henvender oss mye til NV om faglige spørsmål
- Samarbeider med NV ift. etablering av VA-utdanning på regional høyskole

- Samarbeidet er kraftig forbedret de siste årene, både kurs og konferanser
- Samarbeidet bør utvikles med klarere arbeidsdeling også ift. øvrige aktører. Viktig å unngå dobbeltarbeid, som vi dels gjør i dag
- Fagrapporter og fagtreff er mest nyttig. Norsk vann er imidlertid på vei bort fra det faglige mot omdømme og

- organisasjonsutvikling. Dette er ikke bra for den faglige utviklingen!
- Mange flinke folk i NV som det er viktig å samarbeid med
- Gode erfaringer med samarbeidet og kunnskapsbasen i NV er svært viktig
- NV gjør en viktig jobb for hele sektoren, vi bruker aktivt verktøyene og de deltar på våre samlinger

Ønsker om resultater fra Norsk Vanns prosjektet om driftsassistanser:

Tallet til høyre viser antall svar fra DA:

1.	Hvordan regionen kan komme i gang med og gjennomføre en prosess med etablering/omstilling/omorganisering/videreutvikling av driftsassistansen	2
2.	Organisering av tjenestene og forholdet til regelverket for offentlige anskaffelser	3
3.	Ideer til hva som kan være viktig tjenestetilbud fra driftsassistansen som kan bidra til bedre VA-tjenester i kommunene	7
4.	Alternative modeller for finansiering av tjenestene for deltakerkommunene i samarbeidet	3
5.	Mal for anbudsgrunnlag og kontrakter m.m. for anskaffelse av leverandør av driftsassistansetjenester	1

Kommentar: Bidrag til videreutvikling knyttet til den pågående evalueringsprosessen kunne vært nyttig. Endret kommunestruktur kan også by på noen utfordringer

Avsluttende kommentarer:

Fra konsulentdrevet assistanse:

- Kommunene i regionen er relativt store og har valgt å ha et lavterskel-tilbud. De sliter med rekruttering og det største problemet er å ha nok bestillere til at tiltak kan bli gjennomført. Det er ikke så lett at DA overtar dette, da bestillerne vel må være kommuneansatte?

Fra styreleder i DA med konsulent

som utførende virksomhet:

- Styret ser det vanskelig å gjennomføre tilfredsstillende driftsassistanse om den skal anbudsutsettes. Dette krever inngående kjennskap til anlegg og kommunene
- Det er viktig å få utviklet personlige relasjoner - og det skapes over år
- Akkreditert prøvetaking er også noe som ikke fungerer om det skal anbudsutsettes og det blir dyrt å skulle skifte aktør hvert 3. år

Vedlegg 3

Forslag til ny eierstrategi og selskapsavtale for DaØ IKS

Dokumenter fra gjennomført eierstyringsprosess for Driftsassistansen i Østfold, DaØ IKS 2013-2014, utkast 19.3.2014. Selskapsavtale og eierstrategi ble vedtatt i representantskapsmøte 12/6-14 med noen små endringer og skal ut til behandling i eierkommunene høsten 2014.

1. Eierstrategi for Driftsassistansen i Østfold IKS for perioden 2015-2018
2. Vedlegg til eierstrategien: Eierandeler og finansiering
3. Selskapsavtale

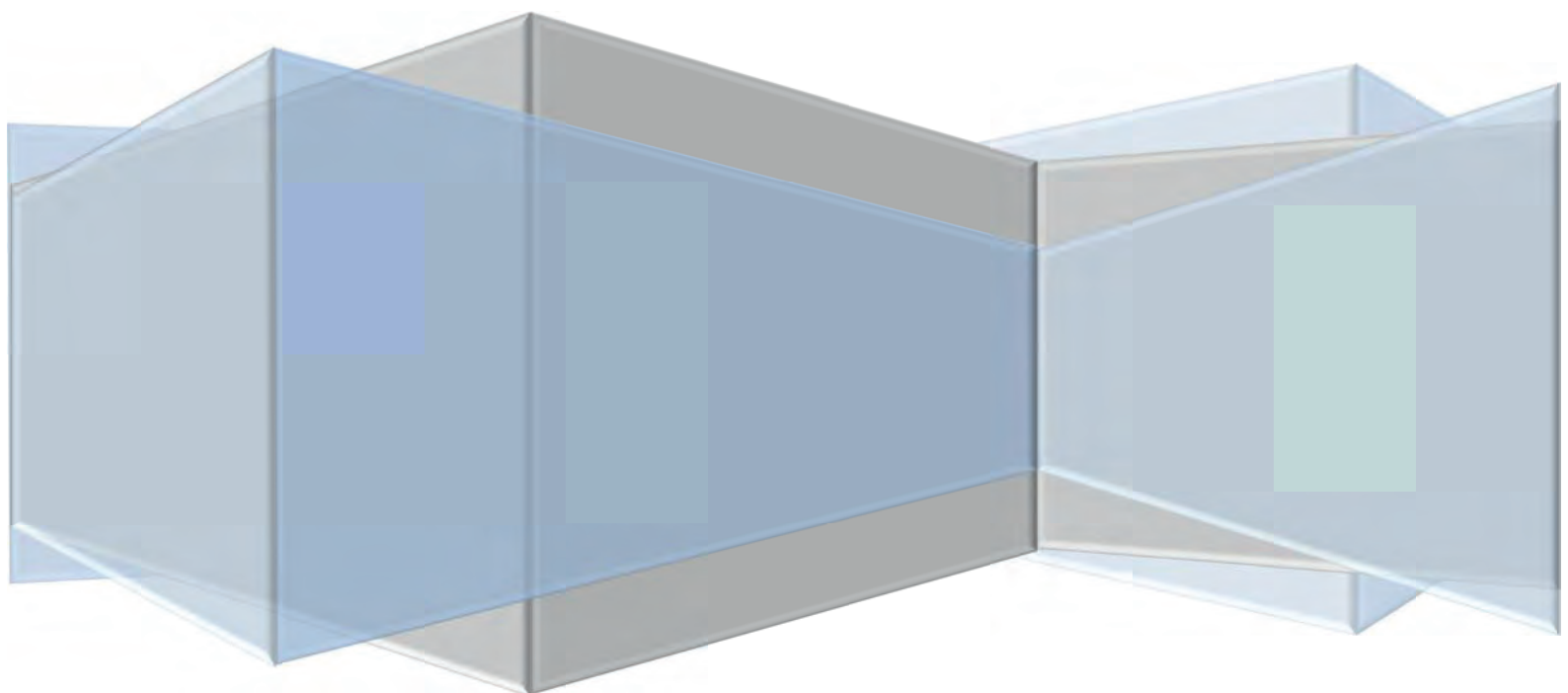
Moss Kommune

Eierstrategi for Driftsassistansen i Østfold IKS

STRATEGI FOR PERIODEN 2015 - 2018

Utkast 19.03.14

INNHOOLD

Innledning	2
Eierstrategier overfor Driftsassistansen i Østfold IKS	3
Hensikt	3
Kjernevirksomhet	3
Forutsetninger.....	3
Styringsprinsipper	4
Økonomi.....	4
Utvikling	5

INNLEDNING

Representantskapet for Driftsassistansen i Østfold vedtok 25.04.13 å nedsette en arbeidsgruppe som skal gå gjennom vesentlige eierstyringsprinsipper og formålet med selskapet:

SAK 3: «... Med bakgrunn i henvendelse fra Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, tilsvaer fra styrets leder, påfølgende brev fra Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, samt diskusjon i Representantskapsmøtet 23. oktober 2012, vedtok Representantskapet å nedsette en gruppe for å arbeide med selskapsavtale, styreinstruks, instruks for valgkomité, styrehonorar og revisor. Gruppen skal bestå av Representantskapets leder, en representant fra hver av medlemskommunene Halden, Sarpsborg og Fredrikstad, en representant fra Mossregionen og en representant fra Indre Østfold-kommunene, samt daglig leder som sekretær.»

ARBEIDSGRUPPEN

Gruppen som ble nedsatt av representantskapet består av

- Thor Hals, representantskapets leder
- Yngvar Holt, Halden kommune
- Elisabeth Syversen, Fredrikstad kommune
- Tore Nilsen, Sarpsborg kommune
- Lars-Otto Hammer, Mossregionen
- Harald Foss/Åsmund Kobbevik, Indre Østfold
- Tor Gunnar Jantsch, daglig leder, sekretær

PROSESS

Arbeidsgruppen hadde sin første samling 13.08.13 og valgte å legge opp arbeidet som en eierstrategiprosess. Gruppen har da tatt for seg alt ifra hensikten med selskapet, beskrivelse av kjernevirksomhet og forutsetninger for drift, til styringsprinsipper, økonomi og videre utviklingsområder.

Eierstrategiprosessen har ledet frem til utarbeidelse av et eierstrategidokument og en ny selskapsavtale som bygger på strategien. Eierstrategi og ny selskapsavtale leveres til drøfting i eiermøte 26. mars 2014, med plan om behandling i vårens representantskapsmøte og påfølgende utsendelse til kommunene.

Styreinstruks, instruks for valgkomite og styrehonorar vurderes for seg og presenteres for eierne høsten 2014.

KARTLEGGING

Arbeidsgruppen har i løpet av høsten 2013 og på nyåret 2014 gjort to kartlegginger for å vurdere behovet for driftsassistansen, med gjennomgang av oppgaveportefølje og dimensjonering av tjenesten. I etterkant av hver kartlegging er det gjennomført et felles fagmøte for å drøfte undersøkelsene, og vurdere selskapets virksomhet og utviklingsområder.

På dette grunnlaget er det sett nærmere på både økonomi og eierstyringsprinsipper.

Arbeidsgruppens forslag presenteres i foreliggende strategi, og er inkorporert i utkast til ny selskapsavtale.

HENSIKT

Driftsassistansen i Østfold IKS (heretter DaØ) er etablert for å være et ressurs- og kompetansesenter for vann- og avløpstjenester for kommunene i Østfold.

Selskapet skal utføre og formidle tjenester og produkter knyttet til de kommunale vann og avløpstjenestene innen driftsassistanse/driftsansvar, planarbeid, kvalitetsarbeid, beredskap, prøvetaking og rapportering, kontroll og tilsyn, prisforespørsler, rådgivning og kompetanseutvikling.

Stordriftsfordeler og andre synergieffekter, som følge av det interkommunale samarbeidet, skal tilføre kommunene spisskompetanse innen vann- og avløp til konkurransedyktige priser.

KJERNEVIRKSOMHET

Selskapet skal bistå kommunene slik at deres vannforsynings- og avløpssystemer tilfredsstillende egner seg og myndighetenes krav, og være en faglig veileder og et kompetanseorgan for medlemmene.

Selskapet skal bistå med tjenester og produkter innen:

- driftsassistanse/driftsansvar for VA herunder ledningsdatabaser/informasjonsystemer, oppbygging og vedlikehold av ledningsdatabaser/kart/programvare dvs. ekspertfunksjon, prosessrådgivning vannverk, renseanlegg, konsulenttjenester
- planarbeid, slik som hovedplaner, saneringsplaner, overvannsplaner
- kvalitetsarbeid, herunder utarbeidelse av kvalitetssystemer, revisjoner, HMS, ROS-analyser
- beredskap: planer og øvelser
- prøvetaking og rapportering: akkreditert prøvetaking avløp, drikkevann, slam, offentlige og private avløpsanlegg
- kontroll og tilsyn av private minirensanlegg/spredt avløp, private/offentlige renseanlegg (RA), ledningsnett (tilstand, kvalitet, fremmedvann; gamle og nye) effektmåling, driftstilsyn kommunale anlegg/pumpestasjoner (pst)
- prisforespørsler, f.eks. på analyser
- rådgivning: ekspertfunksjon på spredt avløp/minirensanlegg og rådgiver for kommunene/vannområdene
- kompetanseutvikling: utvikling av kompetanse innen fagfeltet gjennom samlinger, nettverksbygging, informasjonsvirksomhet, kunnskapsformidling, etc. for å øke motivasjon og fagkompetanse. Veiledning av lærlinger og studenter

FORUTSETNINGER

Selskapets primære virkeområde omfattes av de deltakende kommunene og deres eierskap (foretak eller interkommunale selskaper).

Selskapet kan også selge tjenester knyttet til kjernevirksomheten til andre kommuner eller private aktører¹.

DaØ tilbyr både prosjektdeltakelse, evt. ledelse og utleie av VA-personell til eierkommunene. DaØ kan leie ut til og inn fra kommunene, og deres eierskap, personell for å dekke behov i selskapet eller kommunene, og deres eierskap.

DaØ kan benytte underleverandører for å sikre at selskapet til enhver tid har kapasitet og kompetanse til å utføre de aktuelle oppdragene.

Selskapet skal besitte kompetanse i kvalitetsarbeid, samt ingeniørkompetanse fra vann- og avløpsbransjen.

Selskapet kan være et bindeledd for medlemmene overfor sentrale myndigheter og organisasjoner (f.eks. Norsk Vann).

Selskapet skal ha en rolle i å styrke fagmiljøer og sikre rekruttering til regionen. I praksis innebærer dette at selskapet skal legge en strategi for arbeid med veiledning av studenter og oppfølging av lærlinger.

STYRINGSPRINSIPPER

Representantskapet er DaØ sitt eierorgan. Representantskapet består av 1 eierrepresentant fra hver kommune, oppnevnt av kommunestyret. De valgte representanter skal ivareta kommunens interesser gjennom aktiv deltakelse i representantskapet.

Representantskapet har til sammen 75 stemmer: Opp til 1' innbyggere = 1 stemme, mellom 1' og 3' = 2 stemmer, mellom 3' og 7' = 3 stemmer, mellom 7' og 10' = 4 stemmer, mellom 10' og 25' = 5 stemmer, over 25' = 7 stemmer. Stemmevektingen i representantskapet speiler på denne måten forpliktelsene i selskapet.² Samtidig er det ivaretatt en balanse mellom kommunene idet de 4 kommunene over 25 000 innbyggere ikke har flertall alene.

Det skal avholdes årlige Eiermøter. Eiermøtene benyttes til å innhente informasjon fra virksomheten, drøfte selskapets rammebetingelser og gi styringssignaler.

Selskapet skal ta initiativ til å avholde årlige fagmøter hvor tjenesteutvikling blir diskutert.

ØKONOMI

Det forutsettes at selskapet har en finansforvaltning som sikrer lave finansieringskostnader og god likviditet.

Selskapet har i dag en egenkapital tilsvarende ca. 1,5 måneders drift. Eierne ser det som hensiktsmessig at selskapet bygger opp en egenkapital på opptil 3 måneders drift for å demme opp for svingninger.

---

¹ For at eierne kan fravike anskaffelsesregelverket ved kjøp av tjenester fra eget selskap, må omsetnings- og kontrollkriteriene (C107/98, EU-domstolen) være oppfylt. Dette innebærer at eierne har tilstrekkelig styring og at omsetningen i hovedsak skjer til eierkommunene. Dette betyr at salg av tjenester til andre enn eierne (dette reguleres for øvrig av domsavsigelser) ikke må overstige ca. 12 % av selskapets totale omsetning.

² Se vedlagt modell for eierandel og finansiering

Før sommeren skal selskapet skal varsle eierne om evt. budsjettøkning ut over lønns- og prisvekst for kommende budsjettår.

Det legges inn en ny fordelingsnøkkel for kostnadsfordeling mellom kommunene.

Finansieringsmodellen er tredelt³

1. Grunnbeløp, som fastsettes av representantskapet hvert 4. år.
2. Innskudd etter eierandel, som fastsettes av representantskapet hvert år.
3. Salg av tjenester

UTVIKLING

Det forventes at selskapet i fortsettelsen er en pådriver og legger strategier innenfor utvalgte fagområder, som innarbeides i selskapets handlingsplan:

Planarbeid, kvalitet og beredskap

- Sikre helhetsperspektivet for VA i planprosesser, både faglig og geografisk
- Følge opp at beredskapsøvelser blir gjennomført i kommunene, med tilrettelegging gjennom case og scenarier.

Ledningsnett

- Lekkagesøk på vannlednings- og avløpsnettet
- Vurdere nettprøvetaking av drikkevann som en fremtidig funksjon

Kartverk

- Foreslå systemer for tilgjengeliggjøring av data
- Anbefale simuleringsverktøy
- Utvikle fagmiljø og nettverk

Kompetanseutvikling og rekruttering

- Gjennomføre opplæring og veiledning etter eget og kommunenes, og deres eierskaps, behov.

Miljø og klima

- Prøvetaking i vann, bekker, recipienter, etc.
- Selskapet skal være en pådriver i miljøspørsmål, med stort fokus på klimaendringer

Selskapet bes fremlegge en plan for en evt. utvidelse av selskapet i løpet av neste fireårsperiode, for å ivareta aktuelle utviklingsområder.

---

³ Se vedlagt modell for eierandel og finansiering

Driftsassistansen i Østfold IKS

VEDLEGG TIL EIERSTRATEGI: EIERANDEL OG FINANSIERING

EIERANDEL

For beregning av eierandel er følgende modell lagt til grunn:

	Befolkning	Ny modell		
		% etter gruppe	Rest - % etter innbyggere	Eierandel
0106 Fredrikstad	77 591	7	6,81	13,81
0105 Sarpsborg	54 059	7	4,74	11,74
0104 Moss	31 308	7	2,75	9,75
0101 Halden	30 132	7	2,64	9,64
0124 Askim	15 430	5	1,35	6,35
0136 Rygge	15 101	5	1,32	6,32
0125 Eidsberg	11 323	5	0,99	5,99
0128 Rakkestad	7 974	4	0,70	4,70
0135 Råde	7 104	4	0,62	4,62
0123 Spydeberg	5 620	3	0,49	3,49
0122 Trøgstad	5 366	3	0,47	3,47
0138 Hobøl	5 187	3	0,46	3,46
0137 Våler	4 978	3	0,44	3,44
0111 Hvaler	4 386	3	0,38	3,38
0127 Skiptvet	3 727	3	0,33	3,33
0119 Marker	3 596	3	0,32	3,32
0118 Aremark	1 408	2	0,12	2,12
0121 Rømskog	672	1	0,06	1,06
Sum	284 962	75	25	100

Modellen plasserer kommunene i grupper etter innbyggertall. Tallet i kommunegruppen legger bunnivået for %-vis eierandel: Opp til 1' innbyggere = 1 prosent, mellom 1' og 3' = 2 prosent, mellom 3' og 7' = 3 prosent, mellom 7' og 10' = 4 prosent, mellom 10' og 25' = 5 prosent, over 25' = 7 prosent.

Resten av andelen beregnes ut ifra faktisk prosentvis innbyggertall.

Driftsassistansen i Østfold IKS

FINANSIERING

Finansieringsmodellen er tredelt:

1. Grunnbeløp
2. Innskudd etter eierandel
3. Salg av tjenester

GRUNNBELØP

Grunnbeløpet fastsettes av representantskapet hvert 4. år. Grunnbeløpet indeksreguleres i samsvar med lønns- og prisvekst.

Beregningen som legges til grunn og som anbefales for perioden 2015-18 utgjøres av 2 deler: 1. Tilskudd til rekrutterings- og nettverksarbeid og 2. system- og beredskapsarbeid.

1. Kommunene betaler for 1 måned avsatt til rekrutterings- og nettverksarbeid
  - $162,5 \text{ timer} \times 650,-/t^1 = 105\,625,-$
  - Fordelt likt mellom kommune blir dette 5868,- på hver
2. Kommunene betaler hver seg for 3 dager avsatt til system- og beredskapsarbeid. Dette er øremerket tid for kommunene, hvor initiativet ligger hos selskapet.
  - $22,5 \text{ timer} \times 650,-/t = 14\,625,-$ på hver
  - Total 263 250,-

Grunnbeløpet for 2015 vil således utgjøre totalt 368 875,-. Fordelt blir dette 20 493,- på hver kommune.

INNSKUDD ETTER EIERANDEL

Dette tar utgangspunkt i den praksis som selskapet har i dag, hvor representantskapet årlig fastsetter en viss % -vis andel av budsjettet, som fordeles etter eierandel.

Som i dag vil kommunene bli kreditert timer inntil innskuddet for den enkelte kommune er brukt opp.

Kommentar: I 2014 var budsjettet omlag 8,2 mill. og innskuddet ble satt til ca. 28 %, det vil si ca. 2 296 000,- til fordeling. I modellen med grunnbeløp vil innskudd etter eierandel reduseres tilsvarende grunnbeløpet. Med budsjettallene fra 2014 ville det da bli $2\,296\,000 - 368\,875 = 1\,927\,125$ til fordeling etter eierandel. Se tabell på neste side.

SALG AV TJENESTER

Prinsippet fra dagens praksis opprettholdes. Administrative grunnkostnader er inkorporert i timeprisen. Salg til eksterne innebærer prispåslag på timepris.

---

¹ Timeprisen i oppsettet er anslagsvis

Driftsassistansen i Østfold IKS

BEREGNING AV INNSKUDD I HENHOLD TIL NY MODELL

	Eierandel	Innskudd etter eierandel	Grunnbeløp	Sum	Andel av totalt innskudd
0106 Fredrikstad	13,81	266080,76	20 493	286573,76	12,48 %
0105 Sarpsborg	11,74	226295,54	20 493	246788,54	10,75 %
0104 Moss	9,75	187830,75	20 493	208323,75	9,07 %
0101 Halden	9,64	185842,50	20 493	206335,50	8,99 %
0124 Askim	6,35	122443,53	20 493	142936,53	6,23 %
0136 Rygge	6,32	121887,30	20 493	142380,30	6,20 %
0125 Eidsberg	5,99	115499,89	20 493	135992,89	5,92 %
0128 Rakkestad	4,70	90566,53	20 493	111059,53	4,84 %
0135 Råde	4,62	89095,63	20 493	109588,63	4,77 %
0123 Spydeberg	3,49	67315,41	20 493	87808,41	3,82 %
0122 Trøgstad	3,47	66885,97	20 493	87378,97	3,81 %
0138 Hobøl	3,46	66583,34	20 493	87076,34	3,79 %
0137 Våler	3,44	66229,98	20 493	86722,98	3,78 %
0111 Hvaler	3,38	65229,10	20 493	85722,10	3,73 %
0127 Skiptvet	3,33	64114,94	20 493	84607,94	3,69 %
0119 Marker	3,32	63893,46	20 493	84386,46	3,68 %
0118 Aremark	2,12	40922,99	20 493	61415,99	2,67 %
0121 Rømskog	1,06	20407,39	20 493	40900,39	1,78 %
Sum	100	1927125,00	368 874	2295999,00	100,00 %

Driftsassistansen i Østfold IKS

Selskapsavtale

Utkast

19.03.2014

INNHOOLD

Kapittel I. Selskapsinformasjon	2
1.1. Selskapets navn	2
1.2. Deltakere i selskapet	2
1.3. Selskapets hovedkontor	2
1.4. Selskapets formål	2
Kapittel II. Ansvar og finansiering	3
2.1. Eierandel og deltakeransvar	3
2.2. Finansieringsmodell	3
Kapittel III. Styringsstruktur	4
3.1. Representantskapet	4
3.2. Representantskapets oppgaver	5
3.3. Valgkomite	5
3.4. Styret	5
3.5. Styrets oppgaver	6
3.6. Daglig leder	6
Kapittel IV. Forvaltning	7
4.1. Selskapets representasjon	7
4.2. Regnskapsføring og revisjon	7
4.3. Budsjett og regnskap	7
4.4. Låneramme	7
4.5. Godtgjørelse til representanter i styrende organer	7
Kapittel V. Om selskapsavtalen	8
5.1. Endring av selskapsavtalen	8
5.2. Utvidelse av selskapet	8
5.3. Uttreden fra selskapet	8
5.4. Oppløsning av selskapet	8
5.5. Ikrafttredelse	8
5.6. Tvister	8
5.7. Andre bestemmelser	9

KAPITTEL I. SELSKAPSINFORMASJON

1.1. SELSKAPETS NAVN

Driftsassistansen er et interkommunalt selskap, opprettet med hjemmel i lov om interkommunale selskaper lov av 29. januar 1999 nr. 6 (IKS-loven). Selskapet er et selvstendig rettssubjekt registrert i Foretaksregisteret.

1.2. DELTAKERE I SELSKAPET

Selskapet eies av kommunene Aremark, Askim, Eidsberg, Fredrikstad, Halden, Hobøl, Hvaler, Marker, Moss, Rakkestad, Rømskog, Rygge, Råde, Sarpsborg, Skiptvet, Spydeberg, Trøgstad og Våler.

1.3. SELSKAPETS HOVEDKONTOR

Selskapets hovedkontor er i Fredrikstad kommune.

1.4. SELSKAPETS FORMÅL

Selskapet skal utføre og formidle tjenester og produkter knyttet til de kommunale vann og avløpstjenestene innen driftsassistanse/driftsansvar, planarbeid, kvalitetsarbeid, beredskap, prøvetaking og rapportering, kontroll og tilsyn, prisforespørsler, rådgivning og kompetanseutvikling.

KAPITTEL II. ANSVAR OG FINANSIERING

2.1. EIERANDEL OG DELTAKERANSVAR

Deltakernes ansvar for selskapets forpliktelser tilsvare eierandelen. Deltakerkommunenes eierandel er basert på offisielle innbyggertall fra SSB, med justering pr. 01.01. hvert fjerde år fra 2014:

Kommune	Innbyggertall 01.01.2014	Eierandel i %
0106 Fredrikstad	77 591	13,81
0105 Sarpsborg	54 059	11,74
0104 Moss	31 308	9,75
0101 Halden	30 132	9,64
0124 Askim	15 430	6,35
0136 Rygge	15 101	6,32
0125 Eidsberg	11 323	5,99
0128 Rakkestad	7 974	4,70
0135 Råde	7 104	4,62
0123 Spydeberg	5 620	3,49
0122 Trøgstad	5 366	3,47
0138 Hobøl	5 187	3,46
0137 Våler (Østf.)	4 978	3,44
0111 Hvaler	4 386	3,38
0127 Skiptvet	3 727	3,33
0119 Marker	3 596	3,32
0118 Aremark	1 408	2,12
0121 Rømskog	672	1,06
Sum	284 962	100

2.2. FINANSIERINGSMODELL

Følgende finansiering legges til grunn ved uttak av tjenester fra selskapet:

Finansieringsmodellen er tredelt

1. Grunnbeløp, som fastsettes av representantskapet hvert 4. år.
2. Innskudd etter eierandel, som fastsettes av representantskapet hvert år.
3. Salg av tjenester

KAPITTEL III. STYRINGSSTRUKTUR

3.1. REPRESENTANTSKAPET

Representantskapet er selskapets øverste myndighet.

Representantskapet består av en representant fra hver kommune som til sammen utgjør selskapets øverste eierorgan. Vedkommende kommunestyre velger selv sine representantskapsmedlemmer med personlige varamedlemmer. Funksjonstiden følger kommunestyreperioden.

Representantskapet velger både leder og nestleder.

Representantskapet følger IKS-lovens §§ 8 og 9 for innkalling og saksbehandling.

Representantskapet er vedtaksdyktig når deltakerne som er til stede utgjør minst 2/3 av stemmene. Som representantskapets beslutning gjelder flertallsavgjørelse. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende.

Representantskapet har til sammen 75 stemmer etter følgende fordeling:

Kommune	Antall stemmer
0106 Fredrikstad	7
0105 Sarpsborg	7
0104 Moss	7
0101 Halden	7
0124 Askim	5
0136 Rygge	5
0125 Eidsberg	5
0128 Rakkestad	4
0135 Råde	4
0123 Spydeberg	3
0122 Trøgstad	3
0138 Hobøl	3
0137 Våler (Østf.)	3
0111 Hvaler	3
0127 Skiptvet	3
0119 Marker	3
0118 Aremark	2
0121 Rømskog	1
Sum	75

Styreleder og daglig leder har i plikt til å møte i representantskapet.

3.2. REPRESENTANTSKAPETS OPPGAVER

Representantskapet trer ordinært sammen 2 ganger årlig; etter at revidert regnskap foreligger og når grunnlaget for kommende budsjetttrammer er klart.

Representantskapsmøtet behandler:

- Årsmelding og regnskap
- Disponering av driftsresultatet
- Handlings- og økonomiplan og årsbudsjett
- Tilskudd fra deltakerne
- Fastsettelse av eierstrategi (hvert 4. år)
- Valg av revisor (hvert 4. år)
- Valg av valgkomite (hvert 4. år)
- Valg av styre etter forslag fra valgkomiteen (hvert 2. år)
- Godtgjøring til styret
- Andre saker som er forberedt ved innkallingen

3.3. VALGKOMITE

Representantskapet fastsetter bestemmelser for valgkomite.

3.4. STYRET

Styret skal ha 7 eiervalgte medlemmer og 3 numerisk valgte varamedlemmer. Styremedlemmene velges for 2 år av gangen. Representantskapet velger styrets leder og nestleder. Styret fungerer inntil nytt styre er valgt og konstituert.

Daglig leder eller representantskapsmedlem kan ikke være medlem av styret.

Styret følger IKS-lovens §§ 11 og 12 for innkalling og saksbehandling.

Styret er beslutningsdyktig når minst 4 eiervalgte medlemmer er til stede, herunder enten leder eller nestleder.

Hvert styremedlem har en stemme og som styrets beslutning gjelder flertallsavgjørelse. Ved stemmelikhet er møtelederens stemme avgjørende. Har styret kun 4 stemmeberettigede medlemmer kreves enstemmighet for å treffe gyldig vedtak.

Daglig leder har rett og plikt til å være til stede, med tale- og forslagsrett, på styremøtene.

De ansattes representanter har møte- og talerett i tråd med kommunelovens § 26, og når slik rett fremgår av avtale mellom partene i arbeidslivet. Antall ansatte i selskapet vil påvirke de ansattes representasjon i styret, jfr. § 10 i IKS-loven. Daglig leder og daglig leders stedfortreder kan ikke representere de ansatte i styret.

3.5. STYRETS OPPGAVER

Styret skal sørge for at:

- selskapet drives i tråd med eiers formål og selskapets styringsdokumenter, og innenfor vedtatte budsjetter
- representantskapets vedtak og retningslinjer gjennomføres og etterfølges
- selskapet er organisert på en slik måte at virksomheten drives mest mulig kostnadseffektivt
- selskapets regnskapsføring og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll

Styret ansetter daglig leder for selskapet, og fastsetter de retningslinjer som daglig leder skal følge. Styret fører tilsyn med daglig leders ledelse av virksomheten.

Styrets leder er selskapets representant under lønnsforhandlinger.

De ansattes representanter i styret kan ikke delta ved behandling av saker som gjelder arbeidsgivers forberedelse til forhandlinger med arbeidstakerne, arbeidskonflikter eller rettstvister med arbeidstakerorganisasjoner.

3.6. DAGLIG LEDER

Daglig leder forestår den daglige ledelsen av selskapets drift, og har ansvar for at de pålegg og retningslinjer som gis av styret følges opp.

Daglig leder er sekretær for styret og har ansvar for at de saker som legges frem til behandling er forsvarlig utredet.

Daglig leder rapporterer til styret og skal holde styret orientert om alle forhold av betydning for virksomheten.

Daglig leder forestår den daglige personalforvaltning.

Saker av uvanlig art eller av stor betydning for selskapet inngår som hovedregel ikke i den daglige ledelse, jfr. IKS-lovens § 14, tredje ledd.

Daglig leder anviser selskapets utgifter. Utgifter til daglig leder personlig eller i saker hvor det foreligger inhabilitet anvises av styrets leder.

KAPITTEL IV. FORVALTNING

4.1. SELSKAPETS REPRESENTASJON

Styret representerer selskapet utad og tegner dets firma.

Styret kan beslutte at styrets leder og daglig leder sammen kan tegne dets firma.

Daglig leder representerer selskapet utad i saker som faller inn under dennes myndighet.

4.2. REGNSKAPSFØRING OG REVISJON

Selskapets regnskaper avlegges etter de til enhver tid gjeldende kommunale regnskapsprinsipper.

Representantskapet velger revisor for selskapet.

4.3. BUDSJETT OG REGNSKAP

Representantskapet skal behandle selskapets regnskap og budsjett i tråd med § 5 i "Forskrift om årsbudsjett, årsregnskap og årsberetning for interkommunale selskaper".

Styrets forslag til økonomiplan og budsjett skal oversendes eierne innen 15. september før budsjettåret.

4.4. LÅNERAMME

Selskapet kan ikke ta opp lån.

4.5. GODTGJØRELSE TIL REPRESENTANTER I STYRENDE ORGANER

Representantskapet fastsetter godtgjørelse til styret og styreleder.

KAPITTEL V. OM SELSKAPSAVTALEN

5.1. ENDRING AV SELSKAPSAVTALEN

Representantskapet kan foreslå endringer i selskapsavtalen med 2/3 flertall. Endringer som omfatter IKS-lovens § 4, tredje ledd, krever tilslutning av eierne gjennom likelydende vedtak i de respektive kommunestyre/bystyre.

5.2. UTVIDELSE AV SELSKAPET

Selskapet kan bare utvides ved enstemmig beslutning av eierne. Det samme gjelder for sammenslutning med annet selskap.

5.3. UTTREDEN FRA SELSKAPET

En deltaker kan med 2 års skriftlig varsel si opp sitt deltakerforhold.

Uttreden reguleres av IKS-lovens § 30.

5.4. OPPLØSNING AV SELSKAPET

En eventuell oppløsning av selskapet følger IKS-lovens § 32 om oppløsning.

Ved oppløsning fordeler eierkommunene selskapets eiendeler, og er forholdsmessig ansvarlig for andel av selskapets forpliktelser i samsvar med eierandel.

5.5. IKRAFTTREDELSE

Denne selskapsavtalen trer i kraft 01.01.2015

5.6. TVISTER

Ved tvist om tolkning av denne selskapsavtalen skal lov om interkommunale avtaler gjelde foran selskapsavtalen.

Ved tvist søkes dette løst gjennom mekling mellom partene.

Verneting er i den rettskrets hvor selskapet har sitt hovedkontor.

5.7. ANDRE BESTEMMELSER

For selskapet gjelder den til enhver gjeldende lov om interkommunale selskaper.

I tillegg til selskapsavtalen danner eierstrategien selskapets styringsdokumenter.

Selskapsavtalen signeres i 19 eksemplarer, hvorav eierne beholder ett eksemplar hver og ett eksemplar beholdes av selskapet.

Kommune	Vedtatt i kommunestyre	Ordførers underskrift
0106 Fredrikstad		
0105 Sarpsborg		
0104 Moss		
0101 Halden		
0124 Askim		
0136 Rygge		
0125 Eidsberg		
0128 Rakkestad		
0135 Råde		
0123 Spydeberg		
0122 Trøgstad		
0138 Hobøl		
0137 Våler (Østf.)		
0111 Hvaler		
0127 Skiptvet		
0119 Marker		
0118 Aremark		
0121 Rømskog		

Vedlegg 4

Anbudsgrunnlag for konsulentbasert vannassistanse

Driftsassistansen i Hedmark. Konkurransgrunnlag for
anskaffelse av sekretariat 2012.

Konkurransesgrunnlag
nr. 12/936

ANSKAFFELSE AV SEKRETARIAT TIL
DRIFTSASSISTANSEN I HEDMARK
(rådgivningstjenester for vannforsyning og
avløp)

Åpen anbudskonkurranse

Tilbudsfrist 15.8.2012 kl 12:00.

INNHold

1. GENERELL BESKRIVELSE.....	4
1.1. Kort om Driftsassistansen i Hedmark.....	4
1.2. Anbudsprosessen	4
1.3. Kontaktperson	4
1.4. Anskaffelsens formål	4
1.5. Omfang og kontraktsverdi.....	5
1.6. Avtaleperiode	5
1.7. Konfidensialitet	5
1.8. Oppbygging av konkurransegrunnlaget	5
1.9. Fremdriftsplan.....	5
1.10. Avtale.....	6
2. REGLER FOR KONKURRANSEN.....	6
2.1. Lovhjemmel	6
2.2. Anskaffelsesprosedyre	6
2.3. Tilleggsopplysninger, rettelser, suppleringer eller endring av konkurransegrunnlaget	6
2.4. Tilbudets utforming og levering	7
2.5. Alternative tilbud.....	7
2.6. Mulighet for å gi tilbud på deler av oppdraget	7
2.7. Endring av tilbud.....	7
2.8. Tilbudsfrist.....	8
2.9. Vedståelsesfrist	8
2.10. Tilbudsåpning	8
2.11. Behandling av tilbud og klagefrist	8
2.12. Oppdragsgivers forbehold.....	8
2.13. Dokumentrang for leverandørens svar	8
2.14. Avvisning av leverandører	8
2.15. Avvisning av tilbud.....	8
2.16. Avlysning av konkurransen og totalforkastelse.....	9
2.17. Opplysningsplikt	9
2.18. Retting av åpenbare feil	9
2.19. Tildeling av kontrakt	9
2.20. Offentlighet	9
2.21. Forbud mot at oppdragsgiverens ansatte deltar i konkurransen	10
2.22. Habilitet	10
3. INNHOLDET I BESVARELSEN	10
4. INNHOLD TILBUDSBREV	10
VEDLEGG.....	11
VEDLEGG A – TILBUDSBREV	12
VEDLEGG B – LEVERANDØROPPLYSNINGER.....	13
VEDLEGG C – KVALIFIKASJONSKRAV	14
1. Obligatoriske og ufravikelige krav	14
2. Leverandørens organisatoriske og juridiske stilling	14
3. Leverandørens økonomiske og finansielle stilling.....	14
4. Leverandørens tekniske stilling	15
VEDLEGG D – KRAVSPESIFIKASJON (MINIMUMSKRAV)	17
1. Bekreftelse.....	17
2. Bekreftelse avtalevilkår	17
VEDLEGG E – TILDELINGSKRITERIER.....	18

1.	Evalueringemetodikk	18
2.	Tildelingskriterier:	18
	VEDLEGG F – AVTALEDOKUMENT	19
1.	Partene	19
2.	Alminnelige kontraktsbestemmelser	19
2.1.	NS 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser	19
2.2.	Avtalens dokumenter	19
2.3.	Avtaleform, varighet og opsjoner	19
3.	Beskrivelse av oppdraget	19
4.	Særskilt avtale om rettigheter til prosjektmaterialet (NS 8402, punkt 5).....	21
5.	Tidsfrister (NS 8402, pkt 8.2 og 11)	21
6.	Dagmulkt eller erstatning (NS 8402, punkt 9.2).....	21
7.	Honorar, utgifter (NS 8402, punktene 12 og 13).....	22
7.1.	Honorar og reiseutgifter.....	22
7.2.	Bestemmelser om regulering av satsene, jf. NS 8402, punkt 12.2:	22
8.	Partene og deres representanter (NS 8402, punkt 4.1)	22
9.	Underrådgivere og andre medhjelpere (NS 8402, punkt 4.3).....	22
10.	Erstatningsansvar (NS 8402, punkt 10.3)	23
11.	Forsikring (NS 8402, punkt 6.2)	23
12.	Twister (NS 8402, punkt 17)	23
13.	Eventuelle andre bestemmelser for oppdraget	23
13.1.	Informasjon til medlemmene	23
13.2.	Miljøsertifisering	23
13.3.	Reklame	23
13.4.	Rapportering av timer	23
13.5.	Fleksibilitet på uttak av timer	23
13.6.	Fakturering	24
13.7.	Særlig bestemmelse om parallelle rammeavtaler	24
13.8.	Taushetserklæring.....	24
13.9.	Avbestilling (NS 8402, punkt 15)	24
13.10.	Bestilling av det enkelte deloppdrag.....	24
14.	UNDERSKRIFTER	24
	VEDLEGG G – HMS-EGENERKLÆRING	25
	VEDLEGG H – VIRKSOMHETSOVERSIKT	26
	VEDLEGG I – OVERSIKT OVER UTSTYR.....	26
	VEDLEGG J – OVERSIKT OVER ANLEGG	28

1. GENERELL BESKRIVELSE

1.1. Kort om Driftsassistansen i Hedmark

Driftsassistansen i Hedmark (DiH) ble etablert i 1991 med formål å fungere som et felles kompetanseorgan for medlemmene innen teknisk drift på avløpssektoren. Fra 1998 ble virksomheten utvidet til også å omfatte vannforsyning. I dag er fylkeskommunen, alle kommunene og interkommunale selskap i Hedmark medlemmer.

DiHs formål er å fungere som et felles kompetanseorgan for medlemmene innen forvaltning, teknisk drift og miljøspørsmål innen fagområdene vann og avløp (spillvann og overvann). Virksomheten skal bestå av blant annet veiledende og utførende bistand til hvert enkelt medlem innen:

- Drift av vann- og avløpsanlegg
- Planlegging og utredning
- Byggherrestøtte i prosjekter
- Andre forvaltningsmessige oppgaver

DiH ledes av et Årsmøte og et styre. Årsmøtet er DiHs øverste organ. Den daglige driften utføres av sekretariatet som de siste årene har utgjort ca 3 årsverk. For mer informasjon om DiH, se www.dih.no.

1.2. Anbudsprosessen

Hedmark fylkeskommunes innkjøpsavdeling yter DiH bistand med å kjøre denne anskaffelsesprosessen og er å anse som oppdragsgiver i anskaffelsesprosessen.

1.3. Kontaktperson

Oppdragsgivers kontaktperson er:

Navn:	Øystein Sætrang
Postadresse:	Hedmark fylkeskommune, Postboks 4404 Bedriftssenteret, 2325 HAMAR
Besøksadresse:	Parkgata 64, Hamar
e-post:	e-post: oystein.satrang@hedmark.org
Telefon:	Telefonnummer: +47 97631372

Eventuelle spørsmål skal rettes til kontaktperson pr e-post, jf. 2.3.

1.4. Anskaffelsens formål

Valgt leverandør skal utgjøre DiHs sekretariat og skal kunne tilby rådgivning og bistand til medlemmene innen:

- Drift og driftsoptimalisering av vann- og avløpsanlegg
- Planlegging og utredningsoppgaver
- Byggherrestøtte i prosjekter
- Andre forvaltningsmessige oppgaver
- Industripåslipp til kommunalt avløpsnett
- Internkontroll og kvalitetssikringssystemer
- Informasjon, fagtreff, kurs, nettverksbygging og samarbeid
- Akkreditert prøvetaking

Ytelsene finnes nærmere beskrevet i vedlegg F – Avtaledokument.

CPV-koder:

- 71310000 Rådgivning ingeniør- og byggetekniske tjenester
- 71600000 Teknisk testing, analyse- og rådgivingstjenester
- 71800000 Rådgivningstjenester for vannforsyning og avfallskonsulent
- 90713100 Rådgivningstjenester vedrørende vannforsyning og spillvann, unntatt for konstruksjon

1.5. Omfang og kontraktsverdi

Det årlige omfanget har hittil ligget på drøye 5000 timer. I kroner utgjorde dette i 2010 MNOK 3,5 eks. mva. Akkreditert prøvetaking kommer i tillegg. Dette anslaget forplikter ikke oppdragsgiver.

1.6. Avtaleperiode

Rammeavtale med to – 2 – års varighet fra 1.1.2013 til 31.12.2014. Oppdragsgiver skal ha opsjon på å forlenge avtalen i ytterligere 1 + 1 år.

1.7. Konfidensialitet

Mottatte tilbud vil bli behandlet konfidensielt, og informasjon om priser og andre betingelser vil ikke bli distribuert utover det som er nødvendig for evalueringen av de innkomne tilbud. Se for øvrig pkt 2.20.

1.8. Oppbygging av konkurransegrunnlaget

Konkurransegrunnlaget består av dette dokumentet med tilhørende vedlegg.

1.9. Fremdriftsplan

Følgende fremdriftsplan gjelder for prosessen:

Milepæl	Tidspunkt
Kunngjøring av konkurranse på DOFFIN (Database for offentlige kjøp)	11. mai 2012
Frist for spørsmål til konkurransegrunnlag	15. august 2012
Frist for svar på spørsmål	17. august 2012
Tilbudsfrist (være oppdragsgiver i hende)	22. august 2012 kl 1200
Tilbudsåpning	23. august 2012 kl. 1200
Evaluering	24. august – 13. september 2012
Presentasjon av tilbud	5. september 2012
Innstilling av hvem som får avtalen	14. september 2012
Klagefrist – 10 dager	1. oktober 2012
Avtaleinngåelse	2. oktober 2012
Oppstart	1. januar 2013

Merk: Kontaktpersonen har ferie fra 23. juni til begynnelsen av august (ikke endelig bestemt). Det er derfor best om spørsmål stilles før sommerferien.

Merk: De 3 tilbyderne som regnes som mest aktuelle etter første evalueringsrunde, vil bli innkalt til et presentasjonsmøte den 5. september 2012. På dette møtet vil det ikke skje forhandlinger, men tilbyder skal presentere seg selv, sitt tilbud og nøkkelmedarbeiderne til oppdraget.

Det tas forbehold om endringer i fremdriftsplanen.

1.10. Avtale

Ved inngåelse av rammeavtale vil det bli opprettet avtaledokumenter med utgangspunkt i denne utlysningen og Norsk Standard 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser for rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid, se vedlegg F.

2. REGLER FOR KONKURRANSEN

2.1. Lovhjemmel

Anskaffelsen er omfattet av Lov om offentlige anskaffelser 16. juli 1999 nr. 69 og Forskrift om offentlige anskaffelser (FOA) av 7. april 2006 nr. 406. For denne anskaffelsen gjelder forskriftens del 1 og del 3.

2.2. Anskaffelsesprosedyre

Denne anskaffelsen baseres på prosedyren åpen anbudskonkurranse. Åpen anbudskonkurranse tillater alle interesserte leverandører å levere tilbud. Det skjer ingen prekvalifisering, og leverandørene må innlevere etterspurt dokumentasjon på at de er kvalifisert, samtidig som de innleverer tilbudet. Oppdragsgiver må behandle alle tilbudene som kommer inn. Det er ikke tillatt å forhandle med leverandørene.

2.3. Tilleggsopplysninger, rettelser, suppleringer eller endring av konkurransegrunnlaget

Innen tilbudsfristens utløp har oppdragsgiver rett til å foreta rettelser, suppleringer og endringer av konkurransegrunnlaget som ikke er av vesentlig karakter.

Dersom tilbyder finner at konkurransegrunnlaget ikke gir tilstrekkelig veiledning, kan det skriftlig bes om tilleggsopplysninger hos oppdragsgiver ved oppdragsgivers kontaktperson.

Tilleggsopplysninger, rettelser, suppleringer eller endringer vil umiddelbart sendes alle som har mottatt konkurransegrunnlaget. Opplysningene som oppdragsgiver gir på forespørsel fra én tilbyder, vil umiddelbart også gis til alle de øvrige.

Dersom rettelsene, suppleringene eller endringene kommer så sent at det er vanskelig for leverandøren å ta hensyn til det i tilbudet, skal det fastsettes en forholdsmessig forlengelse av tilbudsfristen. Samtlige leverandører skal varsles om forlengelsen.

Dersom det oppdages feil i konkurransegrunnlaget, bes dette formidlet skriftlig til oppdragsgivers kontaktperson.

Skriftlig henvendelse om tilleggsopplysninger merkes: " 12/936 – Anskaffelse av sekretariat driftsassistanse" og sendes til oppdragsgivers kontaktperson pr e-post.

2.4. Tilbudets utforming og levering

1. Tilbudet skal være merket: " 12/936 – Anskaffelse av sekretariat driftsassistanse"
2. Tilbudet skal være skriftlig og inneholde et tilbudsbrief som skal være datert og undertegnet med leverandørens navn. Eventuelle forbehold skal tydelig fremkomme av Tilbudsbrevet. Se også avsnittet om "forbehold" under.
3. Tilbudet skal inneholde dokumentasjon på kvalifikasjonskrav.
4. Tilbudet skal inneholde svar og beskrivelser som viser at varen/tjenesten oppfyller de fastsatte krav.
5. Tilbudet skal oversendes i lukket forsendelse.
6. Tilbud sendt elektronisk eller på telefaks aksepteres ikke.
7. Tilbudet med tilhørende dokumenter og kommunikasjon skal utformes på norsk.
8. Tilbudet skal leveres i 1 papireksemlarer
9. Tilbudet skal leveres med en minnepinne der en kopi av dokumentene i tilbudet er lagret elektronisk. **I elektronisk format skal det også vedlegges en sladdet versjon som er redigerbar i Word**, jf. punkt 2.20. Hvert dokument skal lagres på egen fil og tydelig navngis. Ønskede filformater er PDF og formater lesbart i Microsoft Office (Word, Excel, PowerPoint).

Forbehold: Dersom leverandør tar forbehold mot deler av konkurransegrunnlaget eller det som fremgår av sammenhengen for øvrig, må forbeholdene beskrives entydig, presist og prissettes slik at det ikke kan medføre tvil om hvordan tilbudet skal bedømmes i forhold til de øvrige tilbudene. Det forutsettes at oppdragsgiver kan vurdere forbeholdene uten å ta kontakt med leverandør. Forbehold må referere til relevant punkt i konkurransegrunnlaget og tas inn i tilbudsbriefet, eventuelt utdypes i eget vedlegg som merkes "Leverandørens forbehold".

Tilbudet leveres i lukket sending til:	Tilbudet kan også sendes i posten , men da i god tid slik at det er oppdragsgiver i hende innen tilbudsfristen, til:
Hedmark fylkeskommune v/Eiendom og innkjøp, Parkgata 64, 2317 Hamar. Att: Øystein Sætrang	Hedmark fylkeskommune v/Eiendom og innkjøp Postboks 4404 Bedriftssenteret 2325 Hamar. Att: Øystein Sætrang

MERK: Her er det to forskjellige leveringsmåter og adresser. Vær oppmerksom og benytt riktig adresse til valgt leveringsmåte. For sent leverte tilbud vil bli avvist, også om det kun skyldes feil adressering.

Kostnader som tilbyderen pådrar seg i forbindelse med utarbeidelse og levering, samt oppfølging av tilbudet, vil ikke bli refundert av oppdragsgiver.

2.5. Alternative tilbud

Alternativt tilbud aksepteres ikke.

2.6. Mulighet for å gi tilbud på deler av oppdraget

Det vil inngås avtale med kun 1 leverandør.

2.7. Endring av tilbud

Innleverte tilbud kan tilbakekalles eller endres inntil tilbudsfristens utløp. Tilbakekalling av tilbud skal skje skriftlig. Endringer av tilbudet er å betrakte som et nytt tilbud.

2.8. Tilbudsfrist

Se fremdriftsplan. For sent innlevert tilbud vil bli avvist.

2.9. Vedståelsesfrist

Leverandøren må vedstå seg sitt tilbud fram til 12. november 2012.

2.10. Tilbudsåpning

Det vil ikke finne sted offentlig åpning av de innkomne tilbud. Minst 2 representanter fra oppdragsgiver vil være tilstede. Tilbyder har ikke rett til å være til stede ved åpningen.

2.11. Behandling av tilbud og klagefrist

Rettidige tilbud vil bli vurdert. Først vil det bli vurdert om tilbyder oppfyller kvalifikasjonskravene og om tilbudet er i henhold til kravspesifikasjonen. Deretter vurderes det enkelte tilbud på basis av de angitte tildelingskriterier. Alle tilbydere vil motta en begrunnet meddelelse om hvilket tilbud som er valgt. Det vil bli gitt en klagefrist på 10 virkedager. Når klagefristen er utløpt har oppdragsgiver til hensikt å inngå kontrakt.

2.12. Oppdragsgivers forbehold

Oppdragsgiver tar forbehold om:

- Endringer i volum som følge av endrede økonomiske rammevilkår, organisatoriske endringer og aktivitetsendringer hos oppdragsgiver.
- Endringer i volum som følge av prisendringer

2.13. Dokumentrang for leverandørens svar

Følgende dokumentrang legges til grunn for leverandørens besvarelse:

- Tilbudsbrev
- Aksept avtalevilkår
- Øvrig dokumentasjon

2.14. Avvisning av leverandører

Oppdragsgiver kan avvise tilbydere som ikke har sendt inn skatteattester og HMS-erklæring innen de angitte fristene, og tilbydere som ikke oppfyller de fastsatte kvalifikasjonskravene.

Oppdragsgiver kan avvise tilbydere som ikke har sendt inn øvrig etterspurt dokumentasjon.

Oppdragsgiver kan i tillegg avvise tilbydere av andre årsaker, jf. FOA § 20-12 annet ledd.

2.15. Avvisning av tilbud

Oppdragsgiver vil avvise tilbudet når:

1. det ikke er levert innen fastsatte frister,
2. det ikke er levert i samsvar med pkt 2.4 nr 2 (tilbudsbrev) og 5 (lukket forsendelse),
3. det inneholder avvik fra konkurransegrunnlaget og kravspesifikasjonen som er i strid med FOA § 20-13 første ledd,
4. det inneholder vesentlige forbehold mot de spesielle avtalevilkår eller standard avtalevilkår,

5. det på grunn av avvik, forbehold som ikke lar seg kostnadsberegne, feil, ufullstendigheter, uklarheter eller lignende kan medføre tvil om hvordan tilbudet skal bedømmes i forhold til de øvrige tilbudene.

Oppdragsgiveren kan i tillegg avvise tilbud av andre årsaker, jf. FOA § 20-13 annet ledd.

2.16. Avlysning av konkurransen og totalforkastelse

Oppdragsgiveren forbeholder seg retten til å avlyse konkurransen dersom det foreligger saklig grunn.

2.17. Opplysningsplikt

Oppdragsgiver skal gi skriftlig melding med en kort begrunnelse dersom:

- forespørselen om å få delta i konkurransen eller tilbudet avvises
- oppdragsgiver beslutter å forkaste samtlige tilbud eller avlyse konkurransen

Tilbyder kan skriftlig anmode om en nærmere begrunnelse for

- hvorfor hans forespørsel om å delta er forkastet
- hvorfor tilbudet er avvist eller
- hvorfor hans tilbud ikke ble valgt

Oppdragsgiver plikter å svare på denne henvendelsen senest 15 dager etter at anmodningen er mottatt.

2.18. Retting av åpenbare feil

Dersom oppdragsgiveren blir oppmerksom på åpenbare feil i tilbudet, vil oppdragsgiver rette disse dersom det ikke er tvil om hvordan feilen skal rettes.

2.19. Tildeling av kontrakt

Tildelingen skjer på grunnlag av hvilket tilbud som er det økonomisk mest fordelaktige. Dette begrepet inkluderer både pris og øvrige tildelingskriterier. For oversikt over tildelingskriteriene se vedlegg E.

2.20. Offentlighet

For allmennhetens innsyn i tilbud og anskaffelsesprotokoll gjelder lov av 2006-05-19 nr 16: Lov om rett til innsyn i dokument i offentlig verksemd (offentleglova).

[Ny offentlighetslov](#), gjelder fra og med 1.1.2009. Fra Stortingets side er det et mål at loven skal bidra til mer åpenhet. Loven utvider innsynsretten ift tidligere.

I henhold til ny offentlighetslov vil anbudsprotokollen og innkommende tilbud være skjermet for innsyn frem til leverandøren er valgt, ref. paragraf 23. tredje ledd.

Loven begrenser oppdragsgivers muligheter til å unnta hele eller deler av tilbudet fra offentlighet. Tilbyder skal derfor levere en sladdet versjon hvor de deler av tilbudet som er å anse for forretningshemmeligheter er sladdet. Det kan bli gitt innsyn i sladdet versjon. Hva som er forretningshemmelighet er definert i Forskrift om offentlige anskaffelser § 3-6 som tekniske innretninger og fremgangsmåter eller drifts- og forretningsforhold som det vil være av konkurransemessig betydning å hemmeligholde. Det gjøres oppmerksom på at hele tilbudet ikke kan anses som forretningshemmelighet, kun de sensitive delene. Personopplysninger (CV eller lignende)

er forretningshemmeligheter.

Oppdragsgiver kan overprøve tilbyders sladding av tilbud, dersom dette vedrører elementer som strider mot offentlighetsloven eller Lov og forskrift om offentlige anskaffelser § 3-6 taushetsbelagte opplysninger.

Offentliggjøring blir vurdert dersom en utenforstående ber om innsyn i saken. En utenforstående kan for eksempel være en journalist eller en konkurrent. Det gis ikke innsyn i delpriser/enhetspriser, men det gis innsyn i totalprisen hvis denne ikke kan regnes tilbake til delpriser/enhetspriser.

2.21. Forbud mot at oppdragsgiverens ansatte deltar i konkurransen

En ansatt hos oppdragsgiver kan ikke delta i konkurranse eller inngå kontrakt med den administrasjonen hvor han/hun tjenestegjør hvis deltakelse kan komme i strid med grunnleggende krav i anskaffelseslovens § 5 og / eller krav i anskaffelsesforskriftens § 3-1. Det samme gjelder firma som helt eller i overveiende grad eies av en eller flere av oppdragsgivers ansatte. Det er tilbyders plikt å informere oppdragsgiver om eierforhold som kan medføre brudd på de samme krav og oppdragsgiver skal ta en vurdering av en eventuell avvisning i hver enkelt sak.

2.22. Habilitet

Ved behandling av saker som omfattes av denne konkurransen gjelder reglene om habilitet i forvaltningsloven § 6 til § 10 og kommuneloven § 40 nr. 3.

3. INNHOLDET I BESVARELSEN

Tilbudet skal presenteres i henhold til den disposisjonen som følger under. Tilbyder er ansvarlig for at alle spørsmål, krav og avklaringspunkter i forespørselen besvares/belyses:

1. Tilbudsbrev med eventuelle forbehold
2. Besvarte kvalifikasjonskrav
3. Besvart kravspesifikasjon inkl. bekreftelse på aksept avtalevilkår
4. Besvarte tildelingskriterier

4. INNHOLD TILBUDSBREV

Tilbudsbrevet skal være datert og underskrevet av person(er) som har fullmakt til å binde tilbyder. Brevet skal forøvrig inneholde:

- Referanse til saksnummer/forespørselsnummer
- Bekreftelse på tilbudets vedståelsesfrist
- Erklæring om at samtlige vilkår som oppstilles i de vedlagte dokumenter og innbydelsen er akseptert
- Stadfestelse om potensielle habilitetsproblemer
- Unntak/forbehold
- Kort beskrivelse av tilbyder og eventuelt dennes viktigste underleverandører
- Tydelig definering av ord og uttrykk som er benyttet i tilbudet

Benytt en kopi av vedleggene i dette konkurransegrunnlaget som grunnlag for besvarelsen og fyll ut svar i angitte felt. Oppdragsgivers tekst skal ikke røres. Vennligst ikke legg med annen dokumentasjon enn den som er etterspurt.

Med hilsen

Øystein Sætrang
Innkjøpsleder

VEDLEGG

- Vedlegg A: Tilbudsbrev
- Vedlegg B: Leverandør opplysninger
- Vedlegg C: Kvalifikasjonskrav
- Vedlegg D: Kravspesifikasjon
- Vedlegg E: Tildelingskriterier
- Vedlegg F: Avtaledokument
- Vedlegg G: HMS-egenerklæring
- Vedlegg H: Virksomhetsoversikt
- Vedlegg I: Oversikt over utstyr
- Vedlegg J: Oversikt over anlegg

VEDLEGG A – TILBUDSBREV

Dette vedlegget er frivillig å benytte. Hvis man lager eget tilbudsbrev på eget brevark, skal allikevel alle punktene under adresseres. Dette brevet må foreligge i signert papirversjon.

Firmanavn	
Referanse til saksnummer	
Bekreftelse på tilbudets vedståelsesfrist	
Erklæring om at samtlige vilkår som oppstilles i de vedlagte dokumenter og innbydelsen er akseptert	
Stadfestelse om potensielle habilitetsproblemer	
Unntak/forbehold	
Kort beskrivelse av tilbyder og eventuelt dennes viktigste underleverandører	
Tydelig definering av ord og uttrykk som er benyttet i tilbudet	
Sted	
Dato	
Signatur (av person som har fullmakt til å binde tilbyder)	

VEDLEGG B – LEVERANDØROPPLYSNINGER

1. Firmaopplysninger

	Fyll inn
Firmanavn:	
Postadresse:	
Postnr./sted:	
Besøksadresse:	
Organisasjonsnr.:	
Telefon:	
Telefax:	

2. Tilbudsopplysninger

	Fyll inn
Ansvarlig/kontaktperson vedr. tilbudet:	
E-postadresse vedrørende tilbudet:	
Telefonnummer vedrørende tilbudet:	

3. Avtaleopplysninger

	Fyll inn
Avtaleansvarlig:	
Tlf. ordrekontor:	
Distriktsrepresentant:	
Telefon:	
Telefax:	
Mobil:	
E-post:	

VEDLEGG C – KVALIFIKASJONSKRAV

Krav til leverandøren for deltakelse i konkurransen. **Tilbyder svarer i angitte/gule felt.**

1. Obligatoriske og ufravikelige krav

Krav	Vedlegg nr ¹
1a. Det kreves at leverandøren har ordnede forhold mht. skatteinnbetaling og momsinnbetaling. <u>Dokumentasjonskrav:</u> • Skatteattest (Skatteattest for skatt utstedes av kemner/kommunekasserer (skjema RF-1244)) som ikke er mer enn 6 måneder gammel, regnet fra tilbudsfristen. • Merverdiavgiftsattest (Attest for betalt merverdiavgift utstedes av skattekontoret (skjema RF-1244)) som ikke er mer enn 6 måneder gammel, regnet fra tilbudsfristen. • Utenlandske leverandører skal fremlegge attester fra tilsvarende myndigheter som de norske.	
1b. Det kreves at leverandøren har et fungerende HMS-system. <u>Dokumentasjonskrav:</u> • HMS -egenerklæring (vedlegg G)	

2. Leverandørens organisatoriske og juridiske stilling

Krav	Bekreftelse
2. Det kreves at Tilbyder ikke er rettskraftig dømt for deltakelse i en kriminell organisasjon eller for korrupsjon, bedrageri eller hvitvasking av penger de siste 5 år. <u>Dokumentasjonskrav:</u> • Hvis dette er tilfelle, bekreft med "OK" i cellen til høyre	

3. Leverandørens økonomiske og finansielle stilling

Krav	
3. Det kreves som et minimum at tilbyder ikke er konkurs, under gjeldsforhandling, avvikling eller har innstilt sin virksomhet. Videre kreves kredittvurdering fra SoliditetDecision med minimum score 3 (innhentes av oppdragsgiver). For foretak uten score i SoliditetDecision-basen vil Oppdragsgiver vurdere regnskapstallene i basen, eventuelt innhente ekstern hjelp for å vurdere tilbyders økonomiske og finansielle stilling. <u>Dokumentasjonskrav:</u> • Kredittvurdering/regnskapsdata	Oppdragsgiver vil selv innhente kredittvurdering/regnskapsdata.

¹ Vedlegg benyttes ved behov.

4. Leverandørens tekniske stilling

Krav	Vedlegg nr
4a. Det kreves at tilbyder og eventuell underleverandør har et kvalitetssikringssystem. <u>Dokumentasjonskrav:</u> • Dokumentasjon bes vedlagt	
4b. Det kreves erfaring og gode referanser fra rådgivningsoppdrag innen vann og avløp. <u>Dokumentasjonskrav:</u> Tilbyder skal gi en liste over de viktigste relevante leveransene de siste tre år, herunder opplysninger om verdi, tidspunkt og mottaker (navn og e-post). Referanser vil bli kontaktet ved behov.	
4c. Det kreves at leverandøren har tilstrekkelig gjennomføringsevne og kapasitet innen de fagområder som leveransen krever. <u>Dokumentasjonskrav:</u> Tilbyder skal gi en generell oversikt over foretakets bemanning/rådgivere.	
4d. Det kreves at leverandøren som et minimum er i en prosess vedrørende akkreditert prøvetaking og at akkreditering vil være oppnådd innen utgangen av 2013. <u>Dokumentasjonskrav:</u> Tilbyder skal redegjøre for status for akkreditert prøvetaking.	

Referanser vil eventuelt bli forespurt hvis oppdragsgiver har behov for å verifisere tilbyders beskrivelse av egen kompetanse. Vennligst oppgi referanser og kontaktdetaljer under (sjekk at e-postadresse er korrekt):

Navn	Firma	Tlf	E-post

Oppdragsgiver vil stille følgende spørsmål til referansene:

Tilbyder XXX har oppgitt deg som referanse:

1. Hvor lenge har du benyttet dette firmaet?

Svar (ca ant. år):

2. I hvilken grad er du fornøyd med kvaliteten på de tjenestene som dette firmaet har levert?

Lite godt   Noe godt   Godt   Meget bra   Særdeles bra

Evt. kommentarer:

3. Vil du anbefale dette firmaet som leverandør til Driftsassistansen i Hedmark?

Svar:

Tilbydere som ligger i nedre del av skalaen vil bli avvist. Svarene må ligge i snitt på "godt" eller bedre.

VEDLEGG D – KRAVSPESIFIKASJON (MINIMUMSKRAV)

Se vedlegg F, pkt 3.

1. Bekreftelse

Spørsmål	Ja	Nei	Eventuelle kommentarer
Kan de nevnte minimumskravene oppfylles?			

2. Bekreftelse avtalevilkår

Spørsmål	Ja	Nei	Eventuelle kommentarer
Kan de øvrige vilkårene i vedlagte avtaledokument aksepteres (se vedlegg F)?			

Merk: Det kan ikke tas vesentlige forbehold verken mht. kravspesifikasjonen eller avtaledokumentet.

VEDLEGG E – TILDELINGSKRITERIER

1. Evalueringsmetodikk

GRIPs evalueringsverktøy vil bli benyttet i evalueringen av tilbudet. Dette er tilgjengelig på <http://www.hedmark.org/article.aspx?m=5127>.

2. Tildelingskriterier:

Følgende tildelingskriterier og vektninger vil bli benyttet:

- Pris: 40 %
- Kompetanse til nøkkelpersonell: 30 %
- Plan for akkreditert prøvetaking: 20 %
- "Personlig" egnethet: 10 %

Ad Pris:

Timepris skal oppgis i henhold til NS 8402 eks reisegodtgjørelse.

Spørsmål	Leverandørens svar	Vedlegg nr:
Oppgi en tilbudt timepris eks mva:		

Ad Kompetanse til nøkkelpersonell:

Spørsmål	Leverandørens svar	Vedlegg nr:
Tilbyder skal vedlegge en detaljert oversikt over aktuelle nøkkelmedarbeidere for dette oppdraget inkl. CV.		

Oppdragsgiver vil evaluere dette punktet på bakgrunn av CVene til aktuelle medarbeidere for dette oppdraget. Det vil bli lagt vekt både på formell utdanning og relevant arbeidserfaring.

Ad Plan for akkreditert prøvetaking:

Spørsmål	Leverandørens svar	Vedlegg nr:
Tilbyder skal vedlegge en plan for hvordan akkreditert prøvetaking er tenkt gjennomført. Planen skal inkludere et anslag for omfanget i timer.		

Ad Personlig egnethet: Oppdragsgiver vil evaluere dette punktet på bakgrunn av møtet den 5. september. Det vil bli lagt vekt på kommunikasjon og samspill. Tilbyder bes stille med minst 3 nøkkelmedarbeidere for oppdraget og la alle disse presentere seg selv og hver sin del av tilbudet.

Avtaledokument

1. Partene

Mellom **Driftsassistansen i Hedmark** som oppdragsgiver,
organisasjonsnummer: xxx
Postadresse: xxx

og **xxx** som rådgiver,
organisasjonsnummer: xxx
Postadresse: xxx

er det inngått følgende avtale:

Prosjektets navn: Kjøp av sekretariat til Driftsassistansen i Hedmark (rådgivningstjenester for vannforsyning og avløp) inkl. akkreditert prøvetaking

2. Alminnelige kontraktsbestemmelser

2.1. NS 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser

For denne kontrakten gjelder NS 8402 Alminnelige kontraktsbestemmelser om rådgivningsoppdrag honorert etter medgått tid, med mindre annet følger av bestemmelsene nedenfor.

2.2. Avtalens dokumenter

Denne avtalen omfatter følgende dokumenter:

Del I	AVTALEDOKUMENT (dette dokumentet) med følgende bilag: • Referat og korrespondanse fra kontraheringsfasen
Del II	TILBUDET (Vedlagt kontrakten)
Del III	KONKURRANSEGRUNNLAGET (Vedlagt kontrakten)

Forekommer det i ovennevnte dokumenter bestemmelser som strider mot hverandre, skal dokumentene gjelde i den oppstilte rekkefølge.

2.3. Avtaleform, varighet og opsjoner

Det skal inngås en rammeavtale for levering til kommunale virksomheter på to år. Oppdragsgiver har en ensidig rett til å forlenge avtalen med 1 + 1 år. Dersom oppsigelse vurderes, skal det gis skriftlig melding om dette innen 6 måneder før avtaleperiodens utløp.

3. Beskrivelse av oppdraget

Rådgiveren påtar seg ved denne rammeavtalen å utgjøre sekretariatet for Driftsassistansen i Hedmark, samt gjennomføre akkreditering for prøvetaking ved avløpsrensaneanleggene.

Overordnede tjenester

DiHs sekretariat skal ha kompetanse på og bistå med:

- Yte bistand ved driftsproblemer
- Implementere akkreditert prøvetaking etter NS-EN ISO/IEC 17020:2004, standarden for akkreditering av inspeksjonsorgan (avløp), og ha ansvar for drifting i samarbeid med medlemmene. (Merk: Driftsassistansen i Hedmark er pr i dag i en prosess for å bli akkreditert. Den dokumentasjonen som er utarbeidet vil bli stilt til rådighet for valgt tilbyder.)
- Ansvar for informasjon, kurs, nettverksbygging og samarbeid, og arrangere fagtreff.

DiHs sekretariat skal yte faglig rådgivning innen VA overfor sine medlemmer, eksemplifisert:

- Drift og driftsoptimalisering av vann- og avløpsanlegg
- Planlegging og utredningsoppgaver, for eksempel saneringsplaner, bistand til hovedplaner og ENØK planer/tiltak. (Omfatter ikke prosjektering)
- Byggherrestøtte i prosjekter
- Faglig støtte ved andre forvaltningsmessige oppgaver og VA-juridiske spørsmål
- Internkontroll og kvalitetssikringssystemer, ROS-analyser og beredskapsplaner
- Bistå med VA- og innkjøpskompetanse ved medlemmenes innkjøp av utstyr, tekniske løsninger og rådgivertjenester

Driftsassistanse på vann

Leverandøren skal gi veiledning og utførende bistand, samt disponere nødvendig utstyr for følgende:

- Godkjenningssprosess for vannverk i henhold til drikkevannsforskriften
- Planlegging og gjennomføring av tekniske tiltak ved vannforsyningsanleggene
- Planlegging og gjennomføring av tiltak på ledningsnettet og pumpestasjoner
- Driftsoptimalisering av vannbehandlingsanlegg
- Kvalitetssikring av målinger, f.eks. kalibrering av vannmengdemålere
- Bistå vannverkseierne i forbindelse med krav til dokumentasjon og rapportering som kreves fra sentralt hold (f.eks. Vannverksregisteret)
- Kompetansestøtte for Gemini VA og GIS-Line.
- Lekkasjeøk
- Modellering av vannledningsnett gjennom EPA-nett modellering
- Bistå fylkeskommunen ved behandling av søknader om tilskudd til vannbehandlingsanlegg i Hedmark
- Annen faglig bistand ved behov

Driftsassistanse på avløp (spillvann og overvann)

Leverandøren skal gi veiledning og utførende bistand, samt disponere nødvendig utstyr for følgende:

- Optimalisering av renseprosess og slamavvanning
- Innkjøring av nytt utstyr
- Kapasitetsmåling og kapasitetsberegning av pumpestasjoner, kontroll og kalibrering av mengdemålere og annet utstyr i renselanlegg
- Administrere og ajourholde database for anleggsdata, driftsdata og analyseresultater fra samtlige renselanlegg i medlemskommunene
- Utarbeide årsrapporter til kommunene over renselanleggenes drift
- Bistå kommunene i forbindelse med krav til dokumentasjon og rapportering som kreves fra sentralt hold (f.eks. årsrapporter til Fylkesmannen, KOSTRA m.m.)

- Avløpsrapportering i hht Avløp 2000. Innlegging og kvalitetssikring av avløpsdata. Utlegging av avløpsresultater på www.dih.no for de kommunene som ønsker dette. Utarbeidelse av årsrapport og oversending av avløpsdata til Kostra.
- Røyk og fargetesting for dokumentasjon av feilkoblinger

Leverandøren skal gi veiledning for følgende:

- Rehabilitering og utbygging av renseanlegg
- Tilstandsregistrering og planlegging av tiltak på ledningsnett og pumpestasjoner
- Påslipp av prosessavløp fra industri
- Annen faglig bistand ved behov

Sekretariat for styret i Driftsassistansen

Tilbyder skal fungere som sekretariat for styret. Dette innebærer blant annet følgende oppgaver:

- Praktisk bistand til arrangering av styremøter, medlemsmøter og årsmøter
- Saksbehandling for styret
- Handlingsplaner, strategiplaner, årsmelding, budsjett og regnskap
- Kartlegging av behov hos medlemskommunene for gjennomføring av oppgaver det enkelte år
- Holde oversikt over timeforbruk/fordeling på medlemskommunene/fellesprosjekter og rapportere dette til styret. Kontakt med og informasjon til medlemmene, gjennom direkte kontakt, egen hjemmeside og "Nytt fra DiH"
- Oppfølging av styrevedtak
- Bindeledd til Norsk Vann
- Gjennomføre fellesprosjekter for medlemskommunene i forhold til innmeldte behov og årsplan

Annet

Driftsassistansen i Hedmark besitter en del utstyr, se vedlagte oversikt. Dette utstyret skal forvaltes og vedlikeholdes.

Leverandør skal være akkreditert for prøvetaking innen utgangen av 2013. Det skal fremlegges en plan for hvordan medlemmenes anlegg skal implementeres (jf. vedlegg E, pkt 2).

4. Særskilt avtale om rettigheter til prosjektmaterialet (NS 8402, punkt 5)

Ikke relevant for rammeavtalen, må avtales særskilt for deloppdrag hvor dette er aktuelt.

5. Tidsfrister (NS 8402, pkt 8.2 og 11)

Åpningstiden skal være minimum fra 0800 til 1600 på alle virkedager. Arbeidet skal normalt gjennomføres i innen normal arbeidstid.

Kompetent personell skal stå til disposisjon i arbeidstiden. For øvrig utarbeides årsplan som skal godkjennes av styret i DiH.

6. Dagmulkt eller erstatning (NS 8402, punkt 9.2)

Utover NS 8402, punkt 9.2 avtales dagmulktssatser særskilt for det enkelte deloppdrag.

7. Honorar, utgifter (NS 8402, punktene 12 og 13)

7.1. Honorar og reiseutgifter

Sekretariatsfunksjonen honoreres på timebasis til en timepris av NOK xxx eks mva innenfor rammen gitt i pkt. 13.5.

Det må kunne påregnes oppdrag utenom ordinær arbeidstid. Overtid-, natt- og helgearbeid skal avtales og godkjennes på forhånd. Overtidsarbeid vil bli honorert med 30 % ekstra.

Reisetid honoreres med timepris. Reisekostnader godtgjøres iht Statens reiseregulativ. Nødvendige reiser avtales når oppdragene bestilles. Kun reiser innen Hedmark fylke blir honorert. Reiseregninger skal spesifiseres.

Fakturagebyr eller andre former for gebyrer aksepteres ikke.

7.2. Bestemmelser om regulering av satsene, jf. NS 8402, punkt 12.2:

Timeprisen i tilbudet skal være faste til 1.1.2014.

Timeprisen reguleres deretter årlig for lønns- og prisendring i henhold til SSBs prisindeks for produsent- og engrospris (07209:Tjenestepriksindekser (2006=100)), 4. kvartal. første gang 1.1.2014. Basisindeks for 3. kvartal 2012 legges til grunn for reguleringen.

8. Partene og deres representanter (NS 8402, punkt 4.1)

Oppdragsgiverens representant er styreleder, for tiden: Ellisiv Hovig
Rådgiverens representant er: xxx

Rådgiverens representant kan ikke tre ut av oppdraget uten etter nærmere avtale med oppdragsgiver.

Ved større oppdrag med mange ansatte involvert, har rådgiveren rett til å skifte ut representanten med en person med tilsvarende kvalifikasjoner etter godkjenning fra oppdragsgiveren.

Ved lengre tids fravær for representanten f.eks. ved alvorlig sykdom eller om representanten slutter i firmaet, kan oppdragsgiver, dersom rådgiveren ikke kan erstatte representanten med en annen person med tilsvarende kompetanse, velge å avbryte oppdraget etter forutgående skriftlig varsel, uten å betale erstatning til rådgiveren.

9. Underrådgivere og andre medhjelpere (NS 8402, punkt 4.3)

Som hovedregel skal underleverandør kun benyttes i mindre grad. Hvis rådgiver ikke besitter nødvendig kompetanse er rådgiver selv ansvarlig for å innhente den nødvendige kompetansen uten at oppdragsgiver faktureres ekstra for dette.

Rådgiveren skal benytte følgende underrådgivere:

Firma:	Adresse (sted/by):	Org.nummer:	Fagområde / ytelse:

Rådgiveren er ansvarlig for å rapportere eventuelle utenlandske underrådgivere til Sentralskattekontoret for utenlandssaker (SFU) iht Ligningsloven av 13. juni 1980, §§ 6-10 med tilhørende forskrifter av desember 1983, gitt av Finansdepartementet.

10. Erstatningsansvar (NS 8402, punkt 10.3)

Kontraktsbestemmelsenes regler gjelder uendret.

11. Forsikring (NS 8402, punkt 6.2)

For oppdraget gjelder følgende forsikringer:

Rådgivers ansvarsforsikring i xxx
Polise nr: xxx

Dokumentasjon av løpende forsikringsdekning gjennom avtaleperioden skal på anmodning forelegges Oppdragsgiver.

12. Tvister (NS 8402, punkt 17)

Kontraktsbestemmelsenes regler gjelder uendret.

13. Eventuelle andre bestemmelser for oppdraget

13.1. Informasjon til medlemmene

Leverandøren skal i etterkant av avtaleinngåelsen ta kontakt med DiHs medlemmer for å gi informasjon om bestillingsrutiner og andre praktiske forhold i samråd med styret.

13.2. Miljøsertifisering

Det kreves at Tilbyder forplikter seg til å oppfylle Miljøfyrtårnsordningen generelle bransjekrav, samt spesielle bransjekrav for respektiv bransje. Det kreves at valgte tilbyders utførende lokasjon blir Miljøfyrtårnsertifisert senest 1 år etter at avtalen er signert.

Alternativt kan en tilsvarende 3. parts sertifiseringsordning benyttes, for eksempel ISO 14001 eller EMAS.

13.3. Reklame

Rådgiveren må innhente skriftlig forhåndsgodkjennelse fra oppdragsgiveren dersom han ønsker å gi offentligheten informasjon om avtalen utover å oppgi oppdraget som generell referanse.

13.4. Rapportering av timer

Timeforbruk og fordeling av forbruk pr. medlem skal rapporteres 2 ganger pr år i forbindelse med styremøter.

13.5. Fleksibilitet på uttak av timer

Historisk har DiHs medlemmer benyttet DiHs sekretariat ca 5000 timer i året. Det legges til grunn at dette også vil være uttaket i årene som kommer, slik at det i neste fireårsperiode påløper ca 20.000 timer. Oppdragsgiver ønsker imidlertid en viss fleksibilitet, slik at det et år kan tas ut mer enn 5000 timer og et annet år tilsvarende mindre.

13.6. Fakturering

Alle fakturaer skal spesifiseres iht bestemmelsene i NS 8401 og NS 8402 og for øvrig utstedes i henhold til gjeldene Bokføringsforskrift § 5-2-1.

Fakturagebyr aksepteres ikke.

Fakturaadresse: xxx

13.7. Særlig bestemmelse om parallelle rammeavtaler

Ikke aktuelt

13.8. Taushetserklæring

Rådgiverens personell som leies inn i oppdragsgivers prosjektorganisasjon under denne avtalen skal signere taushetserklæring.

13.9. Avbestilling (NS 8402, punkt 15)

Oppdragsgiver kan avbestille gjenstående deler av oppdraget. Avbestillingen skal skje skriftlig og snarest mulig etter at beslutning om dette er tatt. Rådgiveren har krav på betaling for den delen av oppdraget som er utført, og med mindre annet er avtalt, erstatning for påregnelige tap som følge av avbestillingen, her begrenset til maksimalt 1 mnds forventet honorar fra avbestillingsdato.

13.10. Bestilling av det enkelte deloppdrag

Bestillingen pr år fra den enkelte kommune/medlem gjøres det ved at DiHs medlem fremmer en prioritert liste over saker som ønskes gjennomført. Sekretariatet gir tilbakemelding til medlemmet i forhold til omfanget på lista med de beskrevne behovene og estimerer et omfang på timeforbruk og når oppdraget skal gjennomføres. Sekretariatet gir tilbakemelding om omfanget ligger innenfor det enkeltes medlems andelsmessige ramme, med en vurdering av om oppgaver nedover på lista kan gjennomføres eller ikke.

For deloppdrag i form av fellesprosjekter skal det også utarbeides en ramme på timeforbruk.

14. UNDERSKRIFTER

Dette avtaledokument med bilag er utferdiget i to eksemplarer hvorav partene beholder hver sitt.

For Driftsassistansen i Hedmark
Hamar, den

For xxx
Hamar, den

Ellisiv Hovig
Styreleder

Xxx Navn
Xxx Tittel

VEDLEGG H – VIRKSOMHETSOVERSIKT

Kommune:	Driftsassistanse vann	Driftsassistanse avløp
Alvdal kommune	x	x
Eidskog kommune	x	x
Elverum kommune	x	x
Engerdal kommune		x
Folldal kommune	x	x
Hamar kommune	x	x
Løten kommune	x	x
Nord-Odal kommune	x	x
Os kommune	x	x
Rendalen kommune	x	x
Ringsaker kommune		x
Stange kommune	x	x
Stor-Elvdal kommune	x	x
Sør-Odal kommune	x	x
Tolga kommune		x
Trysil kommune	x	x
Tynset kommune	x	x
Våler kommune	x	x
Åmot kommune		x
Åsnes kommune	x	x
Glåmdal Interkommunale vann og avløpssekselskap (GIVAS)	x	x
Hias	x	x
Hedmark fylkeskommune	x	
Summering	19	22

VEDLEGG I – OVERSIKT OVER UTSTYR

LISTE OVER DIH'S FELTUTSTYR		
À jour pr. 19.01.12		
Type utstyr	Antall	Merke/fabrikat
pH-meter bærbart	1	Polymetron 55M
Oksygenmåler, bærbart (avløp)	1	Merk
Oksygenmåler, bærbart (vann)	1	Merk
Multigassmåler H ₂ S, O ₂ og brennbare gasser, bærbart	2	Krhone BWT Gas-Alert
Spektrofotometer	1	Hach DR 2000
Slamlodd, bærbart	1	Cerlic
Jartestapperat, transportabelt	1	Kemira Lab-flokk
		Nikon I-phot YS-2H

Mikroskop, transportabelt	1	Hach DR-100
Fosfatmåler	2	Hach Pocket Colorometer II
Fosfatmåler	1	Hach mod. AL-DT
Alkalitetsmåler	2	IKA mini MR
Magnetrorer	2	MR-1000
Magnetrorer	1	SIGMA 900
Aut prøvetaker med flaskekarusell, transportabel	1	LMI
Doseringspumper m/ pulsteller, transportabel	4	Watson Marlow
Doseringspumpe (slangepumpe)	1	Contronic
pH-styringsenhet for dos.pumpe, transportabel	1	-
Doseringsbeholder m/røreverk	1	Felleskjøpet"
Tørstoffmåler	1	Man-X 500
Multimeter	2	Hioki 3261
Tangampermeter	1	Satorius PT 210
Finvekt	1	Spesiallaget
Utstyr for kontroll av, mengdemålere	1	-
Lensepumpe 15 m ³ /t	1	-
Lensepumpe 30 m ³ /t	1	Contronic
Skriver, 1-kanals linjeskriver	1	MJK
Trykktransmitter m/instrument	1	Würth
Teleskop målestav, 3 m	1	Würth
Teleskop målestav, 5 m	1	

LISTE OVER DIH'S FELTUTSTYR

À jour pr. 20.04.10

Type utstyr	Antall	Merke/fabrikat
Røyktestemaskin m/utstyr	1	Eget produkt
Stativ for nivellerkikkert	1	-
Vannprøvehenter	1	-
Verneutstyr: Hjelmer, vernesko, støvler, hansker		
Diverse småutstyr: Håndverktøy, transportkasser, etc.		
Oppbevaringskap for utstyr i Vangsvegen 143		

VEDLEGG J – OVERSIKT OVER ANLEGG

1. Anleggsoversikt medlemmer DiH – avløp

Oversikten er ikke fullstendig, men gir en pekepinn på omfanget.

Størrelsen på renseanleggene	Max ant. pe som kan knyttes til	Ant. pe tilknyttet	Ant km ledning	Ant. Pumpest.
Alvdal kommune	Hydraulisk: 1570 Organisk: 2385	2104	Ca. 25-30 km	15
Eidskog kommune	Skotterud: 2800 Magnor: 2800 Vestmarka: 400 Børrud: 400 Åbogen: 250	1991 1370 181 156 150	50 km	16
Elverum kommune	Elverum: 50000 Sørskogbygda: 250 Jømmna: 200 (Nedlegges 2012)	32000 161 180	180 km	42
Engerdal kommune	Drevsjø: 800 Engerdal 1980 Elgå: 300	409 250 100	18 km	13
Folldal kommune	Folldal rensepark: 2700	906		
Hamar kommune	0	0	216 km	21
Løten kommune	Budor RA: 2000	800	71 km	7
Nord-Odal kommune	Sand: 3000 Mo: 1600 Sollia: 100 Fjell: 20	2000 1021 20 10	45 km	18
Os kommune	Os: 2000 Dalsbygda: 370	1320 250	31 km	7
Rendalen kommune	Hanestad: 200 Bergset: 600 Åkrestrømmen: 600 Kværnesmoen rensepark: 810	35 401 355 300	22 km	7
Ringsaker kommune	Moelv: 7500 Åsmarka: 400 Kylstad: 600 Mesnali: 1000 Lismarka: 168 Brøttum: 750 Nes: 5000 Veslelien: 65 Brummund: 300	5226 233 412 453 168 533 2400 35 147	299 km	55
Stange kommune	Strandlykkja: 160 Bottenfjellet: 850	75 299	172 km	36

Størrelsen på rensenanleggene	Max ant. pe som kan knyttes til	Ant. pe tilknyttet	Ant km ledning	Ant. Pumpest.
Stor-Elvdal kommune	Koppang: Ingen data på nytt anlegg.	Ca. 2.000	38 km	10
Sør-Odal kommune	Skarnes: 6600	3491	90 km sp+felles 33 km OV	30
Tolga kommune	Tolga: 2530 Vingelen rensesepark: 700	2000 700	34 km	11
Trysil kommune	Innbygda: 32.000 Nybergsund: 1000 Jordet: 500 Fageråsen: 11.000 Østby: 700 Søre-Osen: 250 Tørberget: 230	20.000 424 303 10.000 277 61 50	51 km sp/felles 25 km OV	23
Tynset kommune	Tynset: 6000 Yset: 500 Fåset: 250 Savalen: 2200 Tyldalen: 334	4135 150 105 Ingen tall 300	79	20
Våler kommune	Våler: 4200 Ranum: 220	2300 125	43 km Sp 25 KM ov	13
Åmot kommune	Rena: 8000 Osneset: 300	Ingen tall 203	41 km	17
Åsnes kommune	Flisa: 8200 Skalbukilen: 300 Berg-Kvisler: 835 Sørgårdshaugen: 50	5500 170 423 21	Ikke oppgitt	35
GIVAS	Kongsvinger: 15000 Austmarka: 600 Kirkenær: 3000 Grinder: 300 Svullrya: ?	15975 395 2290 265 50	282 km totalt SP + OV	73
Hias	90000	260.000	50 km	9

2. Anleggsoversikt medlemmer DiH – vann

Oversikten er ikke fullstendig, men gir en pekepinn på omfanget.

Anleggsbeskrivelse	Størrelsen på anleggene (Personer)	Vannverk	Ledningsnett KM	Ant. trykk økningsstasjoner og ant. vannpumpestasjoner	Ant. Høydebasseng
Alvdal kommune	Ca. 1500	1		4	3
Eidskog kommune	VESTMARKA VANNVERK: 85 ÅBOGEN VANNVERK: 130 Ingelsrud: 40	3	6 km	1	1
Elverum kommune	Anlegg 1: 17100 Anlegg 2: 240	2	190 km	8	10
Engerdal kommune	5 mindre anlegg: total ca. 500	5	10 km	1	3
Folldal kommune	Anlegg 1: 2400	?	?	?	?
Hamar kommune	0	0	237 km	8	6
Løten kommune	Anlegg : 800	1	102 km	5	2
Nord-Odal kommune	Anlegg 1: 1232 Sollia: 20 Fjell: 10	3	25 km	0	0
Os kommune	Anlegg : 2000	1	62 km	7	2
Rendalen kommune	Anlegg 1: 100 pe Anlegg 2: 120 pe Anlegg 3: 150 pe Anlegg 4: 130 pe Anlegg 5: 280 pe	5	23 km	0	4
Ringsaker kommune	Er ikke med i DiH på vannsiden				
Stange kommune	550	1	195 km	1	1
Stor-Elvdal kommune	Anlegg 1: 140 Anlegg 2: 150 Anlegg 3: 2500 + 3 små anlegg.	6	?	2	5
Sør-Odal kommune	Anlegg: ca. 15.200	1	174 km	7	2
Tolga kommune	Ikke medlem i DiH på vann				
Trysil kommune	Anlegg 1: 5300 Anlegg 2: 355 Anlegg 3: 345	3	78 km	3	5
Tynset kommune	Anlegg 1: 4300 Anlegg 2: 250 Anlegg 3: 175 Anlegg 4: 650	4	11 km	5	4

Anleggsbeskrivelse	Størrelsen på anleggene (Personer)	Vannverk	Ledningsnett KM	Ant. trykk økningsstasjoner og ant. vannpumpestasjoner	Ant. Høydebasseng
Våler kommune	Anlegg ca. 2.300	1	71 km	3	3
Åmot kommune	Ikke medlem på vannsiden				
Åsnes kommune	Anlegg : 6.400	1	?	2	1
GIVAS	GIVAS Austmarka: 560 GIVAS IKS – Granli: 16.500 GIVAS IKS v.v. Svullrya: 250 Skasenden Vannverk : 200	4	244 km	11	7
Hias	Furuberget: 62.000 Stange: 20.000	2	56 km	11	6

TIDLIGERE UTGITTE RAPPORTER

2014	203	Fra driftsassistanser til regionale vannassistanser	B9	Utvikling av et system for spørreundersøkelser blant VA-kundene	2002	128	Bruk av resultatindikatorer og benchmarking i effektivitetsmåling av kommunale VA-virksomheter. Erfaringer og anbefalinger fra et prøveprosjekt		
	202	Microbial barrier analysis (MBA) - a guideline	C6	I veien for hverandre - Samordning av rør og kabler i veigrunnen		127	Vassdragsforbund for Mjøsa og tilløpselvene - en samarbeidsmodell		
	201	Anskaffelser i vannbransjen	2007	157		Organiske miljøgifter i norsk avløps slam. Resultater fra undersøkelsen i 2006/07	126	Organisering og effektivisering av VA-sektoren. En mulighetsstudie	
	200	Håndtering av overvann fra urbane vegger		156		Veiledning for oljeutskilleranlegg	125	Mal for forenklet VA-norm	
2013	199	Etablering av gode VA-løsninger i spredt bebyggelse		155	Norm for merking og FDV-dokumentasjon i VA-sektoren	124	Nødvendig kompetanse for legging av VA-ledninger. Læreplan for ADK 1		
	198	Organiske miljøgifter i norsk avløps slam - Resultater fra undersøkelsen i 2012/13	154	Norm for tagkoding i VA-anlegg	123	Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Veiledning for utarbeidelse av lokale forskrifter (Utgått)			
	197	Avløpsanlegg Vurdering av risiko for ytre miljø	153	Norm for symboler i driftskontrollsystemer for VA-sektoren	122	Prosessen ved utarbeidelse av miljømål for vannforekomster. Erfaringer og råd fra noen kommuner			
2012	196	Veiledning i tilstandskartlegging og fornyelse av VA-transportsystemer	152	Veiledning for anskaffelse av driftskontrollsystemer i VA-sektoren	121	Kjøkkenavfallskverner for håndtering av matavfall. Erfaringer og vurderinger			
	195	Sikkerhet og sårbarhet i driftskontrollsystemer for VA-anlegg	151	Veiledning for vedlikeholdssystemer (FDV)	120	Strategi for norske vann- og avløpsverk. Rapport fra strategiprosess 2000/2001			
	B19	Varmepumper i drikkevannsforsyningssystem	150	Dataflyt - Klassifisering av avløpsledninger	2001	119	Omstruktureringer i VA-sektoren i Norge. En kartlegging og sammenstilling		
	B18	Kranvannets kokebok for kommunikasjon	B8	Forprosjekt energinettverk i VA-sektoren		118	Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR- teknikk (Erstattet av 138/04)		
	B17	Investeringsbehov i vann- og avløpssektoren	B7	Sandnesmodellen. Eksempel på system for kommunikasjon og virksomhetsstyring		117	VA-juss. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (Erstattet av 134/03)		
	2011	194	Energiriktig design og prosjektering av avløpsrenseanlegg	2006	149	Tilførsel av industrielt avløpsvann til kommunalt nett. Veiledning	116	Scenarier for VA-sektoren år 2010	
		193	Veiledning i dimensjonering og utforming av VA-transportsystem		148	Veiledning i utarbeidelse av prøvetakingsprogrammer for drikkevann	115	Pumping av avløps slam. Pumpetyper, erfaringer og tips	
		192	Veiledning for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken		147	Optimal desinfeksjonspraksis for drikkevann	114	Nødvendig kompetanse for drift av vannbehandlingsanlegg. Læreplan for driftsoperatør vann	
		191	Rettigheter til uttak av vann til allmenn vannforsyning		146	Bærekraftig vedlikehold. Betrachninger av utvalgte problemstillinger knyttet til langsiktig forvaltning av vannledningsnett	113	Nødvendig kompetanse for drift av avløpsrenseanlegg. Læreplan for driftsoperatør avløp	
		190	Klimatilpasningstiltak innen vann og avløp i kommunale planer		B6	Kommunikasjonsstrategi for NORVAR og norske vann og avløpsverk	112	Erfaringer med nye renseløsninger for mindre utslipp	
188		Veiledning for drift av koaguleringsanlegg	B5		Utslipp fra bilvaskehaller	2000	111	Eksempel på driftsinstruks for silanlegg. Cap Clara i Molde kommune	
C8		Omdømmeplattform og -strategi	B4		Vannkvalitet i ledningsnett - Problemoveisikt og status. Forprosjekt.		110	Veileder i konkurranseutsetting. Avtaler for drift og vedlikehold av VA-anlegg	
187		Kommunal overtakelse av vannverk organisert som andelslag eller samvirkeforetak	B3		Kvalitetsheving av nye VA-ledningsanlegg. Kartlegging og tiltaksforslag		109	Resultatindikatorer som styringsverktøy for VA-ledelsen	
186		Veiledning i omorganisering av andelsvannverk til samvirkeforetak	C5		Økt sikkerhet og beredskap i vannforsyningen - veiledning		108	Data for dokumentasjon av VA-sektorens infrastruktur og resultater	
185		Fett i avløpsnett. Kartlegging og tiltaksforslag	C4		Effekter av bruk av matavfallskverner på ledningsnett, renseanlegg og avfallsbehandling		107	Utslipp fra mindre avløpsanlegg. Teknisk veiledning. Foreløpig utgave	
184	Tilsyn med utslipp fra avløpsanlegg innen kommunens myndighetsområde	2005	145	Inspeksjonsmanual for avløps systemer. Del 1 - Ledninger	106		Effektiv bruk av driftsinformasjon på renseanlegg/mal for rapportering		
183	Veiledning om regulering av VA-tjenester til næringsmiddelindustri		144	Veiledning i overvannshåndtering (Erstattet av 162/08)	105		Sjekkliste plan- og byggespross for silanlegg		
182	Prøvetaking av avløpsvann og slam		143	Kartlegging av mulig helserisiko for abonnenter berørt av trykløst vannledning ved arbeid på ledningsnettet	104		Nordisk konferanse om nitrogenfjerning og biologisk fosforfjerning 1999		
2010	181	Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng	B2	PressurePuls for deteksjon av lekkasje på vannledninger.	103		Returrstrømmer i renseanlegg. Karakterisering og håndtering		
	180	Fjernavlesning av vannmålere	C3	Samarbeid om økt bruk av avløps slam på grøntarealer	102		Oppsummering av resultater og erfaringer fra forsk og drift av nitrogenfjerning ved norske avløpsrenseanlegg		
	179	Veiledning i utarbeidelse av kommunale gebyrforskrifter for vann og avløp	2004	141	Trenger Norge en VA-lov? Drøfting av behovet for en egen sektorlov for vann og avløp	101	Status og strategi for VA-opplæringen		
	178	Grunnundersøkelser for infiltrasjon - mindre avløpsanlegg		140	NORVARs videre arbeid med slam. Strategisk plan for prosjektvirksomhet, informasjon og kommunikasjon. Forprosjekt	100	Kvalitet, service og pris på kommunale vann- og avløpstjenester		
	177	Drikkevannskvalitet og kommende utfordringer - problemoversikt og status		139	Erfaringar med kloring og UV-stråling av drikkevann	1999	99	Veiledning i dokumentasjon av utslipp	
	176	Statlige gebyrer og avgifter på de kommunale VAR-tjenestene	138	Veiledning for kontrahering av rådgivnings- og prosjekteringstjenester innen VAR-teknikk. Revidert utgave	98		Kvalitetssystemer for VA-ledninger. Mal for prosessen for å komme fram til kvalitetssystem som tilfredsstillere kravene i revidert plan- og bygningslov		
	175	Vann og avløp for nye i bransjen - læreplan. E-læring og samlinger	137	Veiledning i bygging og drift av drikkevannsbasseng (Erstattet av 181/2011)	97		Slamforbrønning (VA-forsk 1999-11). (Samarbeidsprosjekt med VAV)		
	174	Hygienisering av avløps slam. Langtidslagring og enkel rankekompstoring. Resultater fra 3 års valideringstesting	136	Hygienisk barrierer og kritiske punkter i vannforsyningen: Hva har gått galt?	96		Rist- og silgods - karakterisering, behandlings- og disponeringsløsninger		
	173	Veiledning for bruk av støpejernsrør	135	Vannledningsrør i Norge. Historisk utvikling. 26 dimensjonstabeller	95		Veileder for valg av riktige sensorer og måleutstyr i VA-teknikken (Erstattet av 192/12)		
	B14	Klimatilpasningstiltak i VA-sektoren - forprosjekt	134	VA-JUS. Etablering og drift av vann- og avløpsverk sett fra juridisk synsvinkel (Erstattet av boken Vann- og avløpsrett (2010) og nettportalen va-jus.no)	94		Nettverksamarbeid mellom NORVAR, driftsassistanser og kommuner		
B13	Silslam - mengder, behandlingstiltak og bruksområder. Forprosjekt.	B1	Effektive VA-organisasjoner og tilfredse brukere. Forprosjekt	1998	93		Videreutvikling av NORVAR. Resultatet av strategisk prosess 1997/98		
2009	172	Trykktap i avløpsnett	C2		Stoff for stoff - kilde for kild. Kvikksløv i avløpsnettet		92	Informasjon om VA-sektoren - forprosjekt	
	171	Erfaringer med lekkasjekontroll	2003		133		IT-strategi for VA-sektoren. Veiledning	91	Vurdering av «slamfabrikk» for Østfold
	170	Veileder til god desinfeksjonspraksis			132		Forslag til nytt system for prosjektvirksomheten i NORVAR	90	Actiflo-prosjektet ved Flesland ra
169	Optimal desinfeksjonspraksis fase 2	131			Effektivisering av avløpssektoren	89	VA-ledningsanlegg etter revidert plan- og bygningslov		
2008	168	Veiledning for dimensjonering av avløpsrenseanlegg	130		Gjenanskaffelseskostnadene for norske VA-anlegg	88	Vannglass som korrosjonsinhibitor. Resultater fra pilotforsøk i Orkdal kommune		
	167	Veiledning for kjøp av VA-kjemikalier	129		Rørinspeksjon med videokamera. Veiledning/ rapportering hovedledninger	87	Kalsiumkarbonatfiltere for korrosjonskontroll. Utprøving av forskjellige marmormasser		
	166	Tiltak for å bedre fosforfjerningen på kjemiske renseanlegg	C1		Sårbarhet i vannforsyningen	86	Behandling og disponering av vannverks slam. Forprosjekt		
	165	Innsamlingsverktøy for vedlikeholdsdata	2002			85	Effektiv partikkelseparasjon innen avløps-teknikken		
	B12	Drikkevann i media				84	Forfall og fornyelse av ledningsnett		

Norsk Vann BA, Vangsvegen 143, 2321 Hamar
Tlf: 62 55 30 30 E-post: post@norsk vann.no
www.norsk vann.no